

h

Mac. B66

Johann, v. r.
Neust. 1560.

IOANNIS
CHRYSOSTOMI

HOMILIAE IV.

EX OMNIBVS EIVS OPERIBVS SELECTAE.
GRAECE ET LATINE.

SEMEL

PARTIM EX CODICE VATICANO, PARTIM
EX COISLINIANO

A

BERNARDO DE MONTFAVCON

ITERVM

NOTATIS ARGVMENTIS

ADDITISQVE ANIMADVERSIONIBVS ET INDICIBVS

EMENDATIVS

EDITAE

A

CHRIST. FRID. MATTHAEI

PROFESSORE VITEMBERGENSI.

VOLV MEN I.

MISENAE

IMPENSIS C. F. G. ERBSTEINI.

M D C C X C I I.

CHRISTOPH

HOMILIAR. IV.

BY CHRISTOPH HALLER

MDCCCLXXII

CHRISTOPH HALLER

THEOLOG. V. S. 1. 1. 1.

MDCCCLXXII

HALLE

UNIVERSITÄT

HALLE

VIRO ILLVSTRI
EXCELLENTISSIMO
ET
DOCTISSIMO

CHRISTIANO GOTTLOB
HEYNIO

MAGNAE BRITANNIAE REGI A CONSILIIS
AVLICIS ELOQVENTIAE ET POESEOS PROFESSORI IN
IN ACADEMIA GOTTINGENSI CLARISSIMO

S. D.

CHRIST. FRID. MATTHAEI.

3
VIRI ILLUSTRI
EXCELLENTISSIMO

ET

DOCTISSIMO

CHRISTIANO GOTTFRIED
HEYNIO

REGII SOCIETATIS ACADEMIAE
PHILOSOPHICAE
IN REGIA UNIVERSITATE
HABSBURGICA
BOHEMICA
PRAGAE
PROFESSORIS
PUBLICI
MATHESICAE
ET
PHYSICAE

CHRIST. FRID. MATHIAS

In felicitatis meae parte praecipua re-
pono, VIR ILLUSTRIS, quod TIBI an-
te annos amplius viginti ab Ernestio et
Reiskio, summis viris, commendatus,
TVAM ex illo tempore ad hunc diem
erga me beneuolentiam non solum non
imminutam sensi, verum etiam in dies
magis auctam animaduerti. Nec enim
TIBI fatis fuit, me iuuenem Munch-
haufeno, viro ad omnes reliquas aeta-
tes de litteris ac de vestra florentissima
Academia optime et immortaliter meri-
to, ita commendasse, vt, nisi magni
illius viri mors repentina accidisset, ho-

nestissimo muneri, ad quod vocabar, ad-
motus fuisset: verum etiam nihil tale
opinanti TVA sponte mihi ex Rossia, si
forte in Germaniam redire vellem, viam
honestissime reuertendi monstrasti. Ac
libenter TVIS prudentissimis consiliis
tunc obtemperaturus fuisset, nisi Ros-
forum erga me humanitas et beneficia,
suscepta ibi negotia ac denique morbus
acutus illo tempore me impediissent.
Tamen ista TVA admonitio tantum apud
me valuit, vt paucis annis post temera-
rio, vt videri poterat, sed, vt euentus
docuit, audaci solum et constanti pro-
posito, cum omni familia mea, Rossia,
veluti beneficentissima patria, relicta,
nemine antea ea de re, qui me reciperet
aut meas res curaret, monito aut roga-
to,

to, tanquam patriae exul, in patriam
atque vsque ad portas Lipsiae contem-
derem. In illa solitudine amicorum et
fautorum, antequam etiam quicquam
molestiae expertus aut consilii inopia
oppressus essem, inter plures, quos di-
uina prouidentia adiutores mihi conci-
liauerat, TV quoque, VIR ILLVSTRIS,
extitisti, et in primis quidem, qui mihi
liberalissime opem suam operamque of-
ferrent. Cum vero consilia diuina et
TVAE et meae voluntati essent con-
traria, mihi que aliud deus iter, quod
sectarer, ostendisset: nunquam tamen
desisti, ex quo tempore in Germaniam
reuerfus eram, omnibus, quibuscun-
que opus haberem, copiis, ad litterarum
vsu[m] et studium commodandis, me ad-
iuuare;

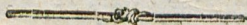
iuuare; vti nuperrime quoque in Euthy-
mio atque in hoc ipso Chryfostomo feci-
fti. Diutius ergo committere non potui,
vt aut tanta TVA erga me beneficia la-
terent, aut in hominem prorsus ingra-
tum collata esse viderentur. Accipe er-
go, VIR ILLVSTRIS, hunc a me denuo
editum libellum, fi non, vt eloquentif-
fimi, attamen, vt fatis diferti hominis,
tanquam meae erga TE obseruantiae
animique TIBI maxime dediti indicem
ac testem. Habent vero hae quatuor
viri clariffimi orationes, praeter reli-
quas virtutes, hanc quoque commenda-
tionem, quod rariffimae ac vix vllibi
alibi, nisi in Vaticana et Coisliniana bi-
bliotheca feruatae videntur. Certe nec
Fronto Ducaeus, nec Sauius, nec
Montefal-

Montefalconius, nec ullus alius vir doctus, nec denique ego in ingenti praestantissimorum Codicum Chrysofomi multitudine, quos Mosquae examinaui, vllum harum vestigium inuenimus. Quod autem eas vberioribus, quam in aliis auctoribus facere consueui, animaduersionibus illustraui, id feci et propter Montefalconii properationem, quam in eius editione deprehenderam, nisi Codicum vitiis potius tot errores tribuendi sint, et quia his orationibus ad reliqua Chrysofomi opera legenda praeparare iuuenes volui. Nam inter tot Graecorum et Latinorum Patrum, vt vocant, volumina, quorum pleraque casu potius conflata, quam consilio scripta videntur, Chrysofomi tamen in primis lectu digna

* 5

arbitror.

arbitror. TVO autem; VIR DOCTISSI-
ME, acutissimo relinquo iudicio, vt sta-
tuas, num ita aliquo modo iuuenibus
profuerim atque operae pretium fecerim.
De cetero, vti TIBI, VIR ILLVSTRIS,
ac toti ILLVSTRI FAMILIAE TVAE
omnia ex animo bona maxima cum
abundantia opto, ita, vt TVAM mihi
benevolentiam et amicitiam semper con-
ferues, humanissime TE rogo. Vale.
XVII. Calend. Mai. MDCCXCII. Vitem-
berga.

PRAE-

PRAEFATIO.

LECTORIBVS

DOCTIS ET BENEVOLIS

S. P. D.

CHRIST. FRID. MATTHAEL.

Neminem facile repertum iri arbitror, qui
has tres ¹ Chrysofomi Homilias, quas
nunc edidimus, praestantissimis eius dubitet ²
aequiparare. Argumenta enim si spectentur,
sunt ea sane grauissima. Prima ³ enim Iobi
illius

¹ De quarta Homilia vi-
de inferius, post tertiam.

² A multis laudantur se-
ptem homiliae in laudem
Pauli Apostoli: sed nulla
earum his quatuor antefer-
ri potest, siue argumenta
spectentur, siue tractandi
modus. Inferiores etiam
sunt, quae de exilio et redi-
tu Chrysofomi agunt.

³ Multa similia, ex va-
riis homiliis collecta, de Iob-
bo reperiuntur Tom. XII.
Ecloga XXII. pag. 567. seqq.
Tomo VI. etiam inde a pag.
579. quatuor de Iobo ho-
miliae leguntur. Multum
vero hac inferiores sunt,
tametsi in eis hic illic aliqui
ingenii Chrysofomi emicent
igniculi. Ad hanc, in locis
corruptis integritati resti-
tuendam.

illius calamitates et constantiam, terribile, sed plenum in casibus humanis solatii et admirandum spectaculum, tanquam in tabula, exhibet. Secunda ⁴ vero et tertia expeditum ⁵ celeremque, inter mille impedimenta autem vix opinabilem, demonstrat Euangelicae doctrinae cursum. Neque minus lectu digna sunt ea, quae pro more suo extra rem disputauit Chrysostomus. Oratio vero in his sermonibus ita exquisita, ampla et ornata est, vt coadunata opera ac meditato, tanquam ad certamen

tuendam nullum usum praestant. Dissimilis enim est tractatio, dissimile argumentum. Singula enim loca Iohannis deinceps explicant.

4 In secunda admirabili ingenii et facundiae copia verba solum tractat Philipp. 1, 7. ἐν τῇ βεβαιώσει τῆς εὐαγγελίας. In tertia Matth. 9, 37. ὁ θερισμὸς πολὺς. Eodem fere modo T. III. pag. 172 — 180. tractat vocabula, ἀσπασαθε κρίσιλλον καὶ ἀκύλιν.

5 Idem argumentum multoties tractauit, vnde eius in primis apparet ingenii vbertas. Loca in hanc rem lectu dignissima sunt T. X. p. 27. fin. seqq. p. 37. B. seqq. p. 59. C. seqq. et T. II. p. 574. C. seqq. vbi illa diuina, Δώδεκα Ἴσων κ. τ. λ. quibus similia apud nullum oratorem Graecum Latinumue inueni; nec vero etiam inuenire potui. Diuina enim oratione tractat, non humana. Igitur ista omnia, φέρος ἐνμαίων, vt vocat Chrysostomus.

men⁶ laudis, eloquentiae et ingenii, quo alios ac semet ipsum vinceret, scripsisse videatur. Semel autem has ediderat orationes Montefalconius ex Vaticano Codice, cura et diligentia, quod lectoribus facile apparebit, haud adeo magna. Credibile ergo est, virum magni nominis, maiorisque doctrinae, inter multa alia negotia, vel, quod tantum thesaurum diutius ab oculis hominum celare inuidiosum esse censebat, subito eas ad communem usum protulisse atque adeo extrusisse. Haec ergo memouerunt, vt eas iterum ederem. Prima cura fuit, vt emendatiores prodirent. In quo negotio facilius et libentius usus fuissim ope Codicum, quam ingenioli, ad quod, alio destitutus auxilio, haud raro coactus sum confugere. Cum vero multa in eis exquisitius dicta inuenirem, Graecam dictionem, praeter consuetudinem meam, pluribus exemplis illustrare volui, vt iuuenes, qui aliorum librorum copia sunt destituti, loca similia et variorum scripto-

⁶ Vtar eius verbis T. II.
pag. 2. C. φιλοτιμίας ἔνεκεν

καὶ τῆς ἐν τῷ λόγῳ δυνάμει
παρασχῶν ἀπόδειξιν σπαράζων.

scriptorum ingenia inter se sine magno negotio possent comparare. Habebit quoque ea res usum aliquem ad alia Chrysofomi scripta, quod in 7 has tres orationes plerosque ac suavissimos ingenii sui atque eloquentiae contulit flores. Facile ergo eos ac libenter Graecae studiosi pulchritudinis decerpent. Equidem vero vehementer laetor, quod mihi in harum orationum editione cum nemine Critico *sacro* digladiandum fuit. Scripsi Vitembergae d. XXII. Sept. MDCCXCI.

7 Habet hoc Chrysofomus commune cum Plutarcho in primis, vt sententias illustriores et dicendi formulas exquisitiores frequen-

tius repetat. Quid vero? Nonne apud Isocratem etiam et apud Demosthenem ipsum eadem saepius leguntur?

BERNAR-

BERNARDI DE MONTFAVCON
MONITVM

IN VNDECIM

S. IO. CHRYSOSTOMI HOMILIAS
NVNC PRIMVM A TENEBRIS

ERVVAS.

Vide Operum Chrysoft. Tom. XII. pag. 319.

En tibi, lector erudite, nouam, amplam, omninoque singularem Homiliarum Chrysoftomi accessionem proferimus, quae, haud ita pridem ex monte Atho, vt quidam, vel ex infula Pathmo, vt alii dicunt, in bibliothecam Vaticanam allatae, a fodalibus nostris, qui tum Romae Congregationis S. Mauri negotiis aduigilabant, a Graeco Amanuensi exscriptae, transmissae mihi fuere; nimirum a D. Petro Maloët, qui tunc Procuratoris Generalis officio fungebatur, et iam in Monasterio S. Germani a Pratis Prior est; et a D. Iosepho Avril, eius Socio, iam in Monasterio Corbeiensi Priore, qui ambo semper, dum Romae essent, assiduam mihi praestiterunt operam.

Quodque

XVI MONTFAVCON MONITVM

Quodque prorsus nouum insolitumque est, atque vtilitatis multum affert, hae Homiliae descriptae fuere a quodam, qui S. Doctoris lateri haesisse videtur, quique in Homiliarum titulis loca refert, vbi Homiliae habitae sunt, et saepe causam, cur concionatus sit, indicat, ac non pauca ad historiam pertinentia admiscet. Certissimum est, illas Constantino-
poli habitas fuisse, omnesque annis 398. et 399. An vero continenter et illo, quo habitae fuere, ordine, hic referantur, de multis liquidum est, de omnibus affirmare non ausim; tamenque verisimile est, omnes illo, quo hic ponuntur, ordine, dictas fuisse.

E I V S D E M

IUDICIUM DE HIS TRIBVS HOMILIIS.

Quarta Homilia in templo S. Anastasiae habitae fuit, pauci fuere auditores: tamenque Chryso-
stomus de Iobi patientia et virtute longam et elegantem habuit orationem.

Homilia septima in Ecclesia sanctae Anastasiae habitae fuit, vbi modicus erat, inquit ille, auditorum numerus, neque tamen ideo conqueritur; sed exemplum Samaritanae affert: quam licet vnā tantum, quia tamen audiendi

IN CHRYSOSTOMI HOMILIAS. xvii

audiendi studio feruebat, longo tempore allo-
quutus est Christus. Deinde vero pluribus ex-
plicat, quid sibi velit Paullus, cum ait, de
confirmatione Euangelii, et in his orationem
claudit.

Dicta fuisse videtur haec Homilia in
Hebdomate Paschatis: nam qui Homilias haec
in illo tempore colligebat, vt ex titulis concio-
num deprehenditur, illo, quo dicebantur, or-
dine, eas descripsit. Non conqueritur autem
Chrysoſtomus, quod pauci auditores adessent,
quia non in maiori Ecclesia, vbi fynaxes fieri
solebant, sed in Ecclesia S. Anastasiae, concio
haberetur.

Homilia decima habita fuit in Ecclesia
Apostoli, postquam senex quidam Episcopus
ante Chrysoſtomum concionatus fuerat, quod-
que obseruandum est, illum senem, et se iuue-
nem vocat, etsi ex vulgari opinione annum 52.
iam emensus erat. Argumentum autem con-
cionis sumit ex hoc Euangelii dicto, Messis
quidem multa, operarii autem pauci.

A R G V M E N T A

HARVM TRIVM HOMILIARVM, SECVNDO
A ME EDITARVM.

 ARGVMENTVM¹ HOMILIAE I.

Exordium. Conqueritur de paucitate auditorum ac praesentes admonet, vt probe attendant diligenterque dent operam virtuti. (p. 340. A.)

Transit deinde (E.) ad exemplum Iobi ac bipartito de eo exponit.

Pars I. Primo docet, qualis in summis calamitatibus (a p. 340. E. ad p. 344. E.)

Pars II. Secundo, qualis in rebus secundis (a p. 344. E. ad p. 347. A.) fuerit.

Pars I. Magnitudo miseriarum et constantiae eius ex his apparet:

a) Quod² calamitates omnis generis superavit. (p. 340. E.)

b) Quod omnes vno tempore pertulit. (p. 341. C.)

c) Quod calamitates, singulas omnem modum excedentes, sustinuit. (p. 343. B.)

d) Quod

¹ Pauca Chrysofomi homilias inueni, quae ita subtiliter essent dispositi, quam huic etiam multa ad subtilitatem philosophicam desunt.

² De Iobi calamitatibus exponit etiam Tom. X. pag. 253. D. seqq. vbi multa his similia leguntur.

HOMILIAR. CHRYSOSTOMI. XIX

- d) Quod ex fecundissimis rebus incidit in aduersissimas. (D.)
- e) Quod nullis suis delictis tanta mala promeruit. (E.)
- f) A tempore. Nimirum ante legis notitiam et ante doctrinam Prophetarum, Christi et Apostolorum sapientiam et omnem virtutem suo exemplo demonstravit. (p. 344. A.)
- g) A virtute ipsa, a patientia scilicet, quae est virtus maxima. (D.)

Pars II. In secundis rebus fuit:

- a) Medicus aegrotorum. (p. 344. E.)
- b) Pater orphanorum. (p. 345. A.)
- c) Iudex oppressorum. (B.)
- d) Humanissimus erga infimos. (E.)
- e) Carus suis. (p. 346. B.)
- f) Contentor diuitiarum et beneficus. (C.)
- g) Castus, modestus, grauis. (D.)

Peroratio. In ea vitur exemplo Iobi ad consolationem et cohortationem auditorum. (p. 347. A. ad finem.)

ARGUMENTVM ³ HOMILIAE II.

Exordium. Duas partes habet.

a) Multitudo auditorum, (pauci enim aderant,) non numero, sed attentione aestimatur. (pag. 356. B.)

Igitur Christus etiam cum Samaritana sola longos conferuit sermones. (B.)

De hac muliere copiosius, quam in exordio fieri debebat, exponit.

Redit autem ad rem, (p. 357. A.) ac promittit, se paucis etiam auditoribus, seu conuiuis, appositurum esse epulas spirituales.

b) Hae epulae mentem corroborant ad pugnam contra diabolum, contra quem nobis, docente id Paulo, certandum est. (B.)

Cum autem in bello duo cauenda sint, nimius hostium paor et nimia, neglectu hostium, securitas, Paullus ipse de utroque praecipit. (D.)

Idem Paullus amorem quoque suum, sicuti bonus belli dux, erga hos milites, seu pios, declarat. (E.)

Hunc amorem demonstrat etiam in summis periculis suis et vinculis, idque ad confirmationem Euangelii. (p. 358. A.)

Haec

³ Secunda et tertia homilia propter longiora exordia similis est infantibus recens

natis. Caput enim reliquo corpore iusto maius est.

HOMILIAR. CHRYSOSTOMI. xx!

Haec verba, *in confirmatione Evangelii*, arripit, eaque ad explicandum proponit. (E.)

Propositio. Quomodo ergo pericula et vincula Apostolorum confirmant Euangelicam doctrinam? (p. 359. A.)

Ad haec ita respondet:

Primo copiose exponit miseriam Christianorum sub initium Euangelicae doctrinae. (A.) Deinde docet, Paullum istas misérias consolatum esse et Christianos confirmasse etiam aliis dictis. (E.)

Maxime vero confirmatum esse euangelium (p. 369. C.) vinculis et calamitatibus Apostolorum.

Si enim Apostoli, liberi ab omnibus calamitatibus, rebusque secundissimis vfi, Euangelicam doctrinam tradidissent, doctrina eorum apud calumniatores suspecta fuisset. (C.) Nunc autem apparet, diuinos eos esse legatos ac diuinitus contra omnia impedimenta adiutam esse eorum doctrinam.

Idem docetur a dicto Christi. (p. 370. A.)

A similitudine gubernatoris nauis, medici, belli ducis, pastoris. (B.)

Ab exemplo Petri et Ioannis. (C.)

Ab alio Paulli dicto. (p. 371. B.)

Peroratio. Ea habet breuem admonitionem ad auditores. (C. ad finem.)

ARGVMENTVM HOMILIAE III.

Exordium. Senectus, ad alia negotia inepta, ad ecclesiastica vel maxime idonea habetur. (p. 387. D.)

Sed nec iuuentas inepta est ad religionis studium. (p. 388. C.)

Nemo ergo ignauiam suam vel iuuentute, vel senectute excusare potest.

Nam et nunc multi iuuenes ecclesiam frequentant et senes in spectaculis sedent, et contra. (D.)

Absentes igitur, sicut pastor ille ouem vnam ex centum, quaerit. (E.)

Vel vnus enim frater fratri et homo deo carus est. (E.)

Praesentes ergo hortatur, vt, dimissa concione, ipsi etiam aberrantes in viam reducant. (pag. 389. B.)

Indignatur autem, quod nunc, cum in templo Apostolorum sint, alii spectatores certaminum equestrium sedeant. (C.)

Sed istis missis auditores suos ducit in hortos sacrarum litterarum. (E.)

Vere enim, sicuti horti, ita etiam litterae sacrae, plene sunt floribus. (E.)

Inter istos flores, tanquam flos, conspicuum est etiam dictum Christi: *Messis multa.* (pag. 390. A.)

Propositio. Hoc dictum ergo per reliquam orationem tractat.

Cur Christus Euangelicam doctrinam appellavit Messem? (B.) Nam messis finis est agriculturae.

HOMILIAR. CHRYSOSTOMI. XXIII

rae. Illo vero tempore in initiis versabatur Christiana religio.

Hic oratorie peruersos istius temporis mores describit. (C.)

Sed Christus hoc dicto animum addidit Apostolis, ut ad docendas gentes, tanquam ad messem exirent, (p. 391. B.) suum spondens in tantis periculis auxilium.

Ipse enim Christus Apostolis montes aequauit et viam complanauit, uti Propheta praedixerat. (p. 392. A.)

Neque enim id de montibus proprie accipiendum, sed de superbis et elatis hominibus. (A.)

Mons eiusmodi erat Pharisaeus ille. (C.)

Talem montem, proconsulem nimirum illum et magum, complanauit etiam Paulus. (D.)

Talem quoque, Eunuchum scilicet illum, etiam Philippus. (p. 393. C.)

A facilitate ergo, quam Christus praestat, Euangelica doctrina appellatur messis.

Peroratio. Etsi autem Christus omnia facilia reddit ad salutem nostram: tamen, quia neminem cogit, ipsi quoque studium adhibere debemus.

DE CHRYSOSTOMO ORATORE.

Homiliarum Chrysoſtomi duo ſunt omnino genera. In aliis enim deinceps ſuo ordine integros litterarum ſacrarum libros tractat. Hic in ſingulis Homiliis ² proponit partem eiusmodi libri, eamque in priore parte Homiliae explicat, ac interdum eadem bis terue reſumit et retractat. Secunda pars morum doctrinam ſpectat, ſumta dicendi materia aut a verbis, quae expoſuit, ſaepiusque ex paucis et vno, aut a tempore, a perſonis, a rebus, quae tunc gerebantur, ita etiam interdum, vt coacta et detorta videatur oratio. Hinc frequentes illae diſputationes contra theatra, ludos circenſes, artes magicas, ³ iuſiurandum, ſuperſtitionem, libidinem, luxum, contra eos, qui in eccleſia inter ſe confabulabantur, ridebant, ſaltabant, immo etiam maſcupia ⁴ ſuccidebant, et contra
alia

¹ De eo, vt interprete, dixi in mea N. Teſt. editione ad epiſt. Pauli ad Theſſ. et Timoth.

² Ab hac norma tamen recedit in Homiliis plerisque in Geneſin. Hic enim exordium et peroratio morum praecepta tractat, media pars orationis explicat *ἡθικῶν* litterarum ſacrarum. Interdum etiam in exordio retractat ea, quae antea iam expoſuerat. In Homiliis in Pſal-

mos verba textus per partes recitat, breuiter explicat, ac continuo ſingulis partibus necit adhortationes, ita, vt in eadem Homilia plura ac diuerſa argumenta ethica occurrant.

³ Contra iuſiurandum pluribus deinceps diſputat homiliis Tom. II. inde a pag. 57. E.

⁴ Vide Tom. I. p. 479. B. ſeqq.

alia effeminati, mollis, effreni et ad interitum ruentis seculi, veri fidem et modum omnem excedentia vitia. Alterum genus Homiliarum aut Ecclesiasticas lectiones Euangelii et Apostoli exponit, aut habitum est in certis diebus festis, item variis temporum, rerumque vicissitudinibus et casibus. In his plerumque amplior est oratio⁵ et ornatior. Quod inuentionem, in secundo maxime genere, attinet, hic nemo Chrysofomi desiderabit ingenium, faepe vero luxuriam accusabit, modum excessisse culpabit, facilitatem et probabilitatem inuentionis requiret. Dispositionem primi generis Homiliae, vt dixi, eandem omnes habent. Ex altero genere paucissimae subtiliter sunt dispositae. Haud raro propositionem etiam mutat, vel latiore, vel angustiorem vocabulis subiciens notionem. Accedit, quod multoties inter ipsa argumenta⁶ ad alia delabatur. Aegre enim

5 Hoc ipse Chrysof. T. I. p. 558. B. appellat, καλλωπίσαν ῥήμασί τε καὶ ὀνόμασι τὴν ἐρμηνείαν. Et T. V. p. 131. A. ποικίλλαν χρῆ τὸ τῆς διδασκαλίας εἶδος, καὶ νῦν μὲν καινηγυρικώτερον, νῦν δὲ ἀγωνικωτέρων ἀπτεσθαι λόγων.

6 Ipse hoc sensit. Igitur T. III. p. 100. E. 102. A. et T. VI. pag. 149. C. culpam eius rei in Paulum Apostolum transfert: καὶ γὰρ ἴτε, πολλὰ κίς ἐτίρωδ' ἡμε βαδίζοντα

καὶ τετραμμένον, ἀπαντήσας (ὁ παῦλος) ἐν μέσῳ τῷ λόγῳ κατέσχε, καὶ ἔτιως ἕλεν, ὡς ἐν αὐτῷ πᾶσαι καταλύσαι τὸν λόγον. Multoties autem ipse reuocat se in viam, veluti T. I. pag. 516. D. ἀλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον ἴωμεν, ἵνα μὴ συνεχῆς τὰς παρεκτροπὰς ποιῶμεθα. Ibid. p. 784. D. ἵνα μὴ τὸ πάρεργον τῆς λόγου πλέον γινόμενον ἀπάγη τὸν λόγον, ἐχώμεθα τῆς ὑποθέσεως. T. IV. pag. 28. C. ἡ οὐδα, πῶς

enim exultans ingenium compescere potuit. Supellectilem autem oratoriam, flores dico et pigmenta, vbique secum omnem circumfert, vt credas, hominem expugnata Conflantino- poli aufugisse cum omnibus suis opulentiae regiae, luxusque et magnificentiae copiis. Re- prehenditur etiam partium inaequalitas. Mo- do exordium ⁷ dimidiam partem orationis ab- flulit, modo brevis argumentorum tractatio ingentem post se trahit fermocinationem. In priori ⁸ genere, cum dicta litterarum sacrarum explicantur, elocutio interdum non tam tenuis et subtilis est, quod merito probaretur, sed len- ta, supina, negligens, fastidium a repetitioni- bus adferens. In altero genere saepius nimis quaesita est elocutio, continuis ac dissimilibus transla-

*καλιν ὑπὸ τῆς ῥύμης τὰ λόγους
eis ταῦτα ἐξενεχθέντες, τῆς
ἀπολαθίας ἐξεπίσσωμεν. Et
ibid. E. καθάπερ ὑπὸ χαμάρ-
ρης τινὸς σφοδρότατα παρασυ-
ρόντες. Et pag. 90. D.*

⁷ Propter longiora exor- dia se excusat Tom. III. pag. 84. C. pag. 85. A. pag. 115. D. pag. 120. A. Tom. IV. pag. 246. C. et alibi.

⁸ Iis, qui nondum adfue- ti sunt orationi Chrysostomi, si tamen exegetica eius in N. Testamentum legere ve- lint, auctor sim, vt a com- mentario in epistolam ad

Galatas incipiant, desinant in commentario in Actus, qui est omnium infimus. Minori quidem cura commentarium in epistolam ad Galatas elabo- ratum dicit Montefalconius, sed cura profecto est eadem, et oratio multo est pressior et adstrictior. In interpreta- tione V. Testamenti sibi est dissimilior: Origene tamen multo superior; tamen hic, nescio, vtrum dicam He- braice, an Hebraica, appri- me calluisse credatur. Equi- dem certe ex istius scriptis hoc discere non potui. Sed nec diuinus Huctius.

translationibus referta, floribus multis et discoloribus obsita, ad ostentationem et aurium voluptatem composita, mole laborans, inflata, tumens et, vt ipsius verbis vtar, *βρύεσα, βερίθρεσα, κομῶσα, σφριγῶσα*. Epistolas Chrysofostomi nemini magno opere commendauerim, nisi iis, qui historiam exilii eius cupiunt cognoscere. Paucae, eaeque longiores ad Olympiadem, inter reliquas excellunt. Sed excedunt epistolarum modum. Pleraeque et sententiis et verbis sunt inter se similes. Τὸ ἴδιον, quod epistolas familiares in primis commendat, in his partim cernitur in folis vocabulis formulisque vulgaribus, partim, vt fictum et studio quaesitum, displicet. Sed haec de vitiis eius, quae magnis virtutibus in singulis fere orationibus compensat. Modo enim subtiliter docet, modo acerrime pugnat, modo proprie et eleganter, modo copiose et ornate dicit, modo acumine et ingenio delectat, modo fulmine et tonitru terret. Ad haec⁹ morum, quos oratione exprimit, honestas, sententiarum grauitas et sublimitas, animus, vitiorum, voluptatum, rerum humanarum contemtor, pius et religionis acerrime studiosus. Ac profecto, si Athenis

⁹ Vti enim inter oratores Graecos, non Christianos, ciuili virtute commendanda nemo honestate antecellit Isocratem: ita Chrysofostomus, post Christum et Apo-

stolos, de virtute Christiana dicens, neminem inter Christianos Graecos, ne dicam inter Latinos, grauitate superiorem aut similem habet.

xxviii DE CHRYSOST. ORATORE.

nis aut Romae, modestis hominum et compositis moribus et inter auditores graues, veracque eloquentiae aestimatores et iudices dixisset, fimillimum cum haberemus Aeschini et Ciceroni, post quos secundas ferre tertiasue ipsi honestum est. Quis enim ¹⁰ vnquam orator ornatus, amplus, copiosus, concitatus, audax, vehemens probatus est ab omnibus? Hoc illud est, quod pene impie dixisse fertur Antonius. Aiebat enim, disertos se vidisse multos, eloquentem omnino neminem, idque vix deo concessum esse.

¹⁰ Ipse Chrysof. T. VI. p. 120. A. de dicendi genere suo: τὰ ἡμέτερα προσέειπε ὅτι οὐκ εὐχρηστὸν φερομένω. His

opponit orationem ἐλαίᾳ μᾶλλον ἢ ὕδατων μιμημένην τὸν δρόμον.

IOANNIS

IOANNIS
CHRYSOSTOMI
HOMILIAE IV.

Vol. I.

A

ΤΟΥ
 ἘΝ ἈΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ἩΜΩΝ
 ἸΩΑΝΝΟΥ
 ἈΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ
 ΤΟΥ
 ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
 Ὅμιλοι τέσσαρες.

Ὅμιλοι Α. [Δ.]

Ὅμιλοι ¹ λεχθεῖσα ² παρανετική ἐν τῷ ναῷ τῆς
 ἁγίας Ἀναστασίας πρὸς τὰς ³ ἀπολειφθέντας·
 καὶ ἀποδείξεις περὶ τῶν ἀγῶνων καὶ ἄλλων τῶν
 μακαρίων καὶ δικαίων Ἰωβ.

ΚΕΦ. Α.

Tom. XII.
 pag. 34°.
 Α.

ὍΣΩ ἐλάττωτες τῶν ἐωθέτων οἱ συνελθόν-
 τες, τοσῶτα καὶ ⁴ ἡμεῖς μέζονι χρησόμε-
 θα τῇ προθυμίᾳ. εἰδὲ γὰρ δίκαιον ἂν εἴη τῶν ἀπο-
 λειφθέντων τὴν βραδυμίαν, τὴν ἡμετέραν σπε-
 δὴν ⁵ λυμῆνασθαι· ἀλλὰ δι' αὐτὸ μὲν ἐν τῷτο
 καὶ

1 ὁμιλοῖ] Quae Monte-
 falconius, Vir Summus,
 de his vndecim homiliis,
 quas primum edidit, nota-
 vit, ea supra repetii, post
 praefationem. Ex his vndecim
 homiliis autem hic
 deinceps edidi quartam,
 septimam et decimam, quae
 mihi quidem in primis pro-
 batae sunt.

2 λεχθεῖσα παρανετική]

Transponenda haec sunt
 ita: παρανετική, λεχθεῖσα.

3 ἀπολειφθέντας] Sum-
 fit scriba haec ex initio
 huius homiliae p. 340. Α.
 Β. vbi est τῶν ἀπολειφθέν-
 των et τοῖς ἀπολειφθεῖσαι.
 Eodem sensu habet Τ. IV.
 p. 71. Ε. ἀπόλειψις, absentia.
 Ceterum ex his indi-
 cibus facile intelligitur,
 hominem improbitum fuisse,

SANCTI
PATRIS NOSTRI
IOANNIS CHRYSOSTOMI
ARCHIEPISCOPI
CONSTANTINOPOLITANI
HOMILIAE QVATVOR.

HOMILIA I. [IV.]

Homilia hortatoria, habita in templo sanctae Anastasiae aduersus eos, qui non adfuerant; ac demonstratio de agonibus et certaminibus beati et iusti Iobi.

CAP. I.

Quanto pauciores sunt ii, qui convenire solebant, tanta maiore nos utemur alacritate: neque enim aequum fuerit, absentium ignaviam studium nostrum labefactare; sed propterea

A 2 lautio-

se, qui eos adscripserit. Προς reddidit Montefalconius aduersus. Accepit ergo loco κατὰ. Pauca vero contra hos, qui aberant, dixit. Alio igitur modo notari debuisset argumentum. Προς τινα, aduersus. Vide ad Thueyd. p. 416. edit. Duck. Ita Cinnamus p. 320. edit. Tollii. προς ἑκάστου, contra illum.

4 καὶ ἡμεῖς] cum particula καὶ in priori membro nihil habeat, quo referatur, rectius, ut redundans, excludenda videtur.

5 λυμίνασθαι] λυμίνεσθαι tam cum accusatiuo, quam cum datiuo dicitur. Cum acc. Xenoph. p. 131. D. p. 464. C. edit. Lennel. Cum dat. idem p. 938. A.

B. καὶ δαφιλῆσέραν⁶ παραθήσομεν τὴν τράπεζαν, ἵνα τῇ πείρᾳ μαθόντες τὴν ζημίαν, παραγενομένοι⁷ σπυδαίωτεροι λοιπὸν περὶ τὰς συνόδους γίνωμεται ταύτας. διὸ δὴ καὶ τὴν ὑμετέραν ἀγάπην παρακαλῶ, προσέχειν τοῖς λεγομένοις. ἔτω γὰρ διπλὴν ὑμῖν ἔσται τὸ κέρδος. τοῖς τε γὰρ ἀπολειφθεῖσι διαβιβάζοντες τὰ λεγόμενα, σπυδαιωτέρως αὐτὸς ἐργασεσθε, τὴν τε ὑμετέραν ψυχὴν φιλοσοφώτερον⁸ κατασκευάσετε. καθάπερ γὰρ τῆς γῆς⁹ ἡ φύσις, ἀμελεσμένη¹⁰ μὲν, βοτάναις¹¹ ἐκφέρεται

Auditores pauci in hac concione.

Similitudo de agro culto et inculto.

6 δαφ. παραθ. τράπ.] lautiores apponam epulas; tropice, loco, copiosiorem habebō orationem. Ita δαφιλῆς ζῆν, in abundantia, laute viuere, Xenoph. Mem. Socr. II, 7, 6. Παρατιθέσθαι autem hoc sensu habet in Sympof. 2, 2. in Hier. 1, 17. Sapienter aliquis dixit: τράπεζαν πολυτελή μὲν τύχη παρατίθειν, αὐτάρχη δὲ σωφροσύνη. Τράπεζα hoc sensu infra etiam occurrit p. 357. B. Vt autem hic dicitur mensa apponi: ita infra p. 343. D. παρακαῶσθαι appofita esse; vtrumque de cibis ipsis habet Lucian. T. I. p. 648. ἀράμενος ὁ διάκονος τὰ σοὶ παρακαίμενα, φέρων ζεύγῳ παρατίθεικε. Pro eodem Chrysof. T. IV. pag. 32. A. p. 51. B. habet ἐτίασιν παρατιθένοισι.

7 παραγενομένοι] Aut, οἱ κἀραγενομένοι. Hi enim πᾶρα μανθάνουσι τὴν ζημίαν

τῶν ἀπολειφθέντων. Aut, ἢ παραγενομένοι. Nam et hi discunt, moniti ab iis, qui praefentes fuerunt. Posteriorius magis placet propterea, quae statim subiungit: τοῖς τε γὰρ ἀπολαφθ. — σπυδαιωτέρως αὐτὸς ἐργάσσεσθε. Nam praefentes reprehendere non poterat. Immo etiam laudat. Similis sententia est apud Chrysof. Tom. VI. pag. 149. D. ὡς καὶ τὰς ἀπολειφθέντας ἐργῶ μαθῶν, ἠλίκην ὑπέμειναν ζημίαν· ἔσσονται δὲ, εἰ μετὰ ἀκριβοῦς ὑποδείξιμοι τὰ λεγόμενα, καὶ πρὸς ἐκείνους διαβιβάσαι δυναθήσεται.

8 φιλοσοφώτερον] Semel hic monitum fit, Chrysof. Tom. VI. pag. 149. D. ὡς καὶ τὰς ἀπολειφθέντας ἐργῶ μαθῶν, ἠλίκην ὑπέμειναν ζημίαν· ἔσσονται δὲ, εἰ μετὰ ἀκριβοῦς ὑποδείξιμοι τὰ λεγόμενα, καὶ πρὸς ἐκείνους διαβιβάσαι δυναθήσεται. 8 φιλοσοφώτερον] Semel hic monitum fit, Chrysof. Tom. VI. pag. 149. D. ὡς καὶ τὰς ἀπολειφθέντας ἐργῶ μαθῶν, ἠλίκην ὑπέμειναν ζημίαν· ἔσσονται δὲ, εἰ μετὰ ἀκριβοῦς ὑποδείξιμοι τὰ λεγόμενα, καὶ πρὸς ἐκείνους διαβιβάσαι δυναθήσεται. Sic et religiose sapiunt et agunt. Et vero etiam haec profecto

lautiorem apponemus mensam, vt, quantum
dānni passi sint, experimento discentes, studio-
siores postea sint circa conuentus huiusmodi.
Ideo caritatem vestram rogo, dictis attendatis.
Sic enim duplex vobis lucrum proueniet. Ab-
sentibus enim dicta referentes, studiosiores illos
efficietis, animamque vestram philosophiae ma-
gis deditam reddetis. Quemadmodum enim
terrae natura, si negligatur, herbas affert ma-
las;

A 3

las;

profecto vera est philoso-
phiā. Modo igitur de vir-
tute christiana in genere
dicitur, modo de formis
singulis. Sufficit vnus lo-
cus T. I. p. 445. C. ταύτης
(τῆς ἀγάπης) παράσης ἐδὲν
μέρος φιλοσοφίας ἐλ-
λαίκα τῷ κεκτημένῳ, ἀλλ'
ὀλόκληρον ἔχει καὶ παν-
τελῆ καὶ ἀπηρτισμέ-
νην τὴν ἀρετὴν

9 τῆς γῆς ἢ φύσεως] Ita
dixit concinnitatis caussa.
Huc enim refertur, ἀνθρώ-
πων ψυχῇ. Scholiasta So-
phocl. p. 46. φύσις ἐστίν, ἢ
ἐνσῶτινι δυνάμει. πῶς φύ-
σις ἐπὶ γῆ, τὸ ἀναβλαστῶν
βοτάνων, καὶ φύσις τῆ πυ-
ρός, τὸ θερμαίναν. Multa
περὶ φύσεως γῆς disputat
Xenoph. Oecon. 16, 1. 4. 5.
Philo p. 233. C. τὴν δὲ φύ-
σιν ἀπέειπε τοῖς Φυτοῖς, κε-
ρασάμενος αὐτὴν ἐκ πλάτων
δυνάμεων, θεραπευτικῆς τε καὶ
μεταβλητικῆς καὶ αὐξητικῆς.

Latissime autem patet vo-
cabulum φύσεως. Sic φύ-
σις (habitus) τῆς ψυχῆς καὶ
τῆς μορφῆς. Xenoph. p. 3.
C. τὸ ἀββὲν φύλον (οἱ ἀββῆ-
ναι) ἰσχυρότερον ἐστὶ τῶν τῆς
θηλείας φύσεως, (id est τῶν
θηλαῶν.) Apud Sophocl.
p. 228. φύσις ἐνυαλία, sicut
ρίσκα. Infra Hom. II p.
359. C. ἢ τῶ κηρύγματος φύ-
σις.

10 ἀμελεμένη] ἢ γῆ.

11 βοτάνων ἐμφ. πον.] βο-
τάνων κνηρὰ sicut, vel ve-
nenatae, vel noxiae fa-
ludribus. Ad posterius sa-
genus referuntur in litteris
sacris ἀκανθαὶ καὶ τρίβολοι.
Ἐκφέρειν, efferre, de ter-
ra habet Xenoph. Oec. 16,
5. vbi synonymum est φύ-
αν. Pro eo autem, quod
mox addit, γεωργικῶν ἀπο-
λαύσασα καρῶν, quod ora-
torium est, ibidem legitur,
θεραπευομένη.

ἐκφέρει πονηράς, συνεχῶς ¹² δὲ γεωργικῶν ἀπο-
 λαύουσα χειρῶν, ἄριμον δίδωσι τὸν καρπὸν· ἔγω-
 γὴ καὶ ἀνθρώπου ψυχὴ ἢ μὲν ἐν βραδυμία κεκμηνη,
 C. πλημμελημάτων ¹³ ἀκάνθας τίκτει· ἢ δὲ ἀπο-
 λαύουσα προνοίας, κομῶντα ¹⁴ τῆς ἀρετῆς φέρει
 τὸν καρπὸν. διὸ καὶ τις σοφὸς παραινέει λέγων·
 Provi. 24, ὡς περ γεώργιον, ἀνήρ ἄφρων, καὶ ὡς περ ἀμπέ-
 30. 31. λων, ἀνὴρ ἐνδεὴς φρενῶν· εἰάν ἀφῆς αὐτὸν ¹⁵, χερ-
 σωθήσεται, καὶ ¹⁶ χερσομαινήσει· ἢ ἔν μὴ τῆτο ¹⁷
 γίνεται νῦν, συνεχῶς τῷ λόγῳ τὴν δρεπάνην μετα-
 χειρίζομεν. καὶ μὲν τι πονηρὸν βλασάνη, διηνε-
 κῶς ἐκκόπτομεν· ἀν δὲ τι ἄριμον καὶ καρπὸν
 ἔχον ¹⁸, τρέφομεν τε, καὶ ἀρδεύομεν, καὶ πρὸς ¹⁹
 αἰμὴν

12 συνεχῶς] Mox est eo-
 dem sensu συνεχῶς μετα-
 χειρίζομεν, διηνεκῶς ἐκκόπτο-
 μεν et συνεχῆ τὴν ἐπιμέλειαν.
 Haec ergo non nimis vr-
 genda sunt. Γεωργικῶν ἀπο-
 λαύειν χειρῶν habet etiam
 T. VI. p. 87. D. T. I. p.
 462. E. γῆ χερσοθήσει καὶ
 γεωργικῶν ἐκ ἀπολαύουσα
 χειρῶν. et ibid. p. 556. B.
 et p. 775. E. et p. 776. B.
 ἰατρικῶν ἀπολαύουσα χειρῶν.
 Ibid. p. 758. C. discrimen
 facit inter διηνεκῆς et συνε-
 χῆς, vbi istud est frequens,
 hoc continuus.

13 πλημμ. ἀκάνθ.] haec
 duo coniungo; interpretes
 πλημμ. retulit ad βραδυμία.
 Ἀκάνθας appellavit, quod
 modo de terra dixerat.

14 κομῶντα] κόμη et co-
 mia tam de capillis, quam
 de summis arborum fo-

liis frondibusque dicitur.
 Chrysof. T. I. p. 462. D.
 τῇ κόμῃ τῶ δένδρου. Zosim.
 p. 300. edit. Cellar. ἄχρη
 τῆς τῶν φοινίκων κόμης —
 ἀνατρέχουσα. Hinc κομῶν,
 et comam alere, et efflo-
 rescere, laetumque fructum
 adferre notat. Isto sensu
 habet Xenoph. pag. 686. A.
 Pro eodem est κομῆσαι.
 Herodot. lib. II. cap. 36.
 Hoc Theocrit. I, 133. vbi
 itidem v. 132. ἀκάνθων fit
 mentio. Maxim. Tyr. p.
 202. edit. Dauif. ἔρη κο-
 μῶντα. Cinnam. pag. 79.
 φύλλοις κομῶσαν πόνον. In-
 fra pag. 394. B. legitur σά-
 χυν κομῶντα. Chrysof. T.
 V. p. 211. E. κατορθώμασι κο-
 μῶν, de viro iusto et probro.

15 χερσοθήσεται] He-
 fych. χέρσος· ἢ ἔρημος γῆ
 καὶ τραχῆα, καὶ πᾶσα γῆ
 ἄκιμπος

las; sed si frequenter agricolarum manibus fruatur, fructum reddit opportuno tempore; sic et hominis anima, quae in ignavia iacet, delictorum spinas parit; quae vero studiose colitur, vernantem virtutis fert fructum. Ideo sapiens quidam admonet, dicens: *quasi ager est vir stultus, et quasi vinea vir mentis carens; si reliqueris eum, arescet, ac foenum stulte profereat.* Ne igitur hoc nunc eueniat, frequenter verbi fallacem immittimus; et si quid mali germinet, assidue amputamus: si quid autem opportunum, si fructum habeat, nutrimus et irrigamus, et ad

A 4 maturita-

ἀκαρπος καὶ ἀνεργαστος. Et
χερσωθήσονται ἐρημωθήσονται. Philo p. 452. B. edit. Colon. opponit βαθύγειον καὶ εὐδαίμονα γῆν et χέρσον. Idem de solo sicco maris rubri, τὸ χερσωθὲν ἕδαφος. pag. 698. A. Plutarch. de puer. educ. Cap. 14. §. 16. γῆν κεχερσωμένην, agrum incultum. Ibid. Cap. 4. §. 10. ἀμεληθεῖσα (ἢ γῆ) χερσαύεται. Item Xenoph. Oec. 4, 17. 16, 5.

¹⁶ χορτομανήσαι] inutilibus replebitur herbis. Interpres: foenum stulte profereat. Respexit ergo etymologiam, μαίνεσθαι. Sed ista composita non tam stultitiam et insaniam, quam inutilem copiam, abundantiam et luxuriam notant. Simile est ὑλομαναν, quod et ipsum est inutiliter lu-

xuriare. Chrysof. T. I. p. 441. C. χωρὶον ὑλομανῶν. et ibid. p. 556. B. et T. III. p. 130. C. καθάπερ γῆ γεωργικῶν ἐκ ἀπολαύσεως χερσῶν, χερσαύεται καὶ ὑλομανῶ. Translate hoc dixit Synes. T. I. p. 123. edit. Turneb. γλῶσσαν ὑλομανῶσαν τε καὶ φλεγμαίνουσαν ἰνομμάτων κακότητι. Et Plutarch. de aud. poet. Cap. I.

17 γίνεσθαι] ita per siglam editum. Haud dubie legendum γίνεσθαι. Comma, quod erat ante τὸν, promouei post τὸν.

18 καρπὸν ἔχον] intell. βλασήση.

19 πρὸς ἀκμὴν ἄγονμεν] vires, vigorem addimus. Chrysof. T. I. p. 109. A. ὁ πρὸς τὴν ἀκμὴν ἄγων τὰς φυτευθέντας καρπὸς. T. X. p. 664. D. καρπὸς εἰς ἀκμὴν ἄγμεν.

αἰκμὴν ἄγομεν, συνεχῆ τὴν ἐπιμέλειαν ἐπιδεικνύ-
 μενοι. διπλῆς γὰρ δεσμευθεὶς προνοίας, μᾶλλον δὲ
 καὶ τριπλῆς. μιᾶς μὲν, ἵνα ἀπαλλαγῶμεν κα-
 κίας ἐτέρας δὲ, ἵνα κτησώμεθα ἀρετὴν μετὰ
 δὲ ταῦτα, ἵνα τὴν κτηθεῖσαν διαφυλάξωμεν· ἐν-
 θα καὶ πολλῆ δὲ μάλιστα πόνος ἐπειδὴ καὶ ὁ πο-
 νηρὸς δαίμων ἐκείνος, καὶ τοῖς ἡμετέροις βασκαί-
 νων καλοῖς, τοῖς κατορθωκόσιν ἐπιτίθεται μειζό-
 νως. καὶ καθάπερ οἱ πειραταί, καὶ ²⁰ καταπον-
 τισαί, τὰ μὲν ἄμμοι ἔχοντα πλοῖα παρατρέχε-
 σιν· εἰ δὲ πεφύκτον ²¹ ἴδοιεν πολυτελεῖ, καὶ πλε-
 τον ἐναποκείμενον, τέτοις ἐπιτίθενται ²² διατι-
 τρῶντες κάτωθεν, προσβάλλοντες ἄνωθεν. πᾶ-
 σαν κινῶντες μηχανῆν· ἔτω δὲ καὶ ὁ διάβολος
 τοῖς ²³ μάλιστα πολλὴν συναγροχόσι τὴν ἀρετὴν
 προσβάλλειν εἴωθε, καὶ φθονεῖν, καὶ ἐπιβε-
 λεύειν. τοσῶτοι ²⁴ γένῃ ἦσαν ἄνθρωποι κατὰ τὴν
 οἰκισμένην ἐπὶ τῆ Ἰαῶβ· καὶ πρὸς ἐκεῖνον μόνον ²⁵
 ἀπεδύσατο,

E.
 Virtus im-
 pugnata fit
 potentior.

ἄγχοι. Ut autem mox est
 διπλῆς καὶ τριπλῆς, ita infe-
 rius pag. 341. E. διπλασίονα
 καὶ τριπλασίονα.

²⁰ παραταί καὶ καταπον-
 τισαί] παρατής et καταπον-
 τισῆς eo differt, quod hic
 etiam naues captas mergit.
 Eandem similitudinem ha-
 bet T. IV. p. 305. A.

²¹ φύκτον] φύκτος est,
 quicquid imponitur nauī,
 quo nauis oneratur. Philo
 p. 169. G. σκάφη βρίζοντα
 φύκτα, nauigia mercibus
 onusta. Hinc ναὺς φορτα-
 γωγός, nauis oneraria. Po-
 lyb. T. III. pag. 456. edit.
 Ernest. De nauibus magnis,

quae magnam onerum mul-
 titudinem capiunt, dicitur
 μυριάγωγος. Chrysof. T.
 V. pag. 154. A. T. VIII. p.
 451. B. Etiam μυριοφόρος.
 Chrysof. T. II. p. 588. A.

²² διατιτρῶντες] διατιτρώω,
 perforo. Dicitur etiam δια-
 τρώω. Chrysof. T. II. p. 249.
 D. μικρῆ σιδήρω τὴν ναὺν δια-
 τρήσαντες. Et mox, διατρή-
 σαις. Zosim. p. 307. Tro-
 pice habet Chrysof. T. I.
 p. 261. C. καὶ σκώληκος παν-
 τὸς μονιμώτερον διατιτρώσα
 αὐτῶν τὴν διάνοιαν.

²³ μάλιστα] hoc inter-
 pres coniunxit cum εἴωθε,
 ac si legerit μάλιστα τοῖς.

maturitatem adducimus, assiduam rei curam habentes. Duplici enim, imo triplici egemus providentia; primo, ut a nequitia liberemur; secundo, ut virtutem possideamus; ad haec vero, ut acquisitam virtutem feruamus: ubi etiam multo labore est opus. Nam malignus daemon bona operantibus nobis magis inuidet, et bene operantes inuadit. Ac sicut piratae, si quam nauim videant arena onustam, praetereunt: sin vero sarcinas preciosas et diuitias ferentem, hanc adoruntur, infra perforantes, superne oppugnantes, nullamque machinam non adhibent. Ita et diabolus illos maxime adoriri solet, qui virtutis copiam magnam collegerunt, ipsique inuidere et insidias struere. Tales ergo homines in orbe erant Iobi tempore: et aduersus illum solum sese accinxit diabolus,

A 5 machinas-

vt nunc legitur, coniungendum est cum συναγοράσι. Apte vero hic dixit, συναγαν ἀρετήν, tamquam thesauros. Nam de his modo fuerat locutus. Ita Chrysof. T. I. p. 177. A. τὰ μετὰ πολλῶν ἰσχυρῶν καὶ πόνων συναχθέντα καλά. Et T. III. pag. 512. A. ἐνθα ἂν ἴδῃ πλεον συναγόμενον τὸν κατὰ ψυχὴν. Et ibid. pag. 529. D. πολλὴν αὐτοῖς συναγαν τὴν ἐμπορίαν. Et pag. 584. A. ὁ θησαυρὸς σε, ὃν συνήγαγες, ἄστυλος.

24 τασῆτοι] Montefalconius in margine habet: Forte τοῖστοι. Igitur etiam

reddidit tales. Equidem retinuerim τασῆτοι, tot, tam multi. Mox enim opponitur μόνοσι πρὸς ἐκείνον μόνον. Mox naufragium memoratur, quod antea dixerat de piratis.

25 ἀποδύσασθαι] ἀποδύεσθαι proprie exuere se; deinde accingere se diciturque de athleticis, qui se ad pugnam parant; denique se parare ad negotium quoddam, suscipere, tractare. Xenoph. Symp. II, 18. εἰ δεῖσαι με συγγυμνασίην ζητῶν, εἰδ' ἀποδύεσθαι. Infra p. 388. B. πρὸς ἀγῶνας ἀποδύεσθαι. Mox ἐμπορία non tam est mercatura,

ἀπεθύσατο, καὶ τὰ μηχανήματα αὐτῆ πάντα
εἰκίνησεν. ἀλλ' ὅμως ἐκ ἰσχυσε ποιῆσαι ναυάγιον,
ἀλλὰ καὶ πλεονα τὸν φορτὸν εἰργάσατο, καὶ
μέγιστα τὴν ἐμπορίαν. τοῖστων γὰρ ἡ ἀρετὴ βαλ-
λομένη²⁶ δυνατωτέρα γίνεται, καὶ ἐπιβλαυσμέ-
νη ἀσφαλεστέρα καθίσταται. ὃ δὴ καὶ ἐπὶ τῷ μα-
καρίῳ γέγονεν ἐκεῖνος, ὃς πανταχόθεν βαλλόμε-
νος, ἀσφαλεστέρος ἴσατο, καὶ μυρία βέλη δεχό-
μενος, ἐκ ἐνεδίδε ἀλλ' ἐκένωσε μὲν τῷ διαβόλῳ
τὴν βελοθήκην· αὐτὸς δὲ ἐκατέπεσεν, εἰδὲ ὑπε-
σπελίσθη· ἀλλ' ὡσπερ ἄριστος κυβερνήτης, ἔτε
μαινομένης τῆς θαλάσσης, καὶ τῶν κυμάτων διε-
γειρομένων κατεποντίζετο ἔτε γαλιήνης ἕσης,
ἑαθυμότερος ἐγένετο· ἀλλ' ἐν ἑκατέρῃ τῇ τῶν
καιρῶν διαφορᾷ, ἴσθη τὴν ἑαυτῷ τέχνην διετήρησε.
καὶ ἔτε πλεῖτος αὐτὸν ἐφύσησεν ἔτε πενία²⁷ ἔτα-
πένωσεν ἔτε τοίνυν κατὰ²⁸ βῆν τῶν πραγμάτων
φερομένων, ὑπτίος ἦν, καὶ²⁹ ἀναπεπτακώς, ἔτε
ὅλης σχεδὸν τῆς οἰκίας ἀνατραπέσις, καὶ πανω-
λεθρίας γενεμένης, διαταράχθη, καὶ τὴν ἀν-
δρείαν³⁰ ἠλεγξε τὴν ἑαυτῷ. ἀκκέτωσαν πλέσιαι,
ἀκκέτωσαν

Similitudo
de guber-
natore na-
vis.

314 A.
Iobi virtus
quanta.

mercatura, quam lucrum,
proprie ex mercatura. Ita
saepe Chrysof. Veluti T. II.
p. 249. D. μάζω τῆς ζημίας
τὴν ἐμπορίαν ἐποίησατο. Iactu-
ra, damnum — lucrum.
Ita ἐμπορεύσθαι, lucrum
capere. T. X. pag. 182. E.
192. E. Et T. III. p. 463.
E. μάζωνα τὴν ἐμπορίαν συ-
νήγαγον. Ibid. pag. 506. D.
αἰρδος iungit.

26 βαλλομένη] tanquam
βέλεσι. Mox, μυρία βέλη
δεχόμενος. Et βελοθήκη,

pharetra. Ita Chrysof. T.
VI. p. 582. A. ἐκένωσεν αὐ-
τῷ τὴν φάρετραν. βελοθήκη
est etiam T. II. p. 582. B.
et T. III. p. 242. A. et p.
543. C.

27 ἐταπένωσεν] Prouerb.
10, 4. πενία ἄνδρα ταπεινῷ.

28 κατὰ βῆν] secundo
flumine. Lucian. T. II. p.
698. edit. Reitz. κατὰ βῆν
προχωρῶ, vbi schoia, ἐπὶ
τῶν εὐπλοῦντων ὁ λόγος. Et
pag. 667. κατὰ βῆν φέρεται,
vbi tamen notat casu ferri.
Chrysof.

machinasque omnes contra illum mouit. Sed non potuit inferre naufragium; immo maiorem sarcinam effecit et ampliorem negotiationem. Eiusmodi enim est virtus: impugnata potentior efficitur, et insidiis impetita tutior euadit: ut et in beato illo contigit: qui, undique oppugnatus, firmior constitit, et mille telis exceptis non cessit, sed diaboli pharetram euacuauit; ipse vero non cecidit, neque supplantatus est: sed sicut optimus gubernator, nec furente mari, nec concitatis fluctibus immergebatur, neque in tranquillo tempore negligentior erat; sed in utroque temporum discrimine, parem seruabat artem: et neque diuitiae ipsum inflabant, neque paupertas eius animum deprimebat. Nec igitur, cum res illi pro voto cederent, ignauior erat; neque cum tota domus eius euersa fuit, et vniuersa in perniciem ierunt, turbatus est, nec a virtute constantiaque sua dellexit. Audiant

Chrysof. T. X. p. 404. D. *ἐξ ὀρίας φερομένων τῶν πραγμάτων, vento secundo.* Cum hoc coniungit T. III. p. 61. B. *κατὰ πρῶμναν ἰσαμὲνα τῷ πνεύματος. Πρῶμνα* est postrema pars nauis. Huic simile *κατὰ πρῶμναν τὸν ἀνεμον ἔχειν.* Zosim. p. 68. Feliciter enim nauigant, qui eo, quo conueniunt, a tergo ventum habent.
 29 ἀναπεπτωκῶς] ἀναπίπτων proprie est recidere;

deinde est otio, quieti et ignauiae se dedere, vel etiam spem abicere. *Ἀναπίπτειν τοῖς θυγαῖς.* Polyb. T. III. p. 82. *μη ἀναπίπτειτε.* Philo pag. 487. F. De remigibus habet Xenoph. *Occ. 8, 8.* qui remo adducto se reclinant. Infra Chrysof. eodem vititur vocabulo p. 357. D. et p. 394. E. T. IV. p. 29. A. *ἀναπεπτωκῶτας* et *ἀναπίπτειν* iungit.
 30 ἠλεγχῆ] nec fortitudinem suam prodidit. Poterat

ἀκρέτωςσαν πένητες. ἐκατέροις γὰρ τὸ δίηγημα
 χερίσμον· μᾶλλον δὲ πᾶσιν ἀνδρώποις ἢ ἰσορία
 λυσιτελής, καὶ τοῖς ἐν εὐημερία, καὶ τοῖς ἐν συμ-
 φοραῖς. ἐκάτερα γὰρ τὰ ὄπλα³¹ μεταχειρίσας ὁ
 τῆς εὐσεβείας ἀγωνιστής, ὁ τῆς οἰκθρένης σεφανί-
 τῆς, ἐν ἐκατέροις τὸ τρώπαιον ἔζησε, καὶ πρὸς
 πᾶν εἶδος πολέμου τῷ δαίμονος ἐπελθόντος ἐκεί-
 νου³², πρὸς ἅπαντα³³ παρετάξατο, καὶ ἐν πᾶ-
 σιν ἀνεκρήρυττετο. καὶ καθάπερ στρατιώτης γεν-
 ναῖος καὶ εἰδὼς νυκτομαχεῖν, τειχομαχεῖν, ναυ-
 μαχεῖν, πεζομαχεῖν, καὶ τοξοειεῖν, καὶ³⁴ δορυ-
 σείειν, καὶ σφενδόνας, καὶ ἀκοντίοις³⁵ καὶ παντὶ
 τρόπῳ μάχης περιγίγασθαι τῶν ἐναντίων, καὶ
 πανταχῶς κρατεῖν· ἔτα δὴ καὶ ὁ γενναῖος ἐκεῖνος
 ἅπαντα πειρασμὸν μετὰ πολλῆς ἡμεγχε τῆς ἀν-
 δρείας, τὸν ἀπὸ πενίας, τὸν ἀπὸ λιμῆ, τὸν ἀπὸ
 νόσου, τὸν ἐξ ὀδύνης, τὸν ἀπὸ τῆς τῶν παιδῶν ἀπω-
 λείας, τὸν ἀπὸ τῶν³⁶ φίλων, τὸν ἀπὸ τῶν
 ἐχθρῶν, τὸν ἀπὸ τῆς γυναικὸς, τὸν ἀπὸ τῶν
 οἰκετῶν. εὐδὲ γὰρ ἦν ἀνδρωπίνῃ συμφορᾷ, ἢ μὴ εἰς
 τὸ

Similitudo
 de milite
 forti.

C.

rat etiam dicere eodem
 sensu ἀνδρωπίνῃ, θαλίαν, ar-
 guere se imbellem, timi-
 dum. Maluit ergo voca-
 bulo honestiori uti. Ita
 T. V. p. 130. A. ἐκ ἡλεγεῖ
 προθυμίαν.

31 ὄπλα] arma nunc ap-
 pellat fortunam secundam
 et aduersam, quoniam cum
 vtraque, tanquam cum ar-
 mis, pugnavit pro virtute
 contra vitia. Chrysof. T.
 II. p. 156. D. de re eadem:
 ἐκάτερα τὰ ὄπλα μετεχειρί-

σατο καὶ ἐν ἐκατέροις ἐκράτη-
 σε κ. τ. λ. Et ibid. C. di-
 fert: πενία γὰρ καὶ πλῆθος
 ὄπλα ἐστὶ πρὸς ἀρετὴν ἐκάτε-
 ρα φέροντα.

32 ἐκείνου] Sic et p. 340.
 D. ὁ πονηρὸς δαίμων ἐκεῖνος.

33 πρὸς ἅπαντα] neutro
 genere, plurali numero.
 Mox enim est ἐν πᾶσιν. In-
 terpres videtur ad πόλεμον
 retulisse.

34 δορυσεῖεν] hastam vi-
 brare. Vel, quod visitatus
 est,

diant diuites, audiant pauperes: ambobus enim haec enarratio utilis est. Imo vero omnibus haec historia utilitatem aſſert; tam iis, qui proſpere rem agunt, quam iis, qui in calamitate verſantur. Vtraque enim arma aſſumens, pietatis certator, orbis athleta coronatus, in vtroque tropaeum erexit: et in omni belli genere, daemone illo irruente, in omni certamine ſtabat, et in omnibus victor proclamabatur: ac ſicut miles generoſus, qui ſciret noctu pugnare, muros oppugnare, naualem pugnam committere, pedes concertare, arcu, lancea, funda, telis, omnique pugnae genere aduerſarios ſuperare et vbique vincere; ſic generoſus ille quamuis tentationem cum fortitudine magna tulit, a paupertate, a fame, a morbo, a dolore, a filiorum pernecie, ab amicis, ab inimicis, ab vxore, a ſeruis partam. Neque enim humana calamitas vlla eſt, quae non in corpore

eſt, binis vocabulis *δορυ σαάν*. Sic eſt infra Hom. III. p. 387. E. et T. VI. p. 128. E. *δορυ σαάν, τόξον τάνεν*. Facili negotio plura hic vocabula notare poſſunt tirones. *Μάχεσθαι* in actiuo non obtinet. Sed in compositis. *νικτομαχῶν*, noturnum proelium committere. *ταχομαχῶν*, de muro pugnare, aut muros oppugnare. *ναυμαχῶν*, nauale proelium committere. *πεζομαχῶν*, pedestre. Xenoph. pag. 429. D. iungit

ναυμαχῶν, πεζομαχῶν et *ταχομαχῶν*. *νικτομαχῶν* habet Zofim. p. 492. Plura horum iungit etiam Chryſoſt. T. X. p. 616. A. de Paulo loquens.

35 *ἀκοντίαις*] iaculis, telis. *ἀκόντια καὶ δοράτια* iungit etiam Herodot I, 34. De vtroque vocabulo monuit Doruillius ad Charit. pag. 33.

36 *ἀπὸ τῶν Φίλων*] qui ipſi etiam illum opprobriis petebant.

τὸ σῶμα ἐξεκένωθη³⁷ ἐκείνη. ἀλλ' ὁμως ἀπάντων
ὑπερνήχθη τῶν δικτύων καὶ ὑψηλότερος³⁸ γέγονε
τῶν τῆ διαβολῆ καλαίμων. καὶ τὸ δὴ θαυμαστότε-
ρον, ὅτι καὶ πάντα³⁹ αὐτῶ ἐπέει, καὶ πάντα
μεθ' ὑπερβολῆς, καὶ πάντα ὑφ' ἐν.

Κ Ε Φ. Β.

Μὴ γὰρ δὴ τῆτο μόνον ἴδης, ὅτι τοσαῦτα ἔπαθεν,
ἀλλὰ πρὸς τες, ὅτι ἐδὲ κατὰ μικρὸν, ἐδὲ ἐκ δια-
σημάτων, ἀλλ' ὑφ' ἐν καὶ ὁμῆ. Ἐ μικρὰ δὲ αὐτῆ
περασιμῶν προσθήκη τῶν μὲν γὰρ ἄλλων ἀπάν-
των ἀνθρώπων, πρῶτον μὲν ἐδοῖς ἀν εὐρεθεῖν
πάντα ὑπομένεισ ὁμῆ, ἀλλ' εἰ καὶ πενίαι παλαίει,
D. ὁμως ὑγείας ἀπολαύει· εἰ δὲ καὶ πενίαι καὶ νό-
σω⁴⁰ περιεπάρη, ἀλλὰ γυναῖκος πολλαίσισ ἀπέ-
λαυε

37 ἐκείνη] cum calami-
tates istae, quas modo me-
moravit, non minus ani-
mum Iobi, quam corpus
afflixerint, dubitari potest
de hoc loco. Accipio er-
go σῶμα, pro homine. Ita
non multum differunt su-
periora pag. 340. E. πρὸς
ἐκείνον μόνον ἀπεδύσατο. No-
ta sunt σώματα αἰχμαλώτα,
mancia, οἰκετικά, ferui,
ἐλεύθερα, liberi. De mi-
litibus habet Demosth. T.
II. pag. 231. edit. Reisk.
ἄτε χρημασίον, ἄτε σώμασι
— συνελάμβανον ὑμῖν. Sed
ita loco ἐκείνη, corrigen-
dum ἐκείνο. Mox est: τῶν
μὲν γὰρ ἄλλων ἀπάντων ἀν-

θρώπων. Sed locus profusus
similis de Iobo legitur T.
II. p. 273. E. ἂ γὰρ ἐν πά-
ση τῇ οἰκίμῃ διέσπαρται
πάθη, ταῦτα ὁμῆ συνελθόν-
τα εἰς ἐν σώμα κατέσκηψε τὸ
ἐκείνη. De eodem T. III.
p. 543. D. ταῦτα ἀπαντα εἰς
ἐν ἐξεκένωθη σῶμα, καὶ μῖαι
κατεσκεύασθη ψυχῆς. Nam
κατεσκεύασθη illo in loco
minus probō.

38 ὑψηλότερος — καλά-
μων] Eadem loquendi for-
ma inferius est pag. 358. D.
κάλαιμοι sunt arundines au-
cupum, quibus aues ca-
piunt; cum aue ergo com-
parat, quae alto volatu
(ὑψιπέτης) superat insidias.

Apud

corpus eius inflicta fuerit. Attamen retibus omnibus et diaboli illiciis superior fuit. Quodque mirabilius est, omnia in illum irruebant, omnia cum exsuperantia, omnia vno tempore.

C A P. II.

Ne hoc solum consideres, quod tanta passus sit; sed adde, non paullatim, neque dato temporis, respirandi causa, spatio; sed omnia simul et vno tempore: non modicum autem illud est tentationum additamentum. In reliquis enim hominibus nemo inueniatur, qui omnia simul patiatur; sed si cum paupertate concertet, bona tamen valetudine fruitur; si paupertate simul et morbo

Apud Martialem lib. 14. v. 217. 218. fallitur ales, Callida dum tacita crescit arundo manu. Gregor. Nazianz. p. 269. edit. Basil. *ἰξεντής καλάμῃς οἰκοδομῆ.* Recte ergo dixit ὑψηλός. Locus similis de Iobo est apud Chrysof. T. I. p. 234. A. πάντων ὑπέρεχθεῖς τῶν τῆ διαβόλου δικτύων καὶ πρῶτος κ. τ. λ. et T. II. p. 155. C. ἰξεντής ἐστὶν ὁ διάβολος· γενεὴ τοίνυν τῶν θανάτων καλάμῃς ὑψηλότερος. Et T. X. pag. 347. A. τὸν ὑψηλότερον τῶν καλάμῃς αὐτῆς (τῆς πόρνης) πετόμενον. Dicitur vero etiam de arundinibus piscatorum. Ita T. III. p.

101. A. T. V. pag. 279. B. *ὑπὲρ τῆς καλάμῃς τῶν ἐπιβλεπόντων πετόμενοι.*

39 πάντα] τὰ κακὰ, τὰ θανά. Vt autem mox est ὑφ' ἐν et ὑφ' ἐν καὶ ὁμοῦ, ita Chrysof. T. I. p. 480. D. habet, ἀθρόως καὶ ὑφ' ἐν.

40 περιπέσει] tanquam aculeis confossus. Hom. Iliad. α. 465. ἀμφ' ὀβελῶσιν ἔπειραν. Philo p. 747. C. ἀνηκίτοις περιπέσει κακοῖς (αὐτῆς). pag. 707. C. οἷς (δικτύοις) ἀνάγκη περιπέσεισθαι τῆς ἀπροόπτως ἔχοντας. Diog. Laert. lib. 2. p. 88. edit. Steph. πόδα περιπέσειεν ἤλφ.

λαυε παραμυθεμένης, φέρειν τὰ δεινά, καὶ ἀντί-
 λιμένος⁴¹ αὐτῶ γινομένης· εἰ δὲ μὴ γυναικος ἀπέ-
 λαυε τοιαύτης, ἀλλ' ἔχ' ἔτω συμβελευσῆς⁴²
 ὀλέθρια· εἰ δὲ καὶ ἔτω συμβελευσῆς ὀλέθρια,
 ἀλλ' ἔχι καὶ τὰς παῖδας ἀθρόον ἀπώλεσεν ἀπαν-
 τας· εἰ δὲ καὶ ἀθρόον, ἀλλ' ἔ τοιῶτ' ἄ⁴³ τρόπῳ
 τελευτῆς· εἰ δὲ καὶ τοιῶτ' ἄ τρόπῳ τελευτῆς, ἀλ-
 λά φίλος⁴⁴ ἔσχε παρακαλῶντας· εἰ δὲ ἐκ ἔσχε
 παρακαλῶντας, ἀλλ' ἔχι καὶ ἔτως⁴⁵ ἐπεμβαι-
 νοντας· εἰ δὲ καὶ ἐπεμβαινόντας, ἀλλ' ἔχι καὶ
 αἰκίας ὀνειδίζοντας· εἰ δὲ καὶ ὀνειδίζοντας, ἀλλ'
 ἔχι καὶ εἰς τὸ πρόσωπον αὐτῶ⁴⁶ ἐμπύοντας· εἰ
 δὲ καὶ εἰς τὸ πρόσωπον ἐμπύοντας, ἀλλ' ἔχι καὶ
 νόσῳ τοσαύτῃ περιεπάρη· εἰ δὲ καὶ νόσῳ περιεπά-
 ρη τοσαύτῃ, ἀλλὰ δωματίῳ καὶ⁴⁷ σκέπης ἀπέ-
 λαυε

41 λιμένος] λιμὴν por-
 tus. Iam, quia portus
 naues feruat, λιμὴν dici-
 tur de rebus, quae securi-
 tatem praestant, quae au-
 xilio sunt et solatio. Ita
 Longin. p. 50. edit. Mori.
 θάνατον appellavit κακῶν
 λιμένα. Vide infra p. 342.
 D. λιμὴν εὐδίας habet Chry-
 sost. T. I. p. 223. D. et T.
 X. pag. 239. A. λιμὴν ἔστιν
 ἡ γυνὴ καὶ φάρμακον εὐθυ-
 μίας μέγιστον.

42 ὀλέθρια] sicuti Iobi
 coniuux.

43 τοιῶτ' ἄ τρόπῳ] omnes
 enim vno tempore ruinis
 aedium sepulti sunt. Iob.
 1, 18. 19.

44 φίλος] Plutarch. T.
 II. p. 49. F. edit. Xylandri

ex Euripide: δυστυχῆτι εἰς
 ὄμματ' εὐνα Φωτὸς ἐμβλέψαι
 γλυκύ.

45 ἐπεμβαινόντας] insult-
 antes. De indignissimis
 contumeliis dicitur. So-
 phocl. pag. 73. edit. Steph.
 pro eo habet πρόσσεμβήνας
 θανόντι. Ibi scholia expli-
 cant: ἐπεμνηθῆσαι· ἐπὶ τῶν
 λόγῳ ἐναλλομένων λέγεται τὸ
 ἐπεμβήνας. Ibid. p. 118. est
 ἐπεμβάση, cuius loci inter-
 pretatio huc bene conue-
 nit: μάζονα ἐργάση τὴν
 συμφορὰν. Philo p. 563. F.
 κακοπραγίας ἀθλίων ἀνθρώ-
 πων ἐπεμβαινόντες. Infra
 p. 342. C. est, ἐνάλλοντα
 καίμεν. Chrysof. Tom. I.
 pag. 735. E. προσεπεμβαινόντων
 eodem sensu habet.

morbo circumueniatur; at saepe vxorem habet ad grauia patienda solatium afferentem, quae portus instar ipsi sit. Sin nec vxorem habeat talem, at eam tamen, quae non perniciofa consulat; sin etiam perniciofa consulentem, at non filios omnes vno temporis momento perdidit; si vno temporis momento, at non illo modo; si illo modo, at amicos habet, qui se consolentur; si non consolentur, at non domestici insultant; sin insultant, at non in faciem conspuunt; si autem illi etiam in faciem conspuant, at non ille tali morbo detinetur; si tali morbo detineatur, tamen domicilio et tecto fruitur, neque in fimo sedet; si in fimo sedeat, at habet, qui sibi manum porrigant; sin non habeat, qui sibi manum porrigant, at

46 ἐμπύοντας] Indignissimam contumeliam notat. Videtur autem respicere ad Iob. 30, 10. II. De re eadem apud Chrysof. T. XII. p. 568. D. ita legitur: τὴν καταφρόνησιν τῶν οἰκετῶν. ἃ γὰρ ἐφάσαντό με, φησὶν, οἱ οἰκέται με ἀπὸ προσώπου ἐμπυομάτων. καὶ ἃς ἔχ' ἠγησάμην ἀξίως εἶναι κυνῶν τῶν ἐμῶν νομάδων, ἔτσι τοι νῦν κ. τ. λ. Et T. II. pag. 275. E. ἐνέπυόν μοι κ. τ. λ. Et de eodem T. X. p. 424. E. et T. III. p. 544. C. Πύον ἐμπύοντα ita saepe est apud LXX. Deut. 25, 9. Ἐμπύον habet etiam Diog. Laërt. lib. 9. p. 364. Frequenter hoc sensu in vŭ est καταπύον

Iob. I.

τιός. Aesch. p. 463. Lucian. T. III. p. 185. Bene huc conuenit, quod monuit Schol. Sophocl. p. 264. ἃ κυρίως προσπύσας τῷ πατρὶ ὡς καὶ ἡμεῖς ἐν τῇ συνηθείᾳ φαμέν, κατέπυσεν αὐτῆ, ὃ ἔστι, κατεφρόνησε τῶν λόγων αὐτῆ. Hinc κατάπυτος, conspuendus, humilis, contemnendus. Demosth. pag. 240. et 559. et Chrysof. T. I. pag. 784. B. Idem T. X. p. 608. E. διαπύον et ἀτιμάζον iungit.

47 σπέπης] Respicit Iob. 2, 8. Interpres habet ἐξο. Immo, vestimento. Corpus enim radebat exulceratum. Ita habet Chrysof. Tom. I. pag. 263. C. De domicilio habet ἐσῆης. B T. II.

λαυε, καὶ ἐν ἐπὶ τῆς κοπρίας ἐκάθητο· εἰ δὲ καὶ ἐπὶ τῆς κοπρίας ἐκάθητο, ἀλλ' ἔσχε τὰς χεῖρας ὀρέγοντας· εἰ δὲ μὴ ἔσχε τὰς χεῖρας ⁴⁸ ὀρέγοντας, ἀλλ' ἔχι καὶ τὰς ἐπεμβαινόντας. ἔτος δὲ ἅπαντα ταῦτα ὑπήνεγκε, καὶ τὸ δὴ θαυμαστότερον, ὃ προλαβὼν εἶπον, ὅτι καὶ ὁμῆ πάντα, ὅπερ διπλασίονα καὶ τριπλασίονα ποιεῖ τὰ χαλεπα φαίνεσθαι, ὅταν μὴδὲ τὴν ἐκ τῆς ⁴⁹ ἀνακωχῆς ἔχει παραμυθίαν ὁ ἀγωνιζόμενος, ἀλλὰ τῇ συνε-
 342. A. χείρᾳ τῆς ⁵⁰ ἐπαγωγῆς πλείων ὁ θάρυβος γίνεταί, καὶ μείζων ἢ ταραχῆ, ὅπερ ἐπὶ τέττε συνέβη-
 τὴν μὲν γὰρ τῶν προβάτων ἀπώλειαν, καὶ τὸν ἐμπρησμὸν, διεδέχετο τῶν βεῶν ἢ αἰσπαγῆ, καὶ τὴν τέτων ἢ τῶν ὄνων ἀφαίρεσις, καὶ ταύτην ἢ τῶν καμήλων ἀχμαλωσία καὶ τῶν αἰκτεῶν ἢ σφαγῆ, καὶ ταύτην ἢ τῶν παιδῶν ἀπώλεια, καὶ ὁ φρικτὸς ἐκεῖνος καὶ καινὸς θάνατος, καὶ ὁ φρικτωδέτερος τάφος. ὁ αὐτὸς γὰρ ὁμῆ καὶ θάνατος, καὶ ⁵¹ τάφος ἐγένετο, καὶ ἡ ⁵² τράπεζα, ἢ νῦν μὲν

T. II. p. 274. B. T. III. p. 343. A. iungit ἰματίων, εἴγης et ἰρόφς. Vide infra notam 93.

48 χεῖρας] etiam hic χεῖρα legendum videtur. Interpretes bis manum.

49 ἀνακωχῆς] ἀνακωχῆ est cessatio a pugna, induciae. Vide Thucyd. p. 31. Herodian. pag. 274. edit. Boecl. Chrysof. T. III. p. 354. A. πόλεμος ἀνακωχῆν ἐν ἔχῳ. Deinde est omnino ἀνεσις, cum quo coniungit T. IV. pag. 82. D. Hefychius explicat ἀναχώρησις, ἀνύπανσις. Longa est

de hoc vocabulo disputatio apud Erotianum p. 16. edit. Steph. Repetit infra Chrysof. p. 343. B. et T. I. p. 220. E. ἀθρομίας καὶ ὀδύνης ἀνακωχῆ. p. 297. E.

50 ἐπαγωγῆς] ἐπάγειν inter alia iungitur etiam his nominibus. ἐπάγειν κακία. Philo pag. 61. F. ἔβη. Zosim. p. 101. στρατόν. Herodian. p. 267. Inde ἐπαγωγῆ impetus in hostes. Cinnam. pag. 102. Hefych. ἐπαγωγῆ· συμφορὰ, παρσμός, ἦτοι τὸ ὁπωσῶν κακίως ἐπαγόμενον. Chrysof. Tom. I. pag. 191. A. τὴν τέτων (τῶν δαιῶν)

at non habet, qui contra se inuehantur. Hic autem illa omnia sustinuit; quodque mirabilis est, ut iam dixi, omnia simul: quod id efficit, ut mala duplo et triplo maiora videantur esse, quando is, qui cum malis concertat, ne respirandi quidem solatium habet; sed ex continuitate inflicti mali maior dolor et perturbatio oritur, quod huic contigit. Nam ouium perniciem et incendium excepit boum rapina, et hanc asinorum; hanc vero camelorum captura, et feruorum caedes: istam vero filiorum perniciem, et terribile illud insolitumque mortis genus, horribiliusque sepulcrum; id ipsum enim et exitium et sepulcrum fait: et mensa, quae nunc cibum fumentia corpora, nunc quoque concisa excepit: et phialae atque pocula cum vino sanguinem excipientia, et concisa mem-

B 2

bra.

δενῶν) ἐπαγωγὴν. T. II. p. 52. A. αἱ τῶν περισσῶν ἐπαγωγαί. et ibid. pag. 171. C. Mox in interpretatione corrigendum est: quod huic contigit. Nam ἐπὶ τῆς est, in hoc, id est, huic. Germanice, bey diesem.

51 θάνατος. — τάφος] ruinae aedium, ut dixi, et mortem attulerunt et pro sepulcro fuerunt. Ceterum in his ordinem turbavit Chrysofomus. Nam Iob. i, 14. memoratur βοῶν ἀρπαγὴ, ac tum demum vers. 16. προβάτων ἀπόλωσιν

καὶ ἐμπρησμός. Proprie autem hoc dixit. Πῦρ γὰρ κατέκωσε τὰ πρόβατα. Sed eodem ordine recenset Chrysof. T. I. p. 682. A. μετὰ γὰρ τὴν ἀθρόαν τῶν ποιμνίων καὶ τῶν βεκολιῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων ἀπόλωσιν, ἠρπάσθη καὶ τῶν καίδων ἐλόκληρος ὁ χορὸς.

52 τραπέζαι] inter epulas enim ceciderunt. Tragice rem eandem exponit T. III. pag. 572. E. et T. XII. p. 573. B. καὶ γὰρ ἐπὶ κλήνης εἶδεν αὐτὸς ἀποπνόντας κ, τ. λ. Non autem tragica

μὲν ἐξιώμενα, νῦν δὲ κατακοπέντα δεξαμένη τὰ
 σώματα, καὶ αἱ Φιάλαι, καὶ τὰ ποτήρια μετὰ
 τῷ οἴνῳ τοῦ αἵμα ὑποδεχόμενα, καὶ τὰ ⁵³ κατακε-
 κομμένα μέλη. ἀλλ' ὅμως τὴν ⁵⁴ χαλεπὴν ταύτην
 τραγωδίαν ⁵⁵ ἕτερα, χαλεπώτερα πάλιν αὐτά,
 ἀναμένει ⁵⁶, εἰδὲ μικρὸν ἀναπνεύσαντα. ἐντεῦθεν
 γὰρ αἱ ⁵⁷ πηγαὶ τῶν σκολήκων, οἱ τῶν ἰχθύων ⁵⁸
 ῥύακες, ἢ ἐπὶ τῆς κοπρίας κατ' ἄδρα, τὸ ὄσρακον,
 τὸ τὰς πλευράς ⁵⁹ καταξάνον, ἢ δυσωδία τῶν
 ἑλκῶν,

tragica, sed comico-tragi-
 ca sunt, quae de re eadem
 leguntur T. VI. p. 583. C.
 ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον κ. τ. λ.
 Ridiculum in primis, quo-
 modo Iobus filiorum filia-
 runque ruinis sepulta et
 dilaniata membra protra-
 hit et componit, studiose
 cauens, ne masculina et fe-
 minina miscantur atque
 copulentur. Sed de interitu
 liberorum Iobi locus, lectu
 dignissimus, est T. I. p. 768.
 A. seqq. Nimia autem pro-
 ptemodum sunt ea, quae
 habet p. 769. A.

⁵³ καὶ τὰ κατακεκομμένα
 μέλη] noli coniungere cum
 ὑποδεχόμενα. nimium enim
 hoc. Separanda sunt er-
 go, ut paullo ante, καὶ ἢ
 τράπεζα, καὶ αἱ Φιάλαι, καὶ
 τὰ κωσικεκομμένα. Est au-
 tem Φιάλη vas vinarium
 maius, unde κιάλην hauri-
 tur vinum et infunditur in
 ἔκπωμα. Vide Xenoph. p.
 10. A. B. C. Quod autem
 apud Xenoph. est ἔκπωμα,

id hic est ποτήριον. Pollux
 lib. VI. p. 623. τὰ δ' ἔκπω-
 ματα, καὶ ποτήρια ἂν τις
 ἄποι. De voce Φιάλη vide
 Eustath. ad Hom. p. 1298.
 v. 36. et Athenacum lib. XI.
 cap. 14. p. 500. 501. Chry-
 sost. T. III. pag. 107. E. de
 poculo adhibet. Ibi enim
 est: ταῖς χέλεσι προσάγειν
 τὴν Φιάλην.

⁵⁴ ἀλλ' ὅμως — ἀνα-
 πνεύσαντα.] In his haereo,
 propter duplicem constru-
 ctionem vocabuli ἀναμένει.
 Syntaxis enim est: ἕτερα
 χαλεπώτερα ἀναμένει τὴν
 τραγωδίαν, εἰδὲ μικρὸν ἀνα-
 πνεύσαντα. Triplici autem
 modo corrigi posse putem.
 Lenissima est emendatio, si
 scribatur ἀναπνεύσαντος, in-
 tellecto αὐτῷ. Centies enim
 pronomen, in genitiuis ab-
 solutis omisium, scribis of-
 fensionis fuit. Altera cor-
 rectio haec est: ἀλλ' ὅμως
 μετὰ τὴν χαλεπὴν ταύτην
 τραγωδίαν ἕτερα, χαλεπώ-
 τερα πάλιν αὐτά, ἀναμένει
 τὸν

bra. Attamen hanc grauem tragoediam grauiora alia excipiunt, cum ne vel tantillum respirasset. Hinc enim vermium scaturigines, faniei torrentes, in fimo fedes, testa, quae latera radat, vulnerum foetor, qui nouum illud famis genus induxit, ac ne praesentes quidem tangere cibos finens, grauiorem, quam ipsa fames, molestiam inducebat: et haec non duorum, non decem, non vigin-

B 3 ti,

τὸν ἄδὲ μικρὸν ἀνακνεύσαντα. Reddendum autem ἕτερα, χαλεπώτερα πάλιν αὐτὰ, αἷα, ἴψα rursus grauiora etiam. Tertia, si addatur μετὰ et loco αὐτὰ scribatur αὐτόν.

55 τραγῳδίαν] h. l. notat tragica, id est, grauissima mala. Suidas: τραγῳδία· δαυνοπάθεια. Chrysof. T. I. p. 215. B. de Dauide sic: πάντα γὰρ μῦθον καὶ πᾶσαν τραγῳδίαν ἐνίκησε τὰ τῆ βασιλείας τότε πάθη. Et ibid. p. 569. B. πᾶσαν συμφορὰν ὑπερέβη ἡ τραγῳδία ἰκάνη, de excidio Hierosolymarum. Et rursus de Dauide. pag. 749. E. πόσας ἐπέμεινε τραγῳδίας;

56 ἀναμίνα] De malo, seu de poena habet etiam Diog. Laërt. lib. III. p. 110. καὶ σὲ τὸ σικεράτης κίνεον ἀναμίνα. Sed hoc loco vim orationis minuit τὸ ἀναμίνα, manet, expectat. Equidem certe scripsissem κατεπέγει. Plato pag. 679.

κατεπέγειν ἡμῖς αἰ τῶν σάσεων — διαφορὰς.

57 αἰ πηγῆς] multitudo vermium. Sic et inferius p. 347. A. et T. II. p. 274. E. et Tom. X. pag. 255. A. Schol. Sophocl. p. 121. ad πηγῆς γάλακτος habet: πολὺ γάλα. ὡς τὸ δακρύων πηγῆς, ἀντὶ τῆ πολλὰ δάκρυα. Sed πηγῆς σκολιῶν prope modum nimium est.

58 ῥύγκες] Fere occurrit de Aetnae fluentis. Vide Fischerum ad Platonis Phaed. §. 60. p. 470. Ita etiam Lycurg. adu. Leocrat. Cap. 23. §. 1. Hermog. p. 107. edit. Laurent. Sed Synes. Tom. I. pag. 6. habet ῥύγκες φιλοσοφίας. Ἰχώρ autem ita explicat Galen. meth. med. lib. 3. cap. 3. ἐν τοῖς ἔλλεσιν ἰχώρ μὲν καλεῖται τὸ λεπτὸν περιττώμα, ῥύπος δ' ἔλλες, τὸ παχύ.

59 καταξάινον] De morbis, qui corpus lacerant. Philo pag. 722. E. Habet etiam

ἐλαῶν, ἢ τὸν καινὸν ἐκεῖνον ἐπεισάγασα λιμὸν, καὶ ὄρωμένων ἐκ ἀφίεσα τῶν σιτίων ἀπτεσθαι, καὶ τῆ λιμῆ χαλεπωτέραν ἐντιθεῖσα τὴν ἀηδίαν. καὶ ταῦτα ἐκ ἐπὶ δύο, καὶ δέκα, καὶ ἑκοσι, καὶ ἑκατὸν ἡμέρας, ἀλλ' ἐπὶ μῆσὶ πλείοσι, καὶ εὐδὲ ἐνταῦθα ἴσατο τὰ τῶν πάλας σωματίων, ἀλλ' ἐν ταῖς ὄντος αὐτῆ καὶ ἀποτηγανιζομένης πάντοθεν, ἐνδῶθεν, ἔξωθεν, ἐπήει καὶ τὰ τῆς γυναικὸς μηχανήματα. γίνεται γὰρ τῆ δαίμονος ὄπλον ἢ σύννομος, καὶ τοξενεὶ τὸν ἄνδρα, τὴν γλῶτταν δανείσασα τῷ διαβόλῳ, καὶ βάλλει, τῶν εἰρημένων, βέλη πικρότερα καὶ ολεθριώτερα. εὐδὲ ἐνταῦθα τέλος ἐλάμβανε τὰ παλαιάσματα· ἀλλ' ἀρχὴ πάλιν, καὶ προοίμια τῆς παρατάξεως ἦν. ἐπειδὴ γὰρ εὐδὲν ἐντεῦθεν ἐγένετο πλέον

etiam Sophocl. p. 44. Hefych. ζάιναι· διαζέει. Καταζάινειν τὰς παραίας, de coniuge, ob mariti mortem. Chrysof. T. II. pag. 227. A. Pro eodem habet καταζίαν. T. I. p. 609. D. τὰς πλευρὰς κατεξεσμένους. Multoties de carnificibus habet, vt Tom. III. pag. 554. A.

60 ἀηδίαν] Vide Iob. 6, 7. fastidium ciborum. Suidas: ἀηδία ἢ ἀνορεξία. Gregor. Naz. pag. 219. ταῦτὸν πάσχουμεν τοῖς νικοσίταις, οἱ, ἐπαδὴν πρὸς τι τῶν βρωμάτων ἀηδισθῶσι. De fame Iobi vide etiam Chrysof. T. XII. pag. 568. B. C. et T. I. pag. 682. B. λιμός τις αὐτὸν ἐπολιόρκει ζῆνος καὶ

παράδοξος. Et T. III. pag. 544. B.

61 ἡμέρας — μῆσιν] Etfi ἐπὶ, de temporis consecutione dictum, tam datiuo, quam accusatiuo iungitur, tamen crediderim, Chrysofostomum eandem hic servasse syntaxin. Ergo ἡμέραις scribendum videtur. ἐπὶ δύο ἡμέρας habet Polyb. T. II. p. III. Cinnam. p. 28. ἐφ' ὅλοις πέντε καὶ ἑκοσὶν ἡμεραιῶν καὶ μῆσιν ἑπτὰ ἡμεραιῶν ἄρξας. pag. 29. ἐφ' ὅλοις — τριάκοντα — ἡμεραιῶν τριῶν ἡμέραις. Chrysof. T. I. pag. 550. E. ἐπὶ τοῖς πολλοῖς ἐκείνοις ἔτεσι.

62 τὰ τῶν πάλας σωματίων] Interpres: corporeae calami-

ti, non centum dierum spatio, sed plurimis mensibus. Neque hic steterunt corporeae calamitates: sed cum in hoc statu ille esset, et undique ille intus cruciaretur, extrinsecus vxoris machinae invehébantur: daemonis telum effecta coniux, virum suum lingua impetit, et pacto inito cum diabolo, illum telis oppugnat, iis, quæ supra diximus, acerbioribus et perniciosioribus: Neque hic fuit certaminum finis; sed initia et proœmia aciei erant. Quia enim nihil inde lucratus erat diabolus, amicorum chorus accessit, qui commiserantium specie, inimicorum tamen more insiliunt in iacentem, et vlcera refricant sibi mutuo

B 4

succe-

calamitates. Haec non comprehendo, etiamsi feribatur, *αἱ τῶν σωμαίων πάλαι*, a *πάλη*, lucta. Cur enim *σωμάτων*, numero plurali? Sine dubio corrigendum, *τὰ τῶν παλαισμάτων*, id est, *τὰ παλαιήματα*. Mox legitur: *ἔδὲ ἐνταῦθα τέλος ἐλάμβανε τὰ παλαιήματα*.

63 ἀποτηγανισομένη] Ierem. 36, 22. est, *ὡς ἀπητηγάνισε — ἐν πυρὶ*. Est ergo proprie: viuum lento igne comburete in sartagine. Id magis etiam apparet ex 2 Maccab. 7, 3. 5. ubi est *τήγανον* et *τηγανίζαν*. H. l. accipitur de maximis cruciatibus. De diuite il-

lo etiam Chrysostomus habet, vt notavi ad Luc. 16, 24. Adde Chrysof. T. II, pag. 232. B. *τηγανισομένην γλώσσαν*.

64 μικρότερα] non sollicito quidem *μικρὸν βέλος*. Ita enim saepius Homerus *μικρὸς δισὸς*, quod Eustath. pag. 715. v. 43. edit. Rom. explicat *μικροποιὸς τοῖς ὀφθαλμοῖς ἢ θανάσιμος*. Etiam Chrysof. T. V. p. 421. A. *εἴματα βέλων μικρότερα ἀποκῶντες*. Et T. III. pag. 449. E. *βέλη μικρά*. Sed hoc iam est h. l. in *ὀλίθριος*, atque ita quidem, vt *ὀλίθριος* grauius sit etiam. Augetur ergo calamitas, si legatur *κικνότερα*.

πλέον τῷ διαβόλῳ, τῶν φίλων ὁ χορὸς παρεγγέ-
 νετο, ἐν⁶⁵ προσωπεῖῳ συμπαθείας τὰ τῶν πολε-
 μίων⁶⁶ ἐπιδεικνύμενος, καὶ ἐναλλόνται κειμένοι,
 καὶ⁶⁷ ἀναζαίνεσι τὰ ἔλκη, ἀλλήλους διαδεχόμε-
 νοι. καὶ μὴδὲ ἀναπνεῖν ἕαντες, καὶ πολλὰς κύ-
 κλεις κυκλῶντες, χαλεπὴν τινα χορείαν χορεύον-
 τες. εἶπα καὶ τῆς νυκτὸς τὸν ἀφορητὸν πειρα-
 σμὸν, καὶ αὐτὸν καινὸν ὄντα καὶ παραδόξον. τοῖς
 D. μὲν γὰρ ἄλλοις ἅπασιν ἀνθρώποις, καὶ μυσία
 πᾶσχωσι θειὰ, καὶ δεσποτήρια οἰκῶσι, καὶ ἀλύ-
 σει περιέκωνται, καὶ συμφορας θρηῶσι, καὶ λῶ-
 βην⁶⁸ σώματος ὑπομένωσι, καὶ πενία πιέζωνται,
 καὶ νόσῳ, καὶ πόνοις, καὶ ταλαιπωρίαις⁶⁹. ἀλλ'
 ὁμῶς ἐπελθῶσα⁷⁰ ἡ νύξ, φάρμακον ἐπάγει πα-
 ραμυθίας, ἀφιῶσα τῶν πόνων τὸ σῶμα, ἀνιῶσα
 τῶν φροντίδων τὴν ψυχὴν. ἐπεὶ⁷¹ δὲ ἐκείνη τό-

τ8

65 προσωπεῖον] specie mi-
 sericordiae, ficta miseri-
 cordia. προσωπεῖον proprie
 est larva. Idem est ac si
 dixisset προφάσι, ἐν προ-
 σχήματι, ἐν σχήματι συμ-
 παθείας. Nostri, unter der
 Maske, unter dem Vor-
 wande. Chrysof. T. I. p.
 212. E. τὸ τῶν φιλέωντων
 προσωπεῖον ὑποδύς. T. II. p.
 639. B. ὁ φίλος μὲν ἔχων προσ-
 ωπεῖον, τὰ δὲ ἐχθρῶν δια-
 τιδείας.

66 ἐπιδεικνύμενος] nimi-
 rum χορὸς. malim tamen
 ἐπιδεικνύμενος, quod, ut
 durius, correptionem for-
 tasse expertum est. Con-
 tinuo est, διαδεχόμενος —

ἕαντες — κυκλῶντες — χο-
 ρεύοντες. Mox correxi ἐναλ-
 λόνται pro vitioso ἐνάλ-
 λοντα.

67 ἀναζαίνεσι] Vide no-
 tam 59. rescindunt. Chry-
 sof. T. X. p. 210. E. τραύ-
 ματα ἀναζαίνων. Gregor.
 Naz. p. 114. τί ἄν τις ἐν και-
 ρῷ φαιδρότητος ἀναζαίνει τὴν
 ἀγδίαν. Habet etiam Po-
 lyb. T. II. p. 677. Virgil.
 Georg. III, 453. ferro re-
 scindere ulceris os.

68 λῶβην] λῶβη est cor-
 poris debilitas, cum quis
 membro aliquo caret aut
 vfu eius destituitur. Est
 ergo idem, quod πῆρωσις.
 Varias corporis λῶβας re-
 censet

ſuccedentes, neque respirare finentes, multis circulis ipſum circumdantes, moleſtamque agentes choream. Dicam etiam noctis intolerabilem tentationem, quae et ipſa noua inſolitaque erat. Caeteris namque hominibus omnibus, licet innumera patiantur grauia, licet in carcere habitent, licet catena conſtringantur, et calamitates ſuas deplorent, licet corporis mutilationem patiantur, licet fame premantur, et morbo, laboribusque et aerumnis; attamen nox adueniens conſolationis pharmacum adducit, corpus laboribus vacuum, et animam a curis liberam dimittens. Quoniam vero illi tunc portus in ſcopulum verſus eſt, et pharmacum fuit vlcus, conſolatio, grauioris terribilio-

B 5

risque

cenſet Chryſoſt. T. VI. p. 33. A. Apud eundem T. I. pag. 317. C. opponuntur λελωβημένον, ἀνάπυρον et ἄρτιον, ὑγιές. T. V. p. 192. A. λῶβαι σαμάτων διαρῥῆντο. λωβῶσθαι hoc ſenſu habet Aeſch. Socrat. 3, 9. Philo pag. 96. B. memorat ſωματικὰς λῶβας et opponit παντελές, ὀλοκλήρον, de hoſtiis loquens. Eodem modo haec opponit pag. 160. F.

69 ταλαιπωρίας] ἀπὸ κοινοῦ, τὸ πικρῶνται.

70 ἢ νύξ] De ſomno haec dicturus fuiſſet, niſi in mente habuiſſet verba Iobi. De ſomno ita lo-

quitur Plutarch. T. II. p. D. οἱ δ᾿ ἄλλοι τῶν δεσποτῶν κ. τ. λ. Locus eſt lectu dignus. Chryſoſt. T. X. p. 210. A. εἰς τὴν κοινὴν τῶν δυσημερῶντων καταπλεύσαντες γαλήνην, τὴν νύκτα λέγω. Loquitur de miſeriis eorum, qui ad metalla condemnati ſunt.

71 ἐπεί] Interpres: quoniam vero; ergo ſine dubio legit ἐπεί. Sed hoc ἐπεί eſt prorsus ἀναπόδοτον. Nec enim habet, quo referatur. Coniicio ergo ἐπεί ἐπ' ἐκείνῃ, id eſt, ἰωβ, in Iobo, apud Iobum, aut, Iobo autem. Eſt enim pro ἐκείνῳ. Noſtri dicunt, bey jenem.

τε ⁷² καὶ ὁ λιμὴν σκόπελος γέγονε, καὶ τὸ Φάρμακον ἔλκος κατέστη, καὶ ἡ παραμυθία προσθήκη τις ἢ ὀδύνης χαλεπωτέρα, καὶ φοβερωτέρος ὁ χειμῶν ἐγένετο ἐν τῇ πᾶσιν ἀνθρώποις νυκτὶ παρεχέσθαι ⁷³ γαλήνην. καὶ ἔφευγε μὲν, ὡς ἀπὸ κυμάτων ⁷⁴, τῆς ἡμέρας, διὰ τὰς ⁷⁵ ἀκαρτερήτας ὀδύνας ἐκείνας· εὗρισκε δὲ ⁷⁶ τρικυμίας καὶ τροβίλας ⁷⁷ καὶ ὑφάλους ⁷⁸ καὶ σπιλάδας ⁷⁹, ὡς πάλιν
τὰ

E.

⁷² τότε] non sine causa addidit τότε. Vtrumque enim auget calamitatem, illi et tunc. Alii ergo alio tempore tanta non sunt passi, quanta ille tunc. Paullo post malim, ὀδύνης χαλεπωτέρας.

⁷³ παρεχέσθαι] in his offendunt aures meae; immo nec sententia admittit hunc verborum ordinem; nam πᾶσιν ἀνθρώποις νυκτὶ iungi nequeunt; malim ergo, γαλήνην παρεχέσθαι νυκτὶ.

⁷⁴ τῆς ἡμέρας] Interpres: a tempestatibus diei. Sed hoc est, ἀπὸ τῶν κυμάτων τῆς ἡμέρας. Deinde molestum etiam est ὡς, si ita explicetur hic locus. Malim ergo reddere adverbialiter, interdiu. Ita autem vel τὰς ἡμέρας, vel ἡμέρας, sine articulo, vel αἱ ἡμέρας legendum. Δι' ἡμέρας habet Heliodor. p. 29. Ἡμέρας — νυκτὸς δ' ἐπιγενομένης. Lucian. T. II. p. 77. De τὰς ἡμέρας mo-

nuit Doruill. ad Charit. p. 412. Sed nondum possum acquiescere. Quae ad huc vocabulum νυκτὸς. Id ergo in altero membro alicubi inferendum videtur, vel ante τρικυμίας, vel post σπιλάδας. Eandem sententiam brevius tractat T. II. p. 276. A.

⁷⁵ ἀκαρτερήτας] intolerabiles dolores. Ita Chrysof. Tom. XII. p. 196. C. ἀκαρτερήτως ἔχειν, tolerare non posse.

⁷⁶ τρικυμίας] τρικυμία, si ad verbum reddas, fluctus ternus. Dicitur autem ita, quod fluctus se non excipiunt, sed simul plures irruunt. Synesius hoc ita notat T. II. p. 4. καὶ γὰρ δὴ καὶ ἐπ' ἄχρον (id est ἐπεκράτην) αἱ τρικυμίας, τὰ πελάγους καὶ πρὸς ἑαυτὸ στασιύσαντος. γίνεται δὲ τῆτο, ὅταν μὴ τῷ λήξαντι (i. e. παυθέντι) πνεύματι καὶ τὰ παρ' ἑαυτῆ (τὰ λήξαντος πνεύματος) συναπαυσηται
(συνηρε-

risque doloris additamentum; tempestas ipsi fuit in nocte, quae ceteris hominibus parit tranquillitatem. Et fugiebat quidem ille quasi a tempestatibus diei, ob intolerabiles illos dolores; inuenit autem procellas, vortices, petras et saxa latentia, ita, ut iam diei fluctus optaret. Ideoque ille, hoc nouum malum enarrans, clamabat; dicens: *Si ac-*
cubem,

(συνρημύση) κύματα, ἀλλ' ἰσχύον ἔχοντα (τὰ κύματα) τὸ ἐνδόσιμον (τὸ ὀρηκτικὸν κίνημα) τῆς κινήσεως, ὑπαντιάζη (συναντῶ, ἐναντιῶμαι τῷ κινημένῳ πνεύματι) τῇ τῷ πνεύματος ἐπικρατείᾳ (ἰσχύῳ) καὶ ἀντεμβάλλη (ἀντικρή) ταῖς ἐμβολαῖς (ταῖς ἀντιγράσει). Ipse Synesius continuo ibi haec appellat φλεγμάνοντα ὀνόματα, sicut Cicero dixit *verbum ardens*. Synesii locum ita reddo: *Obtinebant etiam fluctus terni, cum ipsum secum pugnaret mare. Hoc autem fit, cum non, cessante vento, qui sunt ab eo fluctus, simul cessant, sed praeualentem habentes impetum motus, obsistunt viribus venti, impetu impetum repellentes.* Breuius rem complexus est Plato pag. 421. Ἰὼως γὰρ ἐκ οἴσθα, ὅτι μόγις μοι τῷ δῶν κύματε ἐκφυγόντι, νῦν τὸ μέγιστον καὶ χαλεπώτατον τῆς τρικυμίας ἐπάγας. A

Latinis appellantur *fluctus decumani*. Vide Ouid. *Metam.* II, 530. *Trist.* I, 2. 49. Frequenter autem *τρικυμίας* translate dicuntur de summis periculis. Lucian. *Tom.* III, p. 515. de Demosthene ita loquitur: ἀπλινῇ τὴν ψυχὴν ἐπ' ὀρθῆς (γραμμῆς) ἐν ἀπίσταις φυλάττοντα τρικυμίας τῆς τύχης καὶ πρὸς μηδὲν τῶν δεινῶν ἐνδιδόντα.

[77 τροβίλος] τροβίλος est turbo venti. Aristot. de mundo *Cap.* 4. p. 573. Α. λαίλαψ δὲ καὶ τροβίλος πνεῦμα εἰλέμενον, κάτωθεν ἄνω. Schol. Sophocl. pag. 231. τὸ δὲ τοιοῦτον (πνεῦμα θυελλώδες) καὶ τροβίλον τινας καλεῖσι παρὰ τὸ τροβῶν. Τρικυμίας, τροβίλος et χαλάζας iungit Lucian. *Tom.* II, pag. 527.

[78 ὑφάλος] ὑφάλος. Proprie adiectiue, quod sub mari est; deinde petrae, sub mari latentis. Dicitur interdum adiectiue. Additur

- τὰ ἐν τῇ ἡμέρᾳ κύματα ζητεῖν. διὸ δὴ καὶ αὐτὸς,
 Iob. 7, 4. τὸ καινὸν τῆτο πάθος διηγόμενος, ἐβόα⁸⁰ λέγων·
 εἰάν κοιμηθῶ, λέγω, ποτε ἡμέρα; εἰάν ανασῶ,
 λέγω, ποτε ἑσπέρα; τίνος ἔνεκεν; εἰπέ μοι. ἐν
 μὲν γὰρ τῇ ἡμέρᾳ εἰκότως τὴν νύκτα ἐπιζητεῖς·
 ἑσπέραν γὰρ τὴν νύκτα καλεῖ· ἄτε⁸¹ ἀτέλειαν
 πᾶσι παρέχουσαν τῶν μεθμερινῶν κακῶν· ἐν
 νυκτὶ δὲ γενομένος, καὶ⁸² γαλήνη, καὶ λήθη τῶν
 ὀδύνων ἐκείνων καὶ τῶν φροντίδων. τί πάλιν ἐπιζη-
 343. A. τεῖς τὴν ἡμέραν; ὅτι μοι τῆς ἡμέρας χαλεπωτέρα
 ἢ νύξ. ἔ γὰρ ἀτέλειάν μοι παρέχει τῶν πόνων,
 ἀλλ' ἐπίτασιν καὶ θορύβους καὶ ταραχάς. καὶ
 Iob. 7, 14. τῆτο αὐτὸ διηγόμενος, ἔλεγε· φοβεῖς με ἐν ἐνυ-
 πνίοις, καὶ ἐν ὄραμασί με καταπλήσσεις. καὶ γὰρ
 ἐξεδείμα⁸³ τῆτο, Φεβραῖος ὄψεις ὄρων ἐπὶ τῆς νυ-
 κτός, καὶ φόβον ἀφόρητον ὑπομένων, ἔκασιν τε
 πολλὴν καὶ κατάπληξιν.

ΚΕΦ. Γ.

tur ergo πέτραι, etiam τό-
 ποι. Apud Chrysof. T. I.
 pag. 794. ὕφαλοι σπιλάδες.
 Tom. V. p. 348. D. πέτρας
 ὕφάλως. Vide Polyb. T.
 II. pag. 431. 434. Pausan.
 lib. II. cap. 29. p. 178. He-
 liodor. pag. 105. Chrysof.
 Tom. I. p. 41. A. ὕφαλοις
 προσαρύσσαν.

79 σπιλάδες] Eustath. ad
 Hom. Odyss. γ'. pag. 1468,
 27. σπιλάδες· αἱ παράλια
 πέτραι. Et ex aliorum
 scholiis idem ibid. ε'. pag.
 1540, 32. σπιλάδες· πέτραι
 εἰσὶ κοίλαι, δισχισημέναι τῇ
 συνεχῆ τῶν κυμάτων πλήξει.

Ἵφαλοι ergo et σπιλάδες,
 saxa latentia et petrae con-
 cauae.

80 ἐβόα λέγων] Bene fe-
 cit, quod ipsum loquen-
 tem introduxit, postquam
 tot eius tantasque enu-
 meravit calamitates; tanta
 enim miseria, muta prae-
 fertim, vel spectatorem
 enecat; quilibet ergo vo-
 cem saltem eiusmodi ho-
 minis misere audire cupit.

81 ἀτέλειαν] quod largi-
 tur omnibus securitatem
 diurnorum malorum. Vo-
 cabula ἑσπέραν — καλῆ,
 explicanda sunt, vt Gram-
 matici

ubem, dico, quando dies erit; si surgam, dico, quando vespera? Qua de causa, dic mihi? Nam in die quidem iure noctem requiris; vesperam enim ille noctem vocat, quae a diurnis malis dat requiem: cum autem nox aduenit, tunc adest tranquillitas et dolorum sollicitudinumque obliuio. Cur ergo rursus diem requiris? Quia mihi nox die molestior est. Neque enim mihi immunitatem a laboribus praestat, sed eorum augmentum et tumultus, atque perturbationes: atque hoc ipsum declarans dicebat: *Terres me in insomniis, et in visis me percellis.* Etenim timore percelleretur tremendis illis nocturnis visis, intolerando timore, mentis excessu terroreque obrutus.

CAP. III.

matici loquuntur, διὰ μέ-
 σς. Nam ἐπισητάς et ἀτε-
 ἀρτε cohaerent. ἀτέλεια
 proprie est immunitas, hoc
 est, vacatio a muneribus
 publicis ac sumtuosis.
 Chrysof. T. V. p. 186. B.
 et Tom. VI. p. 25. A. ἐδάς
 ἀτέλης ταύτης τῆς λατρυγίας
 ἦν. Loquitur de militia.
 Mox ibid. B. C. est ἀτέλεια.
 et T. II. p. 538. λατρυγίας
 ἀτέλεια. Hoc loco idem
 est, quod ἀνεσις, id est,
 remissio malorum. Pla-
 cet autem, quod addidit
 πᾶσιν, omnibus, nec ta-
 men Iobo.

82 γαλήνη] γαλήνη dixit,

quod antea de tempestate
 dixerat.

83 ἐξεδέμα τῶτο] Monte-
 falconius in margine nota-
 vit: vox suspecta. Omnis
 suspicio tollitur, si scriba-
 tur ἐξεδεματῶτο. Habet
 hoc Chrysof. Tom. X. p.
 477. B. μῆλλον με ταρύτ-
 τας ἢ ἐνδεματῶτο. Et T.
 V. pag. 304. C. προσωπίοις
 διαφόροις ἐκδεματῶσαι (ἢ
 μητέρες) τὰ παιδία. Fre-
 quenter hoc vocabulum oc-
 currit. Sufficit solum Pla-
 tonem laudasse pag. 390.
 Habet etiam Heliodor. p.
 3. 85. 135. apud quem pag.
 196. etiam est ἐνδεμαίω.

Κ Ε Φ. Γ.

⁵ Ἄρα ἐκ ἀπενάμετε ἀκόντες τὰς ἐπαλλήλους ταύτας συμφορας; ἀλλ' ἐπεινος ἐκ ἕκαμε πάσχα. διὸ δὴ παρακαλῶ τὴν ὑμετέραν ἀγάπην ἐτι μικρὸν ἀναμῆσαι. εἰδὲτω γὰρ τὸ πᾶν εἰρήκαμεν, εἰδὲ τὴν ἑτέραν προσεδήμαμεν ὑπερβολὴν. μίαι μὲν γὰρ ἦν, ὅτι πάντα τὰ ἐν ἀνθρώποις κακὰ ἐν

- B. σῶμα ⁸⁴ ὑπέμεινε. ἑτέρα δὲ, ὅτι πάντα ὁμῶ, καὶ εἰδὲ τὴν τυχεῖσταν ἔσχεν ἀνακαωχὴν. βέλομαι δὲ καὶ τρίτην εἰπεῖν. τίς ἐν ἔσιν ⁸⁵ αὐτῆ; ὅτι τῶν εἰρημένων ἕκαστον ἐ μόνον ὁμῶ ἐπῆλθεν, ἀλλὰ καὶ μετὰ πολλῆς τῆς ὑπερβολῆς καὶ τῆς σφοδροτήτος. ἢ τε γὰρ πενία πενίας ἀπάσης χαλεπωτέρα, ἢ τε νόσος, ἢ τε καθεδρα, ἢ τε τῶν πάλων ἀπώλεια, ἢ τε τῶν ὄντων ἀπάντων ⁸⁶. σκόπει δὲ ἀπώλεσέ τις τὰ ὄντα. ἀλλ' ἐχ' ἔτος ὀλοσχερῶς, εἰδὲ τρώω τοῖστω. ἀπέβαλε παιδάς· ἀλλ' εἰδὲ ποτε ὑφ' ἐν ἀπαντας. εἰδὲ τοσάτες, εἰδὲ τοῖσάτες· νόσῳ περιέπεσεν· ἀλλ' ἐ τοιαύτη· ἀλλ' ἢ πυρετοῖς, ἢ λῶβη, ἢ ἑτέρῳ τινὶ πάθει ⁸⁷ συνήθει. ἐκείνη δὲ ἢ πληγῆ, ξένη τις ἦν, καὶ τῷ πάσχοντι ⁸⁸ μόγῳ ⁸⁹ σαφῆ. λόγος γὰρ εἰδὲῖς παρασηῖσαι δύγαίτ' ἂν τὸ μικρὸν τῶν ἐλκῶν ἐκείνων, καὶ τὸ τῶν τραυματῶν ὀδυνηρόν. ἀλλ' ἀρκεῖ, μόνον τὸν ἐργασάμενον ⁹⁰ εἰπόντα, καὶ τὸν ἀσχετον αὐτῆ θυμὸν, ἐνδείξασθαι

84 ἐν σῶμα] Satis, ni fallor, hac vindicant correctionem meam, quam supra nota 37. proposui. Propter superiora tamen addo locum similem Tom. XII. p. 577. fin. ἂ μὲν γὰρ ἐν πάσῃ οἰκμῆνι δίσπαρται πάθη, ταῦτα ὁμῶ συνελθίντα αἰ ἐν σῶμα κατέσκηψε τὸ

ἐκείν. Idem T. I. p. 769. D. de liberis Iobi ita habet: τραυτοτέρην αὐτῷ τὴν συμφορὰν ἐποίησε καὶ μικροτέραν τὴν ὀδύνην τὸ ἐν πλείασι σώμασι τὸ τραῦμα δεῖξασθαι. Et de eodem T. II. p. 276. C. ἐν σῶμα τὰ τῆς οἰκμῆνης ἀντλήσαν δανά. 85 ἐσιν αὐτῆς] αὐτῆ corrigendum;

C A P. III.

Annon defatigamini tam frequentes illas audien-
 tes calamitates? At ille patiens non fatiscubat.
 Quamobrem rogo caritatem vestram, adhuc pau-
 lulum expectetis. Nondum enim totum diximus:
 neque alia diximus, quae exsuperant. Vnum
 quidem erat, quod omnia mala, quae homini-
 bus accidunt, vnum corpus perferret; aliud vero,
 quod omnia simul, nec vel minimam habebat re-
 quietem, vel dilationem. Tertium addere volo:
 Quodnam illud est? Quod dictorum singula
 non modo simul ingruerent, sed etiam cum vi
 magna et vehementia. Nam paupertas eius erat
 omni paupertate grauior; morbus item, sedes,
 filiorum pernicies, bonorumque omnium. Per-
 pende autem: perdidit quicquam bona sua: at non
 penitus omnia, neque tali modo. Amisit filios:
 at nunquam vno momento omnes, neque tot,
 neque tales. In morbum incidit: at non talem:
 sed vel feбри laborauit, vel mutilatione, vel simili
 consuetoque morbo. Illa autem plaga insolita
 erat, quae vni patienti nota esset. Nullus enim
 sermo explicare possit, quam acerba essent vlcera
 illa, et quantum inferrent vulnera dolorem. Sed
 fatis est dixisse, quis malum inflixerit, et quam
 exulcerato

rigendum; interrogat enim,
 quae vero ea est? non,
 quae vero ipsa est?

86 ὄντων ἀπάντων] intel-
 lige, ἀπάσης χαλεπωτέρας.

87 συνήθει] Ergo πάθος
 Iobi fuit ἀσύνηθες, quod
 ipsum auget mali magnitu-
 dinem.

88 τῷ πάσχοντι μόνῳ]

quae mensura magnitudi-
 nis? Nemo ne cogitatione
 quidem intelligere potest.
 Solus, qui expertus est,
 nouit.

89 σαφῆς] γνώριμος.

90 τὸν ἐργασάμενον] τὸν
 διάβολον δηλαδή. Constru-
 ctio: ἀρκῆ μόνον ἀπάντα
 τὸν ἐργασ. ἐνδείξασθαι. μόνον

δείξασθαι τῆς πληγῆς τὸ μέγεθος. καινὴ δὲ καὶ ἡ
καθέδρα ἦν καὶ ξένη. ἔ γαρ ἔσιν, ἐκ ἔσιν ἑδεῖς πέ-
νης ἔτω ποτὲ καθεσθεῖς αἰθριος διὰ ⁹¹ παντὸς τῆ
χρόνου, ὡσπερ ἐκείνος ⁹² ὑπέμεινε, γυμνος ἱματίων,
σέγης ⁹³ ἀπεσερημένος ἀπάσης, ἐπὶ τῆς κοπρίας ἡλ-
κωμένος καθήμενος. ἔσχε τις γυναῖκα πονηράν ⁹⁴
πολλάκις, ἀλλ' ⁹⁵ ἑδεῖς ἑδέποτε ἐγένετο ἔτω πο-
νηρά, ὡς ἐν τοιαύτῃ συμφορᾷ ἐπιτίθεσθαι τῷ ἀν-
δρὶ, καὶ ζήφος ἀκοῖσθαι κατὰ τῆς ἐκείνης ψυχῆς,
καὶ συμβελεῦσαι τοιαύτας συμβελάς. καὶ το τῶν
φίλων δὲ ξένον, καὶ τὸ τῶν οἰκετῶν, καὶ τὸ τῆ λι-
μῆ δὲ καινότερον πάλιν ὅτι παρακειμένης ἐκ ἀπε-
γεύετο τῆς τραπέζης. ἔπω καὶ τετάρτην ὑπερβο-
λὴν τὸν πλεον λέγω τὸν ἔμπροσθεν καὶ τὴν εὐη-
μερίαν. ὁ μὲν γὰρ ἐξ ἀρχῆς ἐν πενίᾳ ζήσας, εὐκο-
λωτερον αὖ ταύτην ἠνεγκεν, ἄτε μελετήσας ⁹⁶ τὸ
πάθος.

D.

von est aduerbium. Eidem
diabolo tribuitur ἄσχετος
θυμὸς, ira non cohibenda.
Interpres obscurius reddi-
dit, exulcerato animo. Id
autem eo magis hic alie-
num, quod vlcerum Iobi
modo faciā est mentio. Si-
mile est, quod habet He-
liodor. p. 15. ὀργῆς ἀκατα-
σχέτη πληρωθεῖς.

⁹¹ διὰ παντὸς τῆ χρόνου]
Constructio: διὰ παντὸς τῆ
χρόνου ἑδεῖς ἐστὶ καθεσθεῖς
ἔτω. Nec enim Iobus omni
tempore ita sedit, sed ne-
mo post hominum memo-
riam ita sedit, vt Iobus.

⁹² ὡσπερ ἐκείνος] Syn-
taxis: ὡσπερ ἐκείνος ὑπέμεινε
καθήμενος. Ferri haec pos-

sunt. Suspicabar tamen,
annon post ἐκείνος aliquid
excidisset, veluti, ὡσπερ
ἐκείνος, ὅτις ὑπέμεινε.

⁹³ σέγης] Duo ergo hoc
loco ponit, γυμνὸς ἱματίων,
et σέγης ἀπεσερημένος. Su-
pra pag. 341. E. eadem est
sententia. Nam δωμάτις
respondet σέγης, et σκέπης
respondet ἱματίων γυμνός.

Chrysof. T. XII. pag. 571.
D. de Iobus ita: καὶ οἱ μὲν
πένητες καὶ ὑπὸ σέγην εἰσι
προτυλοῖαν τῶν ἐν βαλα-
νόοις, καὶ καλύμνη καλύ-
πτονται. ἐκείνος δὲ αἰθριος
διανυκτερεύων αἰεὶ διατέλει,
ἀδὲ τὴν ἀπὸ ψιλῆς σέγης
παραμυθίαν ἔχων.

⁹⁴ πολλάκις] recte in-
terpres:

exulcerato is animo esset, vt plagae magnitudo offendatur. Noua item et insolita erat eius sedes. Neque enim vllus vnquam pauper sic sedit omni tempore sub dio, vt ille sedebat, vestibus nudatus, tecto priuatus omni, in fimo vermibus scauens et sedens. Saepe euenit, vt quis malam haberet vxorem: sed nulla vnquam tam improba fuit, quae in tanta calamitate virum infectaretur, et gladium acueret aduersus animam ipsius, taliaque consilia. Amicorum quoque et domesticorum animum considera: famis quoque nouum genus, quod mensa apposita nihil gustare possit. Dicam et quartam hyperbolen, diuitias nempe et prosperitatem pristinam. Nam qui ab initio in paupertate vixit, facilius fert illam; vtpote qui malum illud diu tulerit. Qui autem ex tanta opulencia in

terpres: Saepe euenit, vt haberet. Hanc enim vim habent ista.

95 ἀδὲς] beata sancti Iobi Xantippe generis, vt arbitror, erat feminini. Corrige ergo ἀδελφία. Forte tamen, omisso ἐγένετο, legendum πονηράν. Intellige ἔσχεν γυναῖκα. Sed ex interpretatione latina collige ἀδελφία. Lenior vero etiam correctio est, si scribatur ἀδελφί, quod magis probō. Mox, post consilia, in versione addendum videtur, daret.

96 μελετήσας] Longo tempore se praeparauit ad referendam paupertatem.

Vol. I.

Mox est ἀμελέτητος. Locum prorsus similem de Iobo habet Chrysofost. T. III. p. 543. D. et T. XII. p. 568. A. In altero huius periodi membro vitium est. Nec enim dici potest, ὁ κατενεχθεὶς ὑπομένει ἀκός. Debet enim esse, τὸν κατενεχθέντα. Forte autem ὑπομένα scribendum, et ἀκός, loco ὡς ἀκός, accipiendum ἀπολύτως, hoc modo: Ὁ δὲ κατενεχθεὶς — χαλεπωτέρων ὑπομένει, ἀκός, τὴν αἰσθησάν. Non minus vera sententia legitur T. V. p. 109. E. ἀνὴρ ἀνόητος τῷ μὴ προσδοκᾶν μεταβολὴν (πραγματικῶν ἀνθρώπων, ἢ τῆς τύχης) ἔτε τὰς εὐμερίας σωφρονῶς

C

- πάθος· ὁ δὲ ἐξ εὐημερίας τοσαύτης κατενεχθεὶς, διὰ τὸ ἀγύμναστον καὶ ἀμελέτητον, καὶ χαλεπότεραν ὑπομένειν εἰς τὴν αἰσθησιν, καὶ πικροτέραν τὴν ὀδύνην, καὶ μείζονα τὴν ταραχήν. ἔτι καὶ
- E. πέμπτην.⁹⁷ εἰπεῖν. ποῖαν δὲ ταύτην; ὅτι τῶν μὲν ἄλλων ἕκαστος ἀνθρώπων, πολλὰ συνειδὸς ἑαυτῶ πονηρὰ, τὴν αἰτίαν οἶδεν, ὧν πάσχει. ἢ μικρὸν⁹⁸ δὲ τῆτο εἰς παραμυθίαν. ἐκεῖνος δὲ εὐδὲ τῆτο εἶχε λογίσασθαι, ὅτι πλημμελημάτων καὶ ἀμαρτημάτων ἔτινε δίκαιος, ὁ⁹⁹ μάλιστα αὐτῆ τὸν λογισμὸν ἐθροῦβει. ὅτε μὲν γὰρ εἰς τὸν βίον εἶδε τὸν ἑαυτῆ, καὶ τὸ συνειδὸς.¹⁰⁰ ὑπὲρ τὸν ἥλιον λάμπον, καὶ τῶν κατορθωμάτων τὸ πλῆθος, ἤδει, ὅτι σεφάνων καὶ βραβείων καὶ μυρίων ἐπάθλων ἄξιός ἦν· ὅτε δὲ εἰς τὸ σῶμα¹⁰¹, καὶ τὰ ἔλκη, καὶ τὰ συμβεβηκότα ἅπαντα, τῶν τὰ ἔσχατα τετολημκότων ὄρων¹⁰² ἑαυτὸν χαλεπότερα πάσχοντα, εὐδὲ
344. A. τὴν αἰτίαν εὐρισκὲν εἰπεῖν, δι' ἣν ταῦτα ἐπάσχει. διὸ δὲ ἐπὶ τὸ ἀκατάληπτον τῆς τῆ θεῶ οἰκονο-
- Iob. 1, 21. μίας καταφυγῶν, ἔλεγεν· ὡς τῷ κυρίῳ ἔδοξεν, ἔτῳ καὶ ἐγένετο. καὶ τὴν γυναῖκα δὲ ἐπισομίζων¹⁰³ ἐκ τῶν ἐγχωρῆντων,¹⁰⁴ καὶ λογισμὸν συνέθη-
- κε

Φρόνως φέρεται, εἰς τε δυσημερίαν ἐμπεσῶν, ἀγύμναστος καὶ ἀμελέτητος ὧν, ταράττεται καὶ θροῦβᾶται. Ibi etiam continuo addit de Iobo.

97 πέμπτην] intellige, ὑπερβολήν.

98 ἢ μικρὸν] Eadem haec tractat T. XII. p. 571. D. et T. III. p. 544. E. Sed de hoc in contrariam etiam partem licet disputare. πολὺ γὰρ κρῆττον εἰς παραμυ-

θίαν τὸ μηδὲν ἑαυτῷ συνεδῆναι πονηρόν.

99 ὁ μάλιστα] Forte, ὁ καὶ μάλιστα. λογισμὸν vero malim reddere, cogitationem, mentem, animum; non, ratiocinium. Ita λογισμὸς est sana ratio. Xenoph. Mem. Socr. IV, 3, 11. Mox hic inferius, *causam, rationem* notat.

100 συνειδὸς ὑπὲρ] Forte, συναδὸς τὸ ὑπὲρ.

in paupertatem delapsus est, utpote nec expertus, nec noscens illam, verisimile est, id grauius sensisse, acerbius doluisse, et magis turbatum fuisse. Quinta etiam dici possit. Quenam illa? In aliis quidem singuli homines, qui multorum sibi malorum conscii sunt, causam norunt, cuius causa patiuntur: idque non parum est ad consolationem. Ille vero ne quidem cogitare poterat, quod delictorum peccatorumque poenas daret. Et hoc maxime ratiocinium eius turbabat. Cum enim vitam suam perpendebat, et conscientiam suam plus quam solem effulgentem, ac recte factorum multitudinem, nouerat, se coronis, et brauii et praemiis innumeris esse dignum. Cum autem corpus suum respiciebat, vlcera et omnia, quae sibi acciderant, videns se grauiora pati, quam qui extrema scelera perpetrarant, nullam causam inuenire et dicere poterat, cur talia pateretur. Ideo ad incomprehensibilem dei dispensationem confugiens dicebat: *Sicut domino placuit, ita factum est.* Et vxorem reprimens ex iis, quae suppetebant, rationem addidit, quae pietatem eius admodum ostendebat,

C 2

101 εἰς τὸ σῶμα] intellige, αἰδε.

102 ἐρῶν] In mentem alicui venire possit εἴρω et mox καὶ εἰδὲ τὴν. Sed vulgata lectio proba est. T. II. p. 274. C. de eodem: πολιτείαν ἐπιδαξάμενος ἀρετῆς γέμεσσαν, τὰ τῶν ἐσχατοῦ τετολημηκότων ὑπέμεινε.

103 ἐν τῶν ἐγχερόντων] Ita habet T. III. p. 601. C. Idem est, ac si dixerit, κατὰ τὸ ἐγχερόν, quod ha-

bet Tom. III. pag. 551. C. quantum fieri poterat. Ita Demosth. pag. 1173. ἐκ τῶν ὑπαρχόντων ἐσοπάμεν κοινῆ. Ἐγχερόε saepius occurrit. Notat autem: fieri potest, licet, locum habet. Xenoph. Oecon. 8, 16. Eodem modo dicitur χερόε. Vide Kuhn. ad Aelian. pag. 7. et 56. bis. Chrysof. T. X. p. 572. A. τῶν ἐγχερόντων ἐστὶ, fieri potest.

104 καὶ λογισμὸν] Malium

Iob. 2, 10. ¹⁰⁵ λέγων ἔτως· εἰ τὰ ἀγαθὰ ἐδεξάμεθα παρὰ κυ-
 Ante gra-
 tiam vir-
 tus diffici-
 lior erat.

B. ¹⁰⁶ καὶ τὴν εὐλάβειαν αὐτῷ σφόδρα ἐπιδεικνύμενον,
 ἢ τὰ κακὰ ἐχ' ὑποίσομεν; εἶπω καὶ ἑτέραν ὑπερ-
 βολὴν, μάλιστα φεφάνεσαν, καὶ ἀνακυρύτεσαν
 τὸν ἀθλητὴν ἐκείνον, καὶ δεκνύσαν αὐτῷ ὑψηλὴν
 καὶ τῶν θραυῶν ἀπτομένην ¹⁰⁶ ψυχὴν. τίς ἐν
 ἔσῃ ¹⁰⁷ αὐτῇ; ἢ ἀπὸ τῆς χρόνης διαφορᾶς. πρὸ γὰρ
 τῆς χάριτος ¹⁰⁸ καὶ πρὸ τῆς νόμου γενόμενος, τριαυ-
 τα ἐφιλοσόφησεν ¹⁰⁹. ἔ μικρὸν δὲ τῆτο, ἀλλὰ
 καὶ μυρίαις δυνάμενον πλέξαι φεφάνεαι. τῶν γὰρ
 αὐτῶν καταρθεμάτων ἐχ' οἱ αὐτοὶ κενῆται μισθοί,
 ὅταν ¹¹⁰ ἂν ὁ μὲν ἐν τοῖς ἀνωτέροις χρόνοις ταῦτα
 καταρθεμακῶς ἦ, ὁ δὲ ἐν τοῖς ἐσχάτοις· ἀλλὰ πολ-
 λῶ μείζους ¹¹¹ τῶ προτέρῳ. ἔ γὰρ ἦν ἴσον, παραγε-
 νομένης τῆς χρεῖσῃ, καὶ τοσαῦτα ἐπιδειξάμενος, καὶ
 παρανέσαντος, καὶ συμβελεύσαντος φιλοσοφεῖν,
 καὶ πρὸ τῆς παρουσίας αὐτῷ, καὶ πρὸ ¹¹² νόμου,
 καὶ πρὸ προφητῶν τριαυτα ἐπιδεικνύσθαι. διὰ δὲ
 τῆτο καὶ παραγενόμενος ¹¹³, πλείονα ἀρετῆς προσ-
 ῥήκην

lim tollere καὶ. Impedit enim orationem.

¹⁰⁵ συνέθηκε] rationem iniit. Ita Chrysof. T. I. p. 258. D. συντιθέσθαι τὰς ἐκ ἑσῶν προφάσεις. συντιθέσθαι αἰτίας ψευθεῖς. Demosth. p. 778. λόγους ἐπ'προσώπων. p. 277. Fere ergo in malam partem. Infra p. 346. A. ἐστὶ λογισμὸν ἐθηκε.

¹⁰⁶ ψυχὴν] Malim, τὴν ψυχὴν.

¹⁰⁷ αὐτῇ;] Ita supra p. 343. B. corrigebam loco αὐτῇ.

¹⁰⁸ χάριτος] χάριτι nunc

appellat tempora noui foederis, opponitque legi. Ita T. II. p. 686. διαθήκην παλαιάν et χάριτι opponit. Et T. X. p. 328. B. μετὰ νόμον καὶ χάριτι. Et T. IV. pag. 772. E. vbi eadem tractat. Ita etiam Paullus Rom. 6, 14. Mox est, παραγενομένης τῆς χρεῖσῃ. Infra p. 347. C. et Tom. II. p. 276. D. eadem leguntur. Χάρις saepenumero est etiam scientia rerum spiritualium, diuinarum. Ita Chrysof. T. I. pag. 448. E. χάρις et σοφία de re eadem dicitur. Paulo

debat, sic dicens: *Si bona suscepimus a domino, mala non sustinebimus?* Aliam quoque dicam hyperbolen, quae athletam illum maxime coronet ac praedicet, ostendatque illius animam sublimem ad caelum vsque pertigisse. Quenam igitur illa est? Temporis differentia. Cum enim ante gratiam et ante legem fuerit, tali tamen plenus erat philosophia. Non parum autem illud est, sed quod sexcentas possit neclere coronas. Eorundem enim recte factorum non eadem sunt mercedes, cum alius quidem priscis illis temporibus haec patrauit; alius autem infimo aeuo; sed prioris longe maiores. Neque enim par res est, postquam Christus aduenit, postquam tot tantaque exhibuit et monuit, et philosophandi consilia dedit, praeclara agere, et ante ipsius aduentum, imo ante legem et Prophetas similia praestare. Propterea, postquam aduenit, maiorem virtutem requirit, dicens: *Nisi abundauerit*

C 3

rit

Paullo ante ibidem est γνώσις. Mox ibid. p. 449. B. οἶδεν et χάριτος ἀπολελευκώς pro eodem ponitur. Et T. II. p. 212. B. ἐκείνοι προφητῶν ἢ μετασχόντες, ἡμεῖς δὲ συνεχῆς ἀπολαύοντες διδασκαλίας καὶ πολλῆς τῆς χάριτος.

109 ἐφιλοσόφησεν] Vide notam 8.

110 ὅταν ἂν] Notum est, particulam ἂν interdum redundare ac bis poni. Ita Diog. Laërt. lib. II. p. 84. et 85. ἐκ ἂν, ἐφθ, ἂν μὴ πτολεμαῖος ἀποσεύλη. Noui

tamen etiam, in Codicibus ὅταν scribi ὅτ' ἂν, quod fortasse hoc loco repetitio- nī dedit occasionem.

111 μέγας] intellige, κἄνται μισθοί. Sed totum istud, ἀλλὰ πολλῶ — προτέρω, poterat abesse.

112 πρὸ νόμου] Malim, πρὸ τῶ νόμου et πρὸ τῶν προφητῶν. De certa enim lege et certis prophetis loquitur. Sic paullo ante, πρὸ τῆς χάριτος, πρὸ τῶ νόμου.

113 παραγεγόμενος] intellig. ὁ χριστός.

Matth. 5.
20.

C.

θήκην ἐπιζητεῖ λέγων· εἰ μὴ περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλεῖον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, ἔμῃσελθῆτε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. ὅσω γὰρ πλείον ἡ διδασκαλία γέγονε, τοσῶτω δικαιότερα ¹¹⁴ καὶ πλείονα ἔθετο ¹¹⁵ μέτρα ἀρετῆς· ἀλλ' ἔτος ἐ διδασκαλίας ἀπολαύσας, ε γραμμασιν ἐντυχῶν, ε βιβλίαις, εχ' ἐτέρες ταῖστας ¹¹⁶ θεασάμενος, ἐκ εἰς τὸν ἐμπροσθεν χρόνον ἀναδραμεῖν ἔχων, καὶ τὰς καταρωθαιότας ¹¹⁷ ἐννοῶσα· εδῆτω γὰρ ἢ γραφῆ, ἢ ἱστορία, τὰ γεγενημένα παραδιδῶσα· ἀλλ' ἐν ἀτριβεῖ ¹¹⁸ ὁδῶ, ἐν ἀπλώτῳ ¹¹⁹ τῇ θαλάσῃ, ἐν ζόφῳ τοσῶτω κακίας, μόνος ¹²⁰ καὶ πρῶτος ἐκείνος τότε ταύτην φιλοσοφίας ἔτεμε τὴν ὁδόν, τῶ κεφαλαίῳ ¹²¹ τῶν ἀγαθῶν μεθ' ὑπερβολῆς ἀκρος ¹²² ἀποδεχθεῖς. μέγιστον μὲν γὰρ, καὶ τὸ τὰ ἐλάττονα μέρη τῆς ἀρετῆς κατορθῶν, πολλῶν δὲ μείζον, τὸ ἐν τῶ ἀκροτάτῳ πάντων ἀκροτάτον εἶναι. ὅτι δὲ τὸ πάντων ἀκροτάτον ἢ ὑπομονή, εδῆς ἀντερεῖ. ταῦτα γὰρ καὶ αὐτὸς ὁ διάβολος

D.

114 δικαιότερα] Ita haud dubie dixit, propter vocabula, ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν. Sed vel sic durum mihi videtur. Μέτρον δίκαιον, pro quo Luc. 6, 38. est καλόν, nemo in dubium vocabit. Sed quaeritur, num id sit huius loci? Nec enim de iusto, sed de abundantiori sermo est. Accipi ergo debet pro Lucae πεπισσμένον, σεσαλευμένον καὶ ὑπερεκχυμένον. Quid, si legatur, δικαιότερον, ac referatur ad ἔθετο;

115 ἔθετο] Interpres: πο-

sitae sunt. Intellego, ὁ χριστός. Igitur reddo: posuit, constituit.

116 ταῖστας] intellige, οἶος καὶ αὐτὸς ἦν, id est, ἐναρέτης.

117 ἐννοῶσα] repete, ἔχων.

118 ἀτριβεῖ] Ita correxi vitiosum ἀτριβῆ. Nisi scripserat, ἀτριβεῖ τῇ ὁδῶ, vt mox, τῇ θαλάσῃ. Id enim malim. ἀτριβῆ et ἀπύρευτον ὁδὸν iungit Philo pag. 245. C. et pag. 660. F. τραχέως καὶ ἀτριβεῖς πεζέων ἀνοδίας.

119 ἀπλώτῳ] ἐν ἀπλωτα πηλάγῃ

rit iustitia vestra plus quam Scribarum et Pharisaicorum, non intrabitis in regnum caelorum. Quanto maior enim fuit doctrina, tanto iustiores et maiores virtutis mensurae positae sunt. At hic non doctrina institutus, non scriptis, non libris; cum nullos similes vidisset, nec posset ad superiora tempora recurrere, et praeclare gesta considerare; nondum enim erat scriptura, nec historia, quae res gestas traderet; sed in via non trita, in mari, in quo nullus nauigauerat, in tanta nequitiae caligine, solus et primus ille tunc hanc philosophiae viam aperuit, in eo, quod caput bonorum est, cum exsuperantia summus declaratus. Maximum quippe est, vel minores virtutis partes recte exsequi; longe maius autem, in summo supremum omnium esse. Quod autem patientia sit omnium suprema, nemo negauerit. Haec igitur cum ipse diabolus sciret, dicebat: *Pellem pro pelle, et omnia, quae habet ha-*

C 4

mo,

πελάγη δὲ περιῆσθαι. Philo p. 660. E. Chrysof. T. III. p. 495. E. ἀπλὴν ἐργασίαν ἑλάττωσαν καὶ ὁδὸν ὠδενεν ἀτριβῆ. De Abrahamo in re eadem.

120 μόνος καὶ πρῶτος] utrumque vehementer augeat rem; solum aliquid facere et primum.

121 τῷ κεφαλαίῳ τῶν ἀγαθῶν] id est, τῇ τελευτάτῃ ἀρετῆ. intelligit autem, ut mox apparet, τὴν ἵππομονην.

122 ἄκρος] ἄκρος primum physice: summus, extre-

mus; deinde quicquid in suo genere summum ac praestantissimum est. Vido infra p. 346. B. Dicitur vero etiam de rebus malis. Chrysof. T. I. p. 720. C. καὶ εἰς ἄκρον ἐλθῆσας συμφορὰς. Et ibid. D. ἄδεις μετ' ἄκρας ὑπερβολῆς καὶ τὴν πενίαν καὶ τὴν ἀξιώσιαν πολιορκῆσαν αὐτῆ τὸ σῶμα. Vehementer autem hic perfectionis notionem auxit ἄκρος, μετ' ὑπερβολῆς, ἐν τῷ τελευτάτῳ. Laudes ἵππομονῆς persequitur etiam Tom. III. pag. 588. D.

- Iob. 2, 45. διάβολος εἰδώς, ἔλεγε· δέρμα ὑπὲρ δέρματος, καὶ πάντα, ὅσα ὑπάρχει τῷ ἀνθρώπῳ, δώσει ὑπὲρ τῆς ψυχῆς αὐτῆ· ἔ μὴν δὲ ἀλλὰ ἀπόσειλον τὴν ¹²³ χεῖρά σε, καὶ ἄψαι τῆς σαρκὸς αὐτῆ. ὁθεν δῆλον, ὅτι πάντων ἀκρότατον τῆτο τὸ κατόρθωμα, καὶ ¹²⁴ νεανικῆς τινος, καὶ σιδηρᾶς δεόμενον ψυχῆς, εἰ δὲ ¹²⁵ αὐτὸν ἐν τοῖς πειρασμοῖς, ὅσον ἰδεῖν σοι δυνατὸν ἦν. τὴν γὰρ ἀκρίβειαν εἰδὲ αὐτὸς ¹²⁶ ὁ λόγος παραστήσαι ἰσχυσε. οὐδύνην γὰρ καὶ βασάνες, καὶ ἀδυμίαις τυραννίδα, καὶ τὴν ἐκ τῶν τοσούτων νιφάδων ¹²⁷ ἐγγυομένην ταραχὴν, εἰδὲ μία λόγῳ δύναιμι ἐρμηνεύσαι δύναται ¹²⁸ τοῖς ἀκηκόσιν, ὡς αὐτὴ τῶν πραγμάτων ἡ πέτρα.

ΚΕΦ. Δ.

¹²³ τὴν χεῖρά] id est, τὴν πλεγματικὴν καὶ τιμωρητικὴν δύναμιν.

¹²⁴ νεανικῆς] audacis, fortis, strenui. Demosth. pag. 37. μέγα καὶ νεανικὸν φρόνημα. Eodem modo Philo pag. 209. A. Nec enim hoc vocabulum vbi-que iuuenilem aetatem, sed saepenumero animi nobilitatem fortitudinemque notat.

¹²⁵ εἰ δὲ] ante vocabula εἰ δὲ stellulam posuit Montefalconius, ut in loco respectu et corrupto. Reddidit autem: *si quidem*. Equidem correxerim, εἰδὲς αὐτὸν, aut, quod malim, ne dissoluta sit oratio, εἰδὲς ἐν αὐτὸν. Mox legitur, ἰδὲν, et paullo post: φέρει σοι ἐν εἰς τὸ πάλιν αὐτὸν.

¹²⁶ αὐτὸς ὁ λόγος] in vocabulo αὐτὸς offendo; nec enim video, quam vim habeat. In aures mihi suffurratur coniectura audacior; εἰδ' ἂν αὐτὸς λόγῳ παραστήσαι ἰσχυσε, nimirum Iobus. Supra p. 343. C. eadem fere est sententia: τῷ πάσχοντι μόνῳ σαφῆς. λόγῳ γὰρ εἰδὲς παραστήσαι δύναται ἂν.

¹²⁷ νιφάδων] νιφάδες proprie sunt, χιόν ἀθρόως καὶ μετὰ σφοδρότητος καταφερόμενος, flocci niuis crebro et cum impetu delati. Deinde ad alia transfertur, quae crebro et cum impetu ingruunt. Hic intelligit multitudinem et magnitudinem calamitatum. Chrysof. T. I. pag. 14. A. νιφάδες καλύψεων. T. XII. pag. 572. D. νιφάδες

mo, dabit pro anima sua. Sed mitte manum tuam, et tange carnem eius. Vnde palam est, hanc virtutem esse omnium supremam, quae virili et ferrea opus habeat anima; si quidem videre posses, quantus ille erat in tentationibus. Rem enim fermo accurate exhibere non potuit. Dolorem enim, supplicia, moeroris tyrannidem, et perturbationem, ex tot tristibus rebus ortam, nulla vis sermonis efferre sic potest audientibus, ut ipsa rerum experientia.

C 5 CAP. IV.

νιφάδες βελών. Et sic de Iobo etiam T. I. pag. 768. A. Item de Paulo T. X. pag. 424. A. Cinnam. pag. 150. τῶν γὰρ πολεμίων ὁ μὲν λίθους καὶ ξύλα καὶ πᾶν τὸ παρατυχόν νιφάδων δίκην ἐκ τῶν ἐπάλλεξων ἐπ' αὐτὸν ἔπεμπον. Gregor. Naz. p. 38. ἐβαλλες πολλὰς τῶν σῶν λόγων καὶ πικρὰς τοῖς νιφάδισι. Pro eodem Chrysof. T. I. p. 325. C. habet νιφετὸν ἐπάγει τῶν νοσημάτων. Id sensu proprio habet Herodian. p. 139. ὑπὸ νιφετοῖς καὶ χιόνιν ἀδοιπότες. Νιφάδες de pluvia etiam habet Chrysof. T. I. p. 489. A. ἐπαδὸν δὲ ἐπαλλήλας ἐπαφῆ τὰς νιφάδας, ἀποθνήσκον τὸν ἕτερον ἅπαντα. Et ibid. pag. 513. D. ὁ γλώσσης νιφάδας ἕτερον ἀφίσσῃς. Vt ergo

hic definitus dicitur νιφάδες ἕτερον, ita νιφάδες χιόνος habet Hom. Iliad. μ'. 278. Postremo noto etiam ex Chrysof. T. III. p. 484. B. νιφάδας ἀποδάξων, copiam argumentorum, multitudinem demonstrationem.

128. τοῖς ἀκηκόοισιν] Interpres: sic potest audientibus, ut. Vtinam in Graeco reperirem sic et audientibus. Nam ἀκηκόοι non est audientibus, sed iis, qui audiuerunt. Τοῖς ἀκηκόοις prorsus tollendum censeo. Abesse certe potest. Audientibus enim loquimur, non surdis. Quis ante se requirit ἴτα. Ergo nec hoc hic locum habet. Eius loco malim ἀλλ' ἢ. Ergo sic: δύναται, ἀλλ' ἢ αὐτῆ τῶν. Ita interim correxerim.

Κ Ε Φ. Δ.

Φέρε σοι ¹²⁹ ἐν δέξῳ πάλιν αὐτόν. εἰδὲ γὰρ τῆτο μικρόν, ἀλλὰ καὶ σφόδρα φιλοσοφωτάτης δέομενον ψυχῆς, ἐν πλέτῳ, καὶ ἐν εὐημερίᾳ πολλὴν ἐπιδεικνύμενον ¹³⁰ φιλοσοφίαν. τί ¹³¹ ἐν ἦν, πλεσιός ᾧν; κοινός ἀπάντων ¹³² λιμῆν, κοινός ἀπάντων ¹³³ πατῆρ, κοινός ἰατρός, μᾶλλον δὲ καὶ ἰατρῶ μείζων. ἀκισσον γέν αὐτῶ λέγοντος. ἐγὼ ἤμην ^{345. A.} ὀφθαλμὸς τυφλῶν, πᾶς δὲ χαλῶν. ὄρας, πῶς ἰατρῶ μείζων; ἀντὶ ¹³⁴ τῆς φύσεως τοῖς πεπηρωμένοις ἐγένετο, καὶ ὅπερ ¹³⁵ ἐκ ἰσχυσαν ἰατροὶ τῇ τέχνῃ διορθῶσαι, ταῦτα αὐτός ¹³⁶ ἀνεκτάτο τῇ ¹³⁷ παρακλήσει, διὰ τὴν πολλὴν εἰς αὐτὸς

rexerim. Res redit ad meliores Codices. Loco τοῖς ἀνηκούσις conici possit, τοῖς μὴ πεποιθόσι. Sed sic etiam pro ὡς scribendum ἔλλλ. Nisi quis malit post δύναμεις inferere ἄτως. Alii in mentem venerit, τοῖς ἀνηκούσις ᾧσιν, quod propius accedit ad vulgatum. Codices, ut dixi, definiant.

¹²⁹ σοι ἐν] Forte, φέρε ἐν, δέξῳ σοι.

¹³⁰ ἐπιδεικνύμενον] hoc non habet, quo referatur; nec enim dici potest, εἰ μικρόν τῆτο, ἀλλὰ δέομενον — ἐπιδεικνύμενον. Interpres videtur coniecisse ἐπιδείξασθαι. Equidem ita malim: ψυχῆς, τὸ (opus enim est articulo, qui referatur ad τῆτο) ἐν πλέτῳ καὶ ἐν εὐημερίᾳ πολλὴν ἐπιδεικνύ-

σθαι. Praeterea conicio etiam πολλῆ, loco πολλῆν, et refero ad εὐημερίᾳ. Magnum sane, sapere in fortuna: maius vero, in magna sapere fortuna.

¹³¹ τί ἐν ἦν] Interpres: Quid igitur erat? Immo, τίς ἐν ἦν, sine vlllo dubio legendum.

¹³² λιμῆν] Vide not. 41.

¹³³ ἀπάντων πατῆρ] de hoc inferius pergit dicere; primo tractat notionem medicum.

¹³⁴ ἀντὶ τῆς] meae quidem aures γὰρ desiderant post ἀντὶ, rationem enim reddit, cur sit maior medico; praeterea non satis vincita est oratio sine ista particula. Alius fortasse ita malit: ἀντὶ γὰρ αὐτῆς τῆς φύσεως.

C A P. IV.

Age ergo rursus illum tibi monstrabo; hoc enim non modicum est, sed animo valde philosopho opus habet; in diuitiis et in opulentia magnam exhibuisse philosophiam. Quid igitur erat, cum dives esset? Communis omnium portus, communis omnium pater, communis medicus; imo medico maior. Audi igitur illum dicentem: *Ego eram oculus caecorum, pes claudorum.* Viden, quomodo medico sit maior? Naturae vicem agebat erga mutilos et mancos. Et quod non poterant medici arte corrigere, id ille restaurabat adhortatione, ob multam circa illos sollicitudinem, membrorum vicem

135 ὑπερ ἐκ — ταῦτα αὐ-
τοῦ] Interpres: *quod — id.*
Sed Graeci in his et re-
dius et vſtatius plurali
vtuntur; de pluribus enim,
non de vno sermo. Malim
igitur ὑπερ.

136 ἀνατᾶτο] ἀνακτᾶ-
σθαι est proprie: recupera-
re; deinde, rem corrigere,
reparare et in primis etiam
de valetudine dicitur. τὰ
ἄντα ἀνακτᾶσθαι. Synes. T.
II. p. 83. τὴν ἀρχὴν. Aelian.
Varr. Hist. 4, 8. ἀνακτᾶ-
σθαι τὴν ἥπταν. Zofim. p.
653. τὴν οἰκίαν δύναμιν μέ-
χρι παντελῆς ῥώμης, de ter-
ra. Philo p. 731. E. et de
aegroto pag. 797. E. ἵνα δι'
ἐλαφριάτων καὶ τροφῆς καί-
για τὸ σωματίον ἀνακτῆσων-
ται. (οἱ ἰατροί.) Ita et Chry-
sost. T. VI. p. 277. A. et

T. V. p. 387. B. κεννημότα
ἀνακτᾶσθαι τὰ σώματα.

137 τῇ παρακλήσει] Mox
addit, διὰ τὴν πολλὴν πρό-
νοιαν. Haec nullo modo
possunt intelligi. Etenim
vocabulum παρακλήσις ni-
mis est angustae significa-
tionis, quam vt complecti
possit notionem magnae cu-
rae et prouidentiae. Ma-
gis vero etiam alienum est
ab hoc loco, quod inter-
pres non *consolatione*, sed
adhortatione reddidit. To-
tus locus reicit notionem
adhortationis. Παραμυ-
θᾶσθαι, bis positum, hoc
docere poterat interpretem.
Consolationis autem notio-
nem, igitur etiam vocabu-
lum παρακλήσεως, ipse tol-
lit Chrysostomus. Bis enim
habet: ἐκ ὅσων, ὅτι ἐγώ
παρημυ-

τὴς πρόνοιαν, ἀντὶ τῶν μελῶν αὐτοῖς γινόμενος. ὡς περὶ γὰρ ὑγιεῖς, καὶ ¹³⁸ ἀρτίποδες, καὶ βλέποντες, ἔτω διέκειντο οἱ τὰ μέλη ταῦτα κεκολωβαμένοι, ἐκ αἰσθανόμενοι τῆς χαλεμίας, ἐδὲ τῆς πηρώσεως, διὰ τὴν πολλὴν τέτε πρόνοιαν. διὰ δὲ τῆτο ἐδὲ εἶπεν, ὅτι ἐγὼ παρεμυθῆμην χωλὸς καὶ τυφλὸς, ἀλλὰ πρὸς αὐτῶν ἤμην καὶ ὀφθαλμός.

Iob. 29, 16. καὶ πάλιν· ἐγὼ ἤμην παιῆρ ἀδυναστῶν. ἐδὲ ἐν-

B. ταῦτα εἶπεν, παρεμυθῆμην ὀφθαλμὸς ἀλλὰ παιῆρ ἤμην αὐτῶν· δηλῶν διὰ τῆτε, ὅτι ἐδὲ αἰσθησιν ἠΐτις γίνεσθαι τῆς ὀφθαλμίας, ἐδὲ φανῆναι τὸ δεινὸν συνεχῶρει, καὶ ὡς περὶ ἐκεῖ τὴν πηρώσιν, τῆ περιεστία τῆς προνοίας τῶν τὰ τοιαῦτα πεπονηστῶν καὶ αὐτὴν τῶν δεινῶν ἀναμῶν τὴν αἰσθησιν. ἔ σώματα δὲ μόνον ἐθεράπευε κεκολωβαμένα, ἐδὲ ὀφθαλμίας διῶρεθε, τοῖς μὲν ἀντὶ μελῶν, τοῖς δὲ ἀντὶ γονέων γινόμενος· ἀλλὰ καὶ δικαστῆς ¹³⁹ αὐ-

τοχειροτό-

παρεμυθῆμην. Quid ergo loco παρακλήσεω substituentium erit? προμηθεῖα nemini in mentem venire debet. Tautologicum enim est, coniunctum cum πρόνοια. Mihi tria in mentem veniebant. Nescio tamen, an probari possint. Coniiciebam enim, τῆ προαιρέσει. Προαιρέσει autem est, hoc quidem loco, spontanea adiuuandi et opitulandi promptitudo et alacritas. Προαιρέσειν complecti etiam τὴν αἰε ἀλλας πρόνοιαν, nemo dubitabit. Hinc Dionys. Halicarn. T. II. p. 66. v. 23. ἡ προαιρέσει συντρέχει παντὶ ἤθε. Bene vero etiam

opponitur τέχνη, quae est ἐπιτήδευσις καὶ ἐπιτήδευμα. Ad ἐπιτήδευσιν eodem loco v. 26. nominatim Dionysius refert artem medicam: αἱ στρατιῶται ἔχουσι τι ἀπὸ τῆς στρατιωτικῆς, οἱ ἱατροὶ ἀπὸ τῆς ἱατρικῆς. Denique h. l. commendat vocabulum προαιρέσει similitudo litterarum et soni, quae est inter παρακλήσει et προαιρέσει. Sed quia oculum esse coecorum, pedem claudorunt, patrem orphanorum, affectionis est, cogitabam etiam de vocabulo τῆ διαθέσει. Denique succurrebat etiam τῆ προθέσει. Est autem πρόθεσις, animi propofi-

cem ipsis gerens. Nam quasi sani, pedibus valentes, et videntes, degebant ii, qui his multati erant membris, non sentientes claudicationem, neque caecitatem, ob magnam eius providentiam. Quapropter non dixit: Ego consolor claudos et caecos; sed, pes et oculus illorum eram; et rursus: *Ego eram pater impotentium.* Neque hic dicit: Consolabar orphanos; sed, pater illorum eram, hinc ostendens, se non fuisse ipsos in-sensum venire, quod orphani essent, neque permisisse, ut malum illud appareret; quemadmodum et illic, caecitatem ne sentirent caeci, vi providentiae suae efficiebat, dum incommoda auferret. Neque corpora solum manca et mutila curabat, neque orphanos tantum, dum illis membrorum, his parentum vice aderat; sed etiam iudex a se ipso constitutus fuerat; imo plus, quam iudex. Nam ait:

Causam,

propositum. Maximus Tyr.

pag. 42. προδέσα γὰρ καὶ
χρεῖα καὶ διὰ δέσα ψυχῆς ὁ
κύλαξ διακρίνεται τῷ φίλῳ.

Dum aptius aliquid exco-
gitatur, probem interim
τῇ προαίρεσει. Tom. IV. p.
634. C. de re eadem lo-
quens, habet, τὴν διὰ τῆς
προσωπίας πρόνοιαν.

138 ἀρτίποδες] claudis hi
opponuntur, qui utroque
pede recte valent. Ita Lu-
cian. T. III. pag. 105. Est
autem ex ἀρτίος composi-
tum. Pro eo Homerus
habet ἀρτίος, de quo vide
Eustath. p. 768. v. 18. pag.
1599. v. 11. Item ἀρτίφρων.
Odyss. α. 260. quod ipse

Homerus Odyss. τ. 248. ita
περιφράζει: Φρεσὶν ἀρτία ἦδη.

Sic dicitur ἀρτιμελής, qui
integris membris est. Pla-
to p. 443. ἀρτιμελῆς τε καὶ
ἀρτίφρωνος. Synes. T. I. p.
38. ἀρτιμελὲς καὶ βιάσιμον.
Mox malim, *mutilati*, loco
multati. Nam κολοβὸς et
κεκολοβωμένος est *mutilus*.

Κολοβὸς deinde est etiam
tropice *imperfectus*. Ita
Synes. T. I. p. 109. T. II.
pag. 87.

139 αὐτοχαιροτόνητος] qui
ipse constituit se iudicem,
qui ipse elegit se, sponta-
neus. Habet etiam T. IV.
pag. 356. E. T. X. p. 2. B.

et

- τοχειροτόνητος καθίστατο, μάλλον δὲ καὶ δικαστῆ
 10b. 29, 16. πλέον. δίκην γὰρ, Φησιν, ἦν ἐκ ἡδύν, ἐξιχνίασαι,
 17. καὶ συνέτριψα μύλας ἀδίκων, καὶ ἐκ μέσσε τῶν
 ὀδόντων αὐτῶν ἐξήρπασα ἄρπαγμα. τῆτο δικαστῆ
 C. πολὺ πλέον. οἱ μὲν γὰρ δικάζοντες κώδηνται,
 ἀναμένοντες τὰς ἡδικημένους, καὶ μετὰ τὴν ἐκεί-
 νων ἔντευξιν, τότε τὴν παρ' ἑαυτῶν παρέχουσι
 συμμαχίαν οἱ δοκιμώτατοι τῶν δικάζοντων· ὡς
 οἶγε ¹⁴⁰ πολλοὶ εἶδὲ τῆτο· ἔτος δὲ καὶ τὰς δοκιμώ-
 τάτας ἐνίκησε, καὶ ἐκ πολλῶν τῶν περιόντων ¹⁴¹ ἵπερ-
 ηκόντισεν. εἶδὲ γὰρ ἀνέμενε τὰς ἀδικημένους ἐλ-
 θεῖν πρὸς αὐτὸν, εἶδὲ μετὰ τὴν ἐκείνων ἔντευξιν
 ἐπῆει τῇ συμμαχίᾳ· ἀλλ' αὐτὸς προλαμβάνων
 περιήει ζητῶν τὰς ἡδικημένους, καὶ εἶδὲ ἀπλῶς ζη-
 τῶν, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς τῆς ἀγρυπνίας, μετὰ
 τῆς ¹⁴² Φροντίδος. καὶ τῆτο εἶση σαφῶς, τῆς λέ-
 ξεως καταμαθῶν τὴν δύναμιν. ἔ γὰρ εἶπεν ἐζητή-
 σα, ἀλλὰ δίκην, ἦν ἐκ ἡδύν, ἐξιχνίασα, τῆτε-
 18. σι, ἡρεύνησα, ¹⁴³ περιηργασάμην, πολυπρωγμονῶν
 διετέλεσα, πάντα κινῶν, ὡσεὺς εὐρεῖν, μὴ πῆ τις
 ἡδικημένος

et ibid. p. 401. B. et T. III. pag. 429. E.

¹⁴⁰ ὡς οἶγε πολλοὶ εἶδὲ τῆτο] intellige, ποιῆσαι. nam multi iudices nec hoc faciunt. ὡς aut siquidem notat, aut est pro ὡσε, nam. Sed totum hoc ab interpolatore mihi quidem videtur accessisse, qui iudices suae aetatis carpere voluit. Certe orationem impediunt. Et si autem πολλοὶ cum articulo vulgum, plebem, frequentissime notat: tamen hic accipio pro πολλοὶ, mul-

ti. Sic hic inferius p. 346. C. est, ὅπερ πάσχασι οἱ πολλοὶ νῦν. Et mox pag. eadem D. ὅ πάσχασι οἱ πολλοὶ. Aristot. Eth. ad Nicomach. lib. 8. cap. 8. οἱ πολλοὶ δοκῶσι διὰ φιλοτιμίαν βέλεσθαι φιλέσθαι μάλλον ἢ φιλεῖν· διὸ φιλοκόλακες οἱ πολλοὶ. Et ita saepius idem habet. Veluti lib. 10. cap. 6. τῶν εὐδαιμονιζομένων οἱ πολλοὶ.

¹⁴¹ ἵπερηκόντισεν] ἵπερηκόντισεν est etiam *superare, vincere*, ducta meta-
 phora

Causam, quam nesciebam, inuestigavi, et confregi molas iniquorum, et ex medio dentium eorum praedam eripui. Hoc multo maius est, quam iudicis officium. Iudices enim sedent, expectantes eos, qui iniuriam patiuntur; et postquam illi supplices accesserunt, tunc suum praebent auxilium illi, qui inter iudices celeberrimi sunt; multi namque nec illud praestant. Hic vero etiam celeberrimos illos vicit, et longe superavit. Neque enim expectabat, donec ii, qui iniuria afficiebantur, ad se venirent, neque, postquam illi supplices accesserant, ad opem ferendam pergebat. Sed ille praeueniens circuibat, quaerens eos, qui laedebantur; et non modo quaerens, sed cum multa vigilantia, cum magna sollicitudine. Id vero clare noueris, si dicti vim didiceris. Non enim dixit, quaesui; sed, causam, quam nesciebam, inuestigavi; id est, examinaui, curiose perquisui cum sollicitudine. Omnia mouere non cessabam, vt comperirem, an quis latenter iniuria afficeretur. Vidistin' vigilem animum:

phora ab iis, qui iacula longius promouent. Aristoph. Plut. v. 666. et in Auiibus v. 362. vbi Scholiasta habet: *νικῶς ἐν μεταφορῆς τῶν τοῖς ἀκοντίοις ἀγωνιζομένων.* Habet etiam Gregor. Naz. p. 78. et 287.

142 *μετὰ τῆς φροντίδος]* quilibet animaduertit, hic deesse aliquid, quod simile sit τῷ πολλῆς. Malim ergo: *μετὰ μεγάλης τῆς φροντίδος.* Sensit id etiam interpres. Habet enim: *cum magna sollicitudine.*

143 *περιγυασάμην]* Corrige, *περιεργασάμην.* Vocabulum *ἐξιχνιάζω* habet etiam Gregor. Naz. p. 139. *τίς ἂν τῶ θεῷ τῆς περὶ πάντα σοφίας τὸ βάθος ἐξιχνιάσασεν;* Pro eodem est *ἐξιχνεύειν.* Philo p. 585. F. *ἐξιχνεύσαντες.* Maximus Tyr. pag. 156. *ἐξιχνευτέον τὸ τῆς ψυχῆς ἥθος.* Proprie de canibus dicitur, qui vestigiis ferarum inhaerent, qui inuestigant feras. Ita *ἐξιχνεύειν* habet Xenoph. Mem. Socr. III, II, 9.

ἡδικήμενος ¹⁴⁴ λανθάνει. εἶδες τὴν ἀγρυπνον ψυ-
 χὴν ὄρα καὶ τὴν ἀνδρείαν, καὶ τὴν σπεδὴν, καὶ
 συνέτριψα μύλας ¹⁴⁵ ὀδόντων. τὸ ¹⁴⁶ δηκτικὸν αὐ-
 τὸ, τὴν δυναστείαν, κατέλευσά, φησιν, ὥστε λοιπὸν
 καὶ εἰς ἑτέραν ¹⁴⁷ ἀδικίαν ¹⁴⁸ ἀχρήστους γενέσθαι. ἀμ-
 φότερος τοῖνυν ὠφέλει, τὸς μὲν, τὸ παθεῖν κακῶς,
 τὸς δὲ, τὸ ποιεῖν κακῶς ἀπαλλάττων, καὶ ¹⁴⁹ σω-
 φρονεσέμενος ποιῶν. εἶτα τὴν εὐτομίαν καὶ τὴν ¹⁵⁰ καρ-
 τερίαν, καὶ ἐκ μέσθ' ὀδόντων αὐτῶν ἐξήρπασα ἄρ-
 παγμα. ἔ γὰρ ἀπεγίνωσκον, εἰδὲ ἀπηγόρευον, εἰ καὶ
 τὸ πρᾶγμα ¹⁵¹ προκατελιμμένον ἦν· ἀλλ' ἤδη καὶ
 E. τὸ καταποδὲν ¹⁵² ἀνεμώμην, ποιμένος ἀρίστου τινός
 καὶ νήφοντος πρόνοιαν περὶ τὸς συνδέλεις ἐπιδεικνύ-
 μενος. τί ¹⁵³ δὲ ἡ ταπεινοφροσύνη, ἐνόησον, καὶ ἡλικίη;
 εἰ δὲ καὶ ἐφάυλισα κρίμα θεράποντός με ἢ θερα-
 πείης, κρινομένων αὐτῶν πρὸς με. τί γὰρ ποιήσω,
 εἰὼν ἐπισκοπὴν με ποιήσεται ὁ κύριος; πρότερον ἔχω,
 ὡς ἐγὼ ἐγεγόνην ἐν γαστρὶ, καὶ κείνοι ¹⁵⁴ ἐγεγόνασιν;
 εἶδες συντετριμμένην διάνοιαν, καὶ τῶν ἀνδρώπων
 τὴν

Iob. 31, 13.
14. 15.

Iobi hu-
manitas.

144 ἡδικήμενος λανθάνει] Aut ἀδικήμενος, aut, quod malim, ἡδικημένος, corrigendum. Mox etiam λανθάνει.

145 μύλας ὀδόντων] Haud dubie ex lobo corrigendum μύλας ἀδικῶν. Nam reliquam partem versus, ubi est ὀδόντων, paullo post laudat. Sunt autem μύλας dentes molares, qui et μύλοι appellantur.

146 δηκτικόν] id, quod mordet. Utitur hoc Philo p. 482. F. δηκτικόν καὶ ἐπιβαλον ζῴων ἐστίν. Vtrumque

vocabulum iterum iungit pag. 877. B.

147 ἑτέραν] Malim, ἐτέρων.

148 ἀχρήστους] inutiles, nimirum τὰς μύλας τῶν ἀδικῶν. ἀχρηστος εἰς ἀδικίαν de personis non dicitur. Sed mox auertit orationem ad personas.

149 καὶ σωφρ. ποιῶν] ad solos ἀδικῶν etiam hoc pertinet.

150 καὶ τὴν καρτερίαν] repetit ex superioribus ὄρα.

151 τὸ πρᾶγμα] id est, τὸ ἄρπαγμα.

animum: vide fortitudinem et curam: *Et contriui molas dentium.* Illam vim mordacem solui, inquit, vt ad aliam faciendam iniquitatem iam inutilis sit. Ambos itaque iuuabat. Illos, ne male paterentur: hos, ne male facerent, impediens, et moderatiores reddens. Deinde constantiam et perseverantiam. *Et ex medio dentium eorum eripui praedam.* Neque enim desperabam, neque desistebam, etsi res iam capta erat; sed, quod iam absorptum erat, retrahebam, pastoris optimi et vigilis sollicitudinem erga conseruos exhibens. Quanta vero humilitas eius esset, cogita. *Si autem despexi iudicium famuli mei et ancillae, dum iudicantur aduersum me. Quid enim faciam, si visitationem meam faciat deus? Annon, vt ego in ventre fui, et ipsi fuerunt? Contritum animum vidisti,*

152 ἀνεμώμην] hanc vocem stellula notauerat Montefalconius, vt suspectam. Cur non statim correxit ἀνεμώμην; Habet hoc vocabulum Chrysof. in his ipsis a Montefalconio primum editis homiliis. Nimirum Hom. X. T. XII. pag. 389. C. τὸν καταποντισθέντα ἀνιμώση. Et T. X. p. 268. D. ναυαγῆντας ἀνιμώμενοι. ἀνιμῶν bis habet Xenoph. p. 942. A. B. de iis, qui se subleuant in equum. Ἰδιῶς ἀνιμώμενοι est apud Herodian. pag. 100.

Vol. I.

Diog. Laert. pag. 45. ἀνιμώμενος ἐν φρέσιν ὕδατος. De pisce, qui captus extrahitur ex aqua, Lucian. T. I. pag. 617.

153 τί δὲ — ἡλίκη;] Quomodo τί δὲ ἡ ταπεινοφροσύνη et ἡλίκη consistere possunt? Ergo τίς scribendum. Intelligitur autem αὐτῆ, eius, Iobi. Interpres etiam intulit eius.

154 ἐγεγόνασιν;] Corrige, γεγόνασιν. Scriba negligens ē adiecit ex proximo ἐγεγόνην. Mox inepte redditum est: naturam visitatam.

D

- τὴν φύσιν ἐπισκεπτομένην μετὰ ἀκριβείας, καὶ εἰδυίαν, τί δέσλος, τί ἐλεύθερος, τῆς τοῦ ¹⁵⁵ ὑπο πολλῶν περιφερόμενον. ταύτην γὰρ ἐκβαλὼν τὴν ¹⁵⁶ ἀνωμαλίαν ¹⁵⁷, ἀπὸ τῆς ὁμοτιμίας τῆς κατὰ
346. A. τὴν γέννησιν τὸν περὶ ¹⁵⁸ τῆς φιλοσοφίας εἰσάγει λόγον· καὶ τὸ δὴ θαυμαστὸν αὐτῆ, ὅτι ταῦτα ποιῶν, εὐδὲ ταπεινοφρονεῖν ἐνόμιζεν, ἀλλ' ὀφειλὴν πληρῆν. διὸ καὶ λογισμὸν ἔθηκε, τὸν ἅπαντας ἀνθρώπους πείθοντα, μηδὲν πλέον φρονεῖν τῶν οἰκετῶν, καὶ μυριάκις ὡς δεσπότης. τὰ γὰρ ὀνόματα ταῦτα, ὁ δέσλος καὶ ὁ ἐλεύθερος, ὀνόματα μὲν ἐστὶ μόνον ψιλὰ, πραγμάτων ἔρημα· ἡ δὲ δολεία, ἐν ἀμαρτίᾳ, καὶ ἡ ἐλευθερία, ἐν δικαιοσύνῃ ὀρίζεται. ἄρ' ἐν ταπεινόςομεν ¹⁵⁹ ἔτως; ἔχει δὲ ποδενὸς καὶ ἐπέραςος; ναὶ ¹⁶⁰ ἐπέραςος. καὶ σκόπεε κἀνταῦθα τὴν ὑπερβολήν. ὡς περ γὰρ ἐν τοῖς δεινοῖς μετὰ ¹⁶¹ πάσης σφοδρότητος τὰ ἐπενεχθέντα
- B.

fitatam. Sententia est: διὰ νοία μετ' ἀκριβείας ἐπισκεπτομένη τὴν τῶν ἀνθρώπων φύσιν. Ἐπισκεπτομένη est medium, non passivum.

155 τῆς τοῦ] Credibile est, Chrysostomi aetate plurimum sermonibus vsurpatum esse de homine miti et humano: οἶδε, τί δέσλος, τί ἐλεύθερος.

156 ἀνωμαλίαν] ita nunc appellat inaequales vitae fortunaeque conditiones. Sic T. II. pag. 718. B. τὴν ἀνωμαλίαν τῆ βία, de divitiis et pauperibus loquens.

157 ἀπὸ τῆς] Haec interpretes retulit ad ἐκβαλῶν.

Et si autem ἐκβάλλεν ἀπὸ τινος, Ioco διὰ τινος, non reprehendo, tamen malim haec referre ad sequentia εἰσάγει. Ab natalium aequalitate enim incipit philosophari.

158 τὸν περὶ τῆς] de natalibus philosophatur, non de philosophia. Malim ergo περὶ excludere. Τὸν τῆς φιλοσοφίας, id est, τὸν φιλοσοφικόν. Paullo post offendo etiam in μυριάκις. Plebeium enim hoc videtur et alienum ab oratione grauiori. Forte μυριάδιων, intellige οἰκετῶν. Ita tamen apud Chrysost. T. I. p. 786. D. bis reperi: καὶ μυριάκις

vidisti, et naturam hominum accurate visitatam, ac scientem, quid sit servus, quid liber, id quod a multis circumfertur. Hanc igitur eiciens inaequalitatem, a pari natalium honore, de philosophia sermonem inducit. Quodque mirabile in illo est, hoc faciens, non se ex humilitate loqui putabat, sed debitum implere. Quapropter rationum posuit, quod hominibus omnibus suadeat, ut non altius sapiant, quam servi, etiamsi millies domini sint. Haec quippe nomina, servus et liber, nomina tantum sunt, re vacua. Servitus autem in peccato, libertas in iustitia definitur. Ergo nos sic humiliabimus. Annon desiderabilis amabilisque ille est? Etiam amabilis. Et hic hyperbolen consideres velim. Quemadmodum enim

D 2

in

μυριάς ἢ δίκαιος. Et T. X. p. 264. D. καὶ μυριάς ἢ παραποσίων, καὶ μυριάς μακρόμενος. Et p. 411. E. καὶ μυριάς ἢ φρόνιμος. Et p. 423. E.

159 ἄρ' ἐν ταπεινόμεν;] interpres: Ergo nos sic humiliabimus. Sensit ergo, ad hanc sententiam deesse aliquid. Nimirum, καὶ ἡμᾶς. Nam ταπεινώσομεν, sic enim scribendum esset, casu carere nequit. Sed totum hoc absurdum est. Quomodo enim cohaererebit: ἐχὶ δὲ ποθενὸς καὶ ἐπερασος; Corrigo ergo: ἄρ' ἐν ταπεινὸς μὲν ἄτως, ἐχὶ δὲ κ. τ. λ. Igitur ita qui-

dem (humanus) modestus, nonne vero etiam desiderabilis et amabilis?

160 ναί, ἐπερασος] Forte, γαί, καὶ ἐπερασος. Ἐπερασον cum fuisse, paullo post demum docet: εἰ δὲ καὶ πολλὰς. Nam, καὶ σκόπε ad ἀφιμόμενος, est παρὲνθεσις.

161 μετὰ πάσης σφοδρότητος] Neque haec sana sunt. Interpretatio latina arbitraria est et Graecis contraria. μετὰ σφοδρότητος φέρειν τὰ δανά nemo Graecus dicit. Sed τὰ μετὰ σφοδρότητος ἐπενεχθῆναι κακά. Hoc Graecum est. Ita supra p. 343. B. de re eadem:

χθόντα ἤνεγκεν· ἔτω καὶ ἐν τῇ εὐημερίᾳ τὴν ἀρε-
 τὴν ¹⁶² ἐκάστην μετὰ πολλῆς κατεπόρωσε τῆς πε-
 ρισσίας· ἔχ ¹⁶³ ἀπλῶς, εἰδὲ ὡς ἔτυχεν, ἀλλὰ
 Iob. 31, 31. πρὸς αὐτὸ τὸ ἄκρον ¹⁶⁴ ἀφικόμενος. εἰ δὲ ¹⁶⁵ καὶ
 πολλάκις ἔπον αἱ θεράπαιαί με, τίς ἂν δαή
 ἡμῖν τῶν σαρκῶν αὐτῆ ἐμπλησθῆναι; λίαν με
 χρηστὸν ὄντος ἐνταῦθα τὸν ἔρωτα διηγείται τῶν
 οἰκετῶν τὸν ¹⁶⁶ μανικόν, ὃν περὶ αὐτὸν ἔχον, δια-
 καεῖς αὐτῆ κατασάντες ἔρασαν, ἀφ' ὧν αὐτὸς εἰς
 αὐτῆς ἐπεδείκνυτο. ἔτω γὰρ, Φησιν, ἐξεκρέμαντό
 με, ἔτως ἀντέχοντο, ἔτως ἦσαν ¹⁶⁷ προσηλωμέ-
 νοι, ἔτως ἔρωντες, ὡς ἐπιθυμῶν καὶ αὐτῶν ἐμ-
 πλησθῆναι

eadem: ἀστὰ πολλῆς τῆς
 ὑπερβολῆς καὶ τῆς σφοδρότη-
 τος ἐπῆλθε τὰ κακά. Si er-
 go vocabulum σφοδρότητος
 sanum est, ita ordinanda
 erit oratio: δανοῖς τὰ με-
 τὰ πάσης σφοδρότητος ἐπε-
 νεχθόντα ἤνεγκεν. Sed mem-
 brum sequens, vbi est, με-
 τὰ πολλῆς τῆς περισσίας κατε-
 πόρωσεν, in hoc membro
 postulat aliquid, quod si-
 militer referatur ad ἤνεγκεν.
 Accedit, quod docere vole-
 bat, quomodo tulerit.
 Ergo hic aut excidit ali-
 quid, aut loco σφοδρότητος
 aliud vocabulum est substi-
 tuendum. Loco laudato,
 vbi hoc argumentum ex-
 plicat, nullum reperio sub-
 stantium, quod huc con-
 veniat. Coniicio ergo ἐπι-
 κείας, ὑπομένης, ἀνδρείας,
 καρτερίας. Etenim, quod
 magis simile sit τῷ σφοδρό-

τητος, nunc non venit in
 mentem. Forte, σεβρότη-
 τος. Hic inferius p. 347.
 B. bis est σεβρότερος. Apud
 Philonem p. 231. G. reperio
 etiam locum similem. Τὲς γὰρ ἀδόλως καὶ καθαῖς
 φιλοσοφῆσαντες μέγιστον ἐκ
 τῆς ἐπισήμης ἀγαθὸν εὐρα-
 σθαι, τὸ μὴ τοῖς πράγμασι
 συμμεταβάλλειν, ἀλλὰ με-
 τὰ σεβρότητος ἀκλινῆς καὶ
 παγίᾳ βεβαιότητος ἄπασι
 τοῖς ἀρμόξεσιν ἐγχεαῖν. Sed
 nunc succurrit etiam Φαι-
 δρότητος, quod proxime ac-
 cedit ad σφοδρότητος. Φαι-
 δρός est, qui lacto hilari-
 que vultu est. Oppositum
 est στυφρωτός. De ieiunan-
 tibus ita Matth. 6, 17. ἄλα-
 φαι, νύφαι. Hoc enim est
 hominis Φαιδρῶ. Φαιδρότης
 de re eadem habet Chry-
 sost. T. II. pag. 598. C. lo-
 quens de Ignatio, qui ad
 supplicium

C. πλησθῆναι τῶν σαρκῶν, καὶ ¹⁶⁸ καταποιεῖν, καὶ καταφαγεῖν, διὰ τὸ σφόδρα φιλεῖν, καὶ ἐκκαίεσθαι.

Κ Ε Φ. Ε.

T. ¹⁶⁹ ἂν τις εἴποι τὴν τῶν χρημάτων ὑπεροψίαν; καὶ γὰρ καὶ τῆτο μεθ' ὑπερβολῆς αὐτῷ κατάρθωτο. ἔ γὰρ δὴ μόνον τῶν ἀλλοτρίων ἐκ ἐφίετο ὅπερ ¹⁷⁰ πάσχεσιν οἱ πολλοὶ νῦν· ἀλλ' ἐδὲ τῶν οἰκείων, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν ἠλλοτρίωτο μετὰ πάσης ὑπερβολῆς. διὸ καὶ ἔλεγεν· ἐδὲ ἠυφραίνθη πολλῆ πλετεῖ γενομένε μοι, ἐδὲ λίθω πολυτελεῖ ἐπεποιήσα· διὰ δὴ τῆτο καὶ ἀφαιρεθέντων ¹⁷¹ μετὰ πολλῆς ἔφερε τῆς εὐκολίας τὴν ἀφαίρεσιν, καὶ παρόντων, δαψιλῆ τὴν ἐλεημοσύνην εἰργάζετο, πᾶσι τὴν δεξιᾶν ¹⁷² ἀπλώσας, καὶ τὴν οἰκίαν ἀνοίξας. ἐδὲ γὰρ, ὁ πάσχεσιν οἱ πολλοὶ, περιεργαζόμενοι καὶ πολυπραγμο-

Iob. 31, 25.
26.

D.

prie προσηλῶν est clavis affigere. Ita Lucian. T. I. p. 186. Deinde προσηλῶσθαι τινι est alicui rei totum deditum esse. Chrysost. contra Iudaeos pag. 181. de gentilibus, τοῖς θεοῖς προσηλωμένοι. Et T. I. p. 12. C. τῆ σκηνῆ, theatris, spectaculis. Plato in Phaed. §. 33. ἐκάσῃ ἡδονῇ καὶ λύπῃ, ὡς περ ἦλον ἔχουσα, προσηλοῦ αὐτὴν (τὴν ψυχὴν) πρὸς τὸ σῶμα.

¹⁶⁸ καὶ καταποιεῖν] Corrige, καὶ καταπιεῖν. Interpres hoc omisit.

¹⁶⁹ τί ἂν τις — ὑπερο-

ψίαν;] *Quid quis dicat de divitiarum contemptu, Iobi nimirum?* Graeca h. l. sana sunt. Idem enim est, ac si dixerit, τί ἂν τις εἴποι περὶ τῆς τῶν χρημάτων ὑπεροψίας; Post τί tamen malim, vincendae orationis causa, inferere δ'. Sed infra est eadem loquendi forma. Hom. II. seu VII. pag. 360. D. Eandem sententiam tractat T. VI. p. 150. E. vbi malim, πρὸ οἰκεία, delere καὶ, quam addere ἐδίδα.

¹⁷⁰ ὅπερ] τὸ ἐφίεσθαι ἀλλοτρίων. Mox interpres non

ipsis impleri carnibus, ipsasque deuorare, quod me ardentem amore diligere.

C A P. V.

Quid vero dici possit de contemptu diuitiarum? Nam hanc ille virtutem apprime exercuit. Non modo enim alienas non concupiscebat, quod multi nunc faciunt, imo neque suas; sed illas cum exsuperantia multa. Ideoque dicebat: *Neque lactatus sum, cum multae mihi fuerint diuitiae, neque lapidi precioso confidi.* Quapropter cum sublatae ipsi fuere, iacturam ille facillime tulit; cum adessent autem, eleemosynam largiter erogabat, omnibus dextram porrigens, domumque suam aperiens. Neque id faciebat, quod multi solent, qui curiose inquirunt a petentibus: sed, *Ianna*

D 4

mea,

non expressit ἡλλοτριώτο, alienus erat etiam a suis diuitiis, id est, bona sua, tanquam aliena, possidebat. Sententia praeclara. Optime autem sibi opponuntur, τῶν ἡλλοτριῶν ἀκρίστοι et τῶν ἑαυτῶν ἡλλοτριώτο. Compara Isocrat. in Paneg. Cap. 53. ἔ γάρ ὀλιγῶρον τῶν κοινῶν, ἐδ' ἀπείρατον μὲν ὡς ἰδίων, ἡμῶν δὲ ὡς ἡλλοτριῶν ἄλλ' ἐκίχοντο μὲν, ὡς οἰκείων, ἀπειχοντο δὲ, ὡς περὶ χρεῶν τῶν μηδὲν προσήκοντων. Haec de abstinentia. Similiter idem Cap. 24. de fortitu-

dine: ὡς περὶ ἐν ἡλλοτριῶσι ψυχῶσι μέλλοντες κινδυνεύουσαν. Ad quem locum vide Morum. Ita etiam Chrysof. T. II. p. 713. E. κατὰ περὶ ἀδαμάντινοι τινες καὶ ἐν ἡλλοτριῶσι ὄρωντες ταῦτα γινόμενα σώμασιν. Et T. III. p. 548. E.

171 ἀφικροθέντων] intel-
lige: τῶν χρημάτων.

172 ἀπλώσας] ἀπλῆν τὴν
δεξιάν est explicare dex-
tram; h. l. vt alieui por-
rigas beneficium.

πραγματοῦντες τὰς ¹⁷³ λαμβάνοντας, ἐποίησεν ¹⁷⁴
 Iob. 31, 32. ἔτος· ἀλλ' ἢ θύρα μὲν, Φησί, παντὶ ἐλθόντι
 34. ἀνέωκτο. ἀδύνατοι γὰρ, ἦν ποτε εἶχον χρέϊαν,
 ἐκ ἀπέτυχον. ζῆνος δὲ ἐκ ἐξήλθε τὴν θύραν μὲν ¹⁷⁵
 κόλπῳ κενῷ. εἶδες τὸ δαψιλῆς, εἶδες τὸ φιλό-
 θρωπον, τὸ χρησόν, τὸ ταπεινόν· βέλει καὶ τὴν
 Iob. 31, 1. σωφροσύνην μαθεῖν; ¹⁷⁶ διαθήκην, Φησὶν, ἐδέμην
 τοῖς ὀφθαλμοῖς μὲν, τὸ μὴ κατανοῆσαι ¹⁷⁷ εἰς
 παραθῆνον ἀλλοτρίαν· ἂ ¹⁷⁸ μετὰ ταῦτα, ἐλθῶν
 ὁ χριστός, ἐπέταξε· ταῦτα ἐκεῖνος διὰ τῶν ¹⁷⁹
 πραγμά-

173 τὰς λαμβάνοντας] di-
 ligenter et curiose exami-
 nant, an digni sint, qui
 accipiant. Interpres ob-
 scurior reddidit: qui cu-
 riosè inquireunt a petenti-
 bus. περιεργάζεσθαι τι et
 πολυπραγματοῦν τι est rem
 aliquam nimia sedulitate,
 curiositate, nimioque stu-
 dio et opera tractare, ver-
 sare, examinare, inuestiga-
 rare. Vtrumque iungit
 Chrysof. hic infra pag.
 345. D. et contra Iudaeos
 p. 228. περιέλθωμεν, πολυ-
 πραγματοῦσμεν, ἰδῶμεν τὰς
 πεισούτας. Et paullo post:
 περιεργάσαι καὶ πολυπραγμά-
 νησον, τίνα ἔχει φίλον.

174 ἐποίησεν] nexus:
 εἶθε γὰρ, ὁ πάσχοισιν — τῷ-
 το ἵποια ἔτος. Malim enim
 addere τῷτο.

175 κόλπῳ] Comparari
 potest Luc. 6, 38. Τὸ δα-
 ψιλῆς, quod mox habet, id,
 quid sit, intelligitur ex su-
 perioribus: δαψιλῆ τὴν ἐλε-

ημοσύνην ἀργάζετο. Pro-
 prie copiam et abundan-
 tiam, deinde etiam, vt
 hic, liberalitatem et bene-
 ficentiam notat. Herodian.
 p. 15. ἢ τῶν ἐπιτηδείων δαψί-
 λεια. Philo pag. 795. F.
 περιττὴ δαψίλεια.

176 διαθήκην] Graeci di-
 cunt, ὑποθήκην. Apud Chry-
 sof. T. I. pag. 234. B. de
 re eadem: νόμον ἔθηκε τοῖς
 ὀφθαλμοῖς τοῖς ἑαυτῶ.

177 κατανοῆσαι] id est,
 περιεργῶς προσβλέψαι καὶ
 ἐμπαθεῖν. Syrac. 41, 21. ἀπὸ
 κατανοήσεως γυναικὸς ὑπάν-
 δος, ἀπὸ περιεργίας παιδι-
 σκης αὐτῆς. Idem eodem
 sensu 9, 3. habet καταμάν-
 θανε.

178 ἂ μετὰ] dissoluta vi-
 detur oratio. Forte, ἂ
 ἔν μετὰ. Respicit autem
 Matth. 5, 28.

179 διὰ τῶν πραγμάτων]
 In antecedente membro ni-
 hil est, quod opponatur
 τοῖς

mea, inquit, *omni venienti aperta erat.* Infirmi enim ope mea non priuabantur. *Peregrinus non egrediebatur ex ianua mea sinu vacuo.* Vidisti largitatem, vidisti humanitatem, vidisti benignitatem, humilitatem. Vis etiam castitatem ediscere? *Pepigi foedus,* inquit, *cum oculis meis, ut ne cogitarem quidem de virgine aliena.* Quae postea veniens Christus praecepit, ea ipse re exsequutus est. Vidisti illum diuitem, vidisti pauperem, vidisti bene

D 5

τοῖς πράγμασιν. Ergo hic aliquid vitii latere videtur. Aut ergo, λόγῳ ἐπέαξε, aut ἐκᾶνος πρὸ τῶν ἐπιταγμάτων. Vocabula μετὰ ταῦτα, in priori membro, videntur in posteriori postulare πρὸ. Paulo post in ἀνακεφαλαιώσα mentionem etiam facit *liberorum* Iobi. πρὸς παῖδας — εἶον ἐαυτὸν παρεσνεύασε. Sed in tota homilia nihil legitur de eo, quomodo se gesserit erga liberos suos. Tantum hoc dicitur, quomodo liberorum mortem tulerit. Forte ergo Chrysofomus credidit, in superioribus dictum esse etiam de iis, quae leguntur Iob. 1, 5. Ceterum aliud etiam est, in quo offendo. Quae enim paulo post leguntur: εἰ δὲ καὶ ἤμην· ea arctissime cohaerent cum κατὰρθα. Nam et haec Iobi σωφροσύνην demonstrant. Cur ergo ἀνακεφαλαιώσω interpo-

fuit hanc: ἄδες αὐτὸν — παρεσνεύασεν; Suspecta sunt etiam, quae paulo post habet: πᾶσαν ἀρετὴν ἐπῆλθε. Nec enim περὶ πάσης ἀρετῆς, sed περὶ σωφροσύνης loquitur. Igitur etiam in fine addit: πρὸς αὐτὴν τῆς σωφροσύνης. Forte ergo, πᾶσαν γὰρ αὐτὴν (τὴν σωφροσύνην) ἐπῆλθε. Vt vero hic est ἀρετὴν ἐπέλθεῖν, exercere; ita habet etiam T. II. pag. 635. A. et Gregor. Naz. p. 46. ποῖον εἶδος ἐκ ἐπῆλθε παιδεύσεως. Sext. Empir. p. 5. edit. Geneu. 1621. φιλοσοφίαν ἐπέλθεῖν. Eodem sensu dicitur μετέλθε ἑαυτὸν. Chrysof. T. II. pag. 186. D. φιλοσοφίαν μετέλθε τὴν κατὰ θεὸν καὶ ἀρετῆς ἐπιλαβῆ. Ibid. p. 412. C. πᾶν εἶδος ἐπελευσεται ποιηρίας. Et T. X. pag. 266. Α. τρυφῆς ἅπαν ἐπιὸν εἶδος. Plura de hoc turbatissimo loco dixi in fine, post Hom. IV.

πραγμάτων κατώρθε. εἶδες αὐτὸν πλετῆντα, εἶδες πένόμενον, εἶδες υἰγαίνοντα, εἶδες νοσῆντα, εἶδες τῶν πραγμάτων αὐτῶ κατὰ ῥῆν φερομένων, εἶδες αὐτὸν πάντων ἀφαιρεθέντα, εἶδες πρὸς παῖδας, πρὸς οἰκέτας, πρὸς ἀδικήμενους, πρὸς ὄρφανές, οἷον ἑαυτὸν παρεσκύεασεν. εἰ δὲ καὶ ἤμην πεπορευμένος μετὰ γελοιασῶν, φησὶ, τούτοις, εἰδὲ τὰς συνεσίας ταύτας ἐδίωκον, τὰς τῶν γελωτοποιῶν. καὶ τῆτο δὲ σωφροσύνης ἔμικρόν σημεῖον. πᾶσαν γὰρ ἀρετὴν ἐπῆλθε, καὶ τῶν εὐδὲν ἔχόντων ἀκριβέτερον¹⁸⁰ δέκετο, τοσαῦτα¹⁸¹ περιβεβλημένος. ἔ γὰρ ἔτως, ὁ μηδὲν ἔχων, ἀπῆλλακτο¹⁸² χρημάτων, ὡς ἐκεῖνος, ὁ τοσαῦτα ἔχων. πανταχῶ γὰρ¹⁸³ ἡ γνώμη¹⁸⁴ ἐστὶν ἡ σεφανεμένη,

Io. 31, 5.

¹⁸⁰ ἀκριβέτερον] vitae ἀκρίβεια est, cum quis diligenter attendit ad omnia, quae dicit et facit. διακρίσθαι h. l. est διακρίσθαι, πολιτεύεσθαι. Vide Hom. II. notam 36.

¹⁸¹ τοσαῦτα περιβεβλη.] intell. χρήματα, cum tot abundaret, afflueret diuitiis. Solent autem interdum diuites genio suo indulgere et luxuriae voluptatibusque se dedere. Vilitissime dicitur περιβεβλημένος πλετον, δύναμιν, δυνασίαν, ὄξων. Heliodor. p. 157. καὶ ὡς πολλὴν ἐξουσίαν καὶ δύναμιν περιβεβληται.

¹⁸² ἀπῆλλακτο χρημάτων] liber erat a pecunia et diuitiis. Totum hoc, ἔ γὰρ ad ἔχων, per se fun-

dit bonam sententiam. Est ditissimus erat, tamen magis liber erat a tyrannide diuitiarum, quam ii, qui nihil omnino habent. Hoc loco autem non est sermo de abstinentia et contrario vitio, auaritia: sed de temperantia et vitae modestia. Supra enim de abstinentia dixit pag. 346. C. Aliter ergo ista h. l. accipi nequeunt, quam sic: Pecuniis non abutebatur ad delicias, luxum et voluptates. Sed hanc sententiam haec vocabula vix videntur admittere. Credo ergo, ἀμαρτημάτων aut πλημμελημάτων, aut ἰγνήματων, loco χρημάτων, scribendum esse. Opponuntur autem ἀμαρτήματα seu πλημμελήματα h. l. et ἀκρίβεια

ne valentem, vidisti aegrum, vidisti res illi pro voto succedentes, vidisti illum omnium iacturam fecisse. Vidisti, qualem se exhibuerit erga filios, erga famulos, erga iniuria affectos, erga pupillos. *Si vero abiissem cum irrisoribus*, inquit; id est, neque haec consortia quaerebam, irrisorum nempe. Et hoc continentiae non paruum est signum. Omnem quippe virtutem sectatus est: et cum in tanta opulentia esset, accuratius se gerebat, quam ii, qui nihil haberent. Non enim vel ille, qui nihil habebat, tantum a pecuniarum amore alienus erat, quantum ille, qui tot tantaque possidebat. Vbi que enim animi propositum est, quod corona-

tur:

βαα βίον. Accedit, quod vilitatis deicatur ἐγκλημάτων ἀπαλλάττεσθαι, quam πραγμάτων ἀπαλλάττεσθαι. Immo nec eo sensu, vt χρήματα sint res, ita dicitur. Nam πραγμάτων ἀπαλλάττεσθαι dicitur.

183 πανταχῶ γὰρ — σεφανκμένη] Hic iam velim scire, quomodo coniungi possint, ἡ γνώμη ἐπὶ ἡ σεφανκμένη — καὶ πρὸς αὐτήν — ἀνέβη, καὶ — κατώρθη. Duo posteriora membra recte iunguntur per καὶ. Sunt enim similia. Sed ἐπὶ ἡ σεφανκμένη dissimile est. Manifeste ergo haec corrupta sunt. Nisi ergo peius vitium hic latet, nec membra orationis temere disiecta, aut quaedam

omissa sunt, aliquo modo haec ita poterunt coniungi, si post σεφανκμένη punctum ponatur, ac, deleto proximo καὶ, post πρὸς αὐτήν, addatur ἐν. In huiusmodi locis auxilium petendum est a Codicibus. Virtutibus Iobi, quas hic praedicat Chrysostomus, flagitia Philippi contraria ridet Demosth. Olynth. II. p. 23. ex quo loco disci potest, quae sit h. l. σωφροσύνη. Ibi enim ἀκρατεῖς, μέμωτοι γελόων, ποιηταὶ αἰσχρῶν ἄσμετων, ὀρχησαὶ et σώφρονες opponuntur. Sunt ergo ii, qui in omni vita modesti sunt et graves.

184 ἡ γνώμη] praeclara sententia; mens enim et animus, non res externae iudicantur et laudantur; ergo

νεμένη, καὶ πρὸς αὐτὴν τῆς σωφροσύνης τὴν κορυφὴν ¹⁸⁵ ἀνέβη, καὶ πᾶσαν ἀρετὴν μετὰ τῆς προσήκουσας ἀκριβείας κατάρθη.

Κ Ε Φ. Ζ.

347. Α. Ταῦτα ζήλω, ἀγαπητέ, ταῦτα μίμησαι, καὶ τὴν εἰκόνα ταύτην, τὴν ὑπογραφεῖσαν, ἀναλαβὼν, ἐμπήξον τῷ συνειδότη τῷ σῶ. καὶ ἐν ἀθυμιάῳ ἦς, πρὸς αὐτὸν ¹⁸⁶ κατάφευγε· καὶ ἐν πλέτῳ, τὸ Φάρμακον ¹⁸⁷ ἐντεῦθεν λάμβανε· ὥστε μῆτε πτωχεῖα ¹⁸⁸ βαπτισθῆναι, μῆτε πλέτῳ ¹⁸⁹ Φουσηθῆναι. καὶ παῖδας ἀποβαλῆς, ἔχεις ἐντεῦθεν τὴν παράκλησιν. τὴν γὰρ ὑπερβολὴν ἐνταῦθα εὐρήσεις καὶ τῶν συμφορῶν, καὶ τῆς ¹⁹⁰ καρτερίας. καὶ

Ergo non continuo inops et egenus, vt temperans laudatur, quod se abstinere a voluptatibus et luxu: nec diues, propter solas diuitias, vt intemperans, reprehenditur, si se ab istis abstinere: immo contra magis etiam laudatur diues, quod in summa abundantia et licentia virtutem colit. Eandem sententiam tractat T. VI. pag. 258. Α. τὰ γὰρ ἱκανὰ ἐ τοῖς πρῶτοις ἀποκαταμ. κ. π. λ. et T. II. p. 264. D. πανταχῶς ἢ προαιρέσει αἰτία· πανταχῶς ἢ γνώμῃ κυρία. Et T. X. p. 211. Α. ἐ τῷ μέτρῳ τῆς ἀσίας, ἀλλὰ τῇ διαθέσει τῆς γνώμης ὁ πλέτος καὶ ἡ πένια κρίνονται.

¹⁸⁵ κορυφὴν ἀνέβη] quod idem fuit et opulentissimus et temperantissimus et continentissimus et modestissimus. Chrysof. T. IV. p. 773. Α. πρὸς αὐτὴν τὴν κορυφὴν τῆς ἐν τῇ χάριτι ἔφθασε φιλοσοφίας.

¹⁸⁶ πρὸς αὐτὸν] Etiam interpres: ad illum. Tamen antea habet *imaginem*. Videtur ergo ad Iobum ipsum retulisse. Sed haud dubie refertur ad εἰκόνα. Ergo αὐτὴν. Vt autem hic ex feminino fecit masculinum, ita mox ex masculino fecit femininum. Habebat enim: *vermes*, quas *caro eius*.

¹⁸⁷ τὸ Φάρμακον] quale remedium? Extra hunc nexum intelligerem remedium

tur: et ad ipsum temperantiae culmen ille ascenderit, et virtutem cum accuratatione congruenti exsequutus fuerat.

C A P. VI.

Haec aemulare, dilecte, haec imitare: et hanc imaginem tibi depictam assumens, in conscientia tua infige: et, si in moerore sis, ad illum confuge; si in diuitiis, hinc pharvacum accipe: ita, vt neque in paupertate deprimaris, neque in diuitiis infleris. Si filios amiseris, hinc consolationem habes. Hic enim culmen inuenies et calamitatum et patientiae. Si in morbum incidaris, cogita vermium scaturigines, quos caro eius ebulliebat: et

dium contra auaritiam. Sed quia mox subiicit, πλε-
τω Φουσηθῆναι, intelligenda est animi elatio, superbia.

188 πτωχάα βαπτ.] βαπτισθῆναι dicuntur ii, qui re aliqua quasi merfi, id est, oppressi sunt. Chrysof. T. I. p. 721. D. ἐπαλλήλοισ κύμασι βαπτίζαν τὴν ψυχὴν. Heliodor. pag. 88. μέσαι νύκτες ὑπὼ τὴν πόλιν ἐβάπτισον. pag. 104. αὐτὸ τὰ συμβεβηκότα ἐβάπτισε. Philo p. 145. C. συμφοραῖς ἀνηκέστοις βαπτίζονται τὴν ψυχὴν. Idem pag. 693. C. βαπτισθῆναι de inebriatis habet.

189 Φουσηθῆναι] inflari, aut, quia hic opponitur τῷ βαπτισθῆναι, id est, de-

primi, reddas, attolli. Xenoph. Mem. Socr. I, 2, 25. ἐπηρημένω ἐπὶ πλεῖτων, πεφουσημένω ἐπὶ δυνάμει. Philo p. 88. B. ἔτ' εὐμενεία τῇ σῆ Φυσώμεθα. pag. 626. B. Φουσηθέντες ὑπ' ἀλαζονείας. pag. 835. λαμπρὰ Φουσῶν. Diog. Laërt. p. 245. μεγάλα Φουσῶν. Chrysof. T. I. pag. 737. D. εὐημερία Φουσῶ, δυσπραγία συτέλλει. Et Tom. X. pag. 72. A. μὴ βαπτίζεσθαι τοῖς λυπηροῖς τῷ παρόντος βίου, μηδὲ Φουσῶσθαι τοῖς λαμπροῖς. Et T. V. pag. 344. A. τὰς μεγάλα Φουσῶντας κατατέλλων, καὶ τὰς Φλεγμαίνοντας τὰ πονῶν, de deo.

190 τῆς καρτερίας] patientiae, quam Iobus demonstrauit. καρτερία est patientia

καὶ νόσω περιπέσης, ἐνόησον τὰς πηγὰς τῶν σκω-
 ληκῶν, ὡς ¹⁹¹ ἐπέζεσεν ἡ ἐκείνη σὰρξ, καὶ οἴσεις
 ἀπαντα πρῶως· καὶ φίλος ἐπιβελουση, πάλιν
 τὸν ἅγιον εἰς μέσον ἄγε, καὶ περιέση τῷ πάθει·
 B. καὶ οἱ ¹⁹² τυχόντες ¹⁹³ ἀποχρήσωνται, ἐνόησον,
 ἅπερ ἔπασχε παρὰ τῶν οἰκετῶν, καὶ πολλὴν δέ-
 ξη τὴν ἰατρείαν. καὶ πονηρὰ τις ¹⁹⁴ ὑπόληψις σε
 περιλάβη, λόγισαι, οἷα περὶ τέττε ἔλεγον, ὅτι
 εἰδὲ πῶ τῶν ἡμαρτημένων αὐτῶ ἔδωκεν ἄξιαν δίκην,
 καὶ οἷα ἀνείδιζον, καὶ περιέση καὶ τέττε τῷ πά-
 θει. ἔ γάρ ἐστιν, ὅπερ ἀρχόμενος ἔπιν, συμφορὰ
 ἐν ἀνθρώποις, ἢν ἔχ ὑπέμεινεν ὁ παντὸς ἀδάμαν-
 τος ἔτος σερρότερος, λιμὸν, καὶ πενίαν, καὶ νό-
 στον, καὶ ἀποβολὴν παιδῶν, καὶ ζημίαν τοσβτων
 χρημάτων ἀθρόον ὑπενεγκῶν. καὶ μετ' ἐκείνο ¹⁹⁵,
 ὅτι παρὰ γυναϊκὸς ἐπιβελουθεῖς, παρὰ φίλων
 ἐπηρεασθεῖς,

patientia laborum, incom-
 modorum, calamitatum.
 Xenoph. Apol. Socr. §. 25.
 καρτερίαν καὶ εὐτέλειαν iun-
 git, vitam duram et fru-
 galem. Mem. Socr. I, 2, 1.
 πρὸς χαμῶνα καὶ θέρους καὶ
 πάντας κόνες καρτεριώτα-
 τος.

191 ἐπέζεσε] Ita iterum
 de Iobo T. V. p. 344. E.
 τὴν σάρκα συνώληκας ἐπιζέσαι
 ἐποίησε. Lucian. T. II. p.
 263. διωσαπὲς τὸν πόδα με-
 χρι τῷ βιβῶνος καὶ συνώλη-
 κων ζέσαι. Compositum
 ἐπιζέω habet Sophocl. pag.
 361. Himerius p. 62. edit.
 Steph. θυμὸς ἐπέζεα τῷ με-
 τρὶς πλέον. Polemo fol. 85.
 edit. Rom. ἴνός τὸ ἄκρον,

λεπτόν ὑπάρχον, ἐπιζέειν τῷ
 ἀνδρὸς τὴν ὄργην σημαίνει.
 Dicitur etiam ἀναζέω, quod
 fortasse aliquibus hic magis
 probabitur. Sed nihil mu-
 tandum. Vermes alii post
 alios erumpentibus e ferui-
 dis vulneribus. Πάθος ἀνα-
 ζέειν Philo pag. 338. B. So-
 phocl. p. 356. ἐκ δὲ γῆς —
 ἀναζέεσι θρομβώδεις ἀφροί.
 De re eadem Chrysofot. con-
 tra Iud. p. 232. dixit: σκώ-
 ληκας ἔωρα πάντοθεν βρύν-
 τας ἀπὸ τῷ σώματος. Gre-
 gor. Naz. pag. 16. ἄλλες
 ἰατρούειαν ἐπιχαρῶντες, αὐτοὶ
 βρύνσιν ἔλκεσι, quae est
 prouerbialis oratio.

192 οἱ τυχόντες] homi-
 nes abiecti, contemti, hu-
 miles.

et omnia patienter feres. Si amicus tibi insidias fluxerit, rursus sanctum in medium adduc, et id mali superabis. Si qui vilis precii te impetant, perpende ea, quae a famulis ipse passus est, et multam accipies medicinam. Si mala quaedam te suspicio inuadat, cogita illa, quae hac de re dixi, quod nondum peccatis pares poenas dederit, et qualia ipsi exprobrarent; et id morbi superabis. Nulla enim est, ut initio dixi, in hominibus calamitas, quam non passus sit hic vir, adamante firmior; famem nempe, paupertatem, morbum, filiorum amissionem, tot opum iacturam simul excipiens et tolerans. Et postea quoque uxoris infidiis, amicorum molestiis appetitus, a famulis impugna-

miles. De his vide Iob. 30, 1.

193 ἀποχρήσωνται] intellige, σοι, abutantur, id est, opprobrio habeant, contumeliose tractent. Chrysofost. T. X. p. 177. B. ὅταν ὡς ἀνδραπέδοις τοῖς ἐλευθέροις ἀποχρώμεθα. Ibid. p. 184. E. ὡς οἰκέταις ἀπονεχρήσωνται. Heliodor. p. 19. τῷ τῆς ἀρχῆς ἀποχρήσασθαι νόμῳ. Habet vero etiam in bonam partem Chrysofost. T. III. p. 276. C. χρέμασι ἀπόχρησαι πρὸς τὴν φιλοφροσύνην.

194 ὑπόληψις] suspicio, prava hominum de te opinio, rumor, famam laedens

tuam. ὑπόληψις est existimatio hominum de alicuius vel virtutibus, vel vitiis. Inde Chrysofost. T. X. pag. 659. A. διορύττειν τὴν ὑπόληψιν τινος. T. IV. pag. 774. C. εἰς ὑπόληψιν παραβλύπτειν et κακῶς ἀκίαν iungit. T. III. p. 447. A. p. 451. B. Interpres valde aberravit a vero. Reddidit enim: quae hac de re dixi. Immo: quae de hoc, seu contra hunc dixerint. Iob. II, 16. ἀξία σοι ἀπέβη ἀπὸ κυρίας, ὧν ἡμάρτημα.

195 μετ' ἐκείνο] Forte, μετ' ἐκείνα. Intellige autem ex superioribus, λόγισσαι, aut ἐννόησον, aut tale quid.

- ἐπιηρεασθεῖς, παρὰ οἰκετῶν πολεμηθεῖς, διὰ πάντων ἀπεδέννυτο πέτρας ἀπάσης σερβότερος, καὶ ταῦτα πρὸ τῆ νόμου καὶ τῆς χάριτος. καὶ γὰρ εἶδεν τὴν τυχεύσαν ἔχομεν ἀπολογίαν, ὅταν ἡμεῖς, οἱ μετὰ νόμον καὶ χάριν, τοσαύτης ἀπολαύσαντες δωρεᾶς¹⁹⁶, ἔλαττον φέρωμεν¹⁹⁷ τῆς, τῆ ἐν ἀρχῇ καὶ προοιμίῳ τῆ βίβ τῶν ἀνθρώπων τοσαύτην ἐπιδειξαμένην φιλοσοφίαν. ἢ ἔν καὶ παρακλήσιν ἔχομεν τῶν λυπηρῶν, καὶ διδασκαλίαν φιλοσοφίας ἀρίστης· ταῦτα ἐγγράψαντες¹⁹⁸, ἔτος ἀναχωρῶμεν¹⁹⁹, καὶ ζηλωμεν τὸν ἀθλητὴν, καὶ μιμώμεθα αὐτῷ τὰ παλαισμοτά, ὡς²⁰⁰ καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτυχεῖν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλικῶν τῶ κυρίῳ ἡμῶν ἰησοῦ χριστῷ, δι' ἃ, καὶ μετ' ἃ, τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἀμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ αἰεὶ, καὶ εἰς τὰς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. ἀμήν.

ὍΜΙΛΙΑ Β.

196 δωρεᾶς] Forte respicit ad Ephes. 4, 7. 3, 7. Hebr. 6, 4. et loca similia, intelligitque dona spiritus sapientiae et scientiae religionis christianae. Locus similis est apud Chrysof. T. I. pag. 79. A. vbi μέζονος δωρεᾶς et τελειότητος διδασκαλίας iungitur. Paulo ante malim, οἱ μετὰ τὸν νόμον καὶ τὴν χάριν. Nisi μετὰ νόμον καὶ χάριν ex superioribus aliquis adscripserit, interpretationis causa.

197 ἔλαττον φέρωμεν] ab eo vincamur. Ergo φερώμεθα corrigendum. Ita di-

citur, τὰ νικητήρια φέρουσα. Philo p. 626. A. τὰ πρωτῆα φέρουσα. p. 628. C. δευτερεῖα οἴουσα. Herodot. lib. I. cap. 31. Lucian. Tom. I. p. 381. εἶδεν ταύτη πλέον ἔτος ἐνέγκαιτό μς. Sic ergo etiam ἔλαττον φέρουσαί τινος. Nisi quis coniciat, ἔλαττω σπεδῆν, ἀρετήν. Ceterum non dissimulandum est, apud Chrysof. T. X. pag. 576. D. eodem modo esse, ἔλαττον φέρωμεν.

198 ταῦτα ἐγγράψαντες] Interpres lepide reddidit: his conscriptis. Paulo superius, non minus eleganter

impugnatus, per omnia quavis petra firmior ostensus est; et haec ante legem et gratiam. Etenim ne minimam quidem habebimus defensionem, si post legem et gratiam tanto fruente dono, minus feramus, quam ille, qui in principio et ipsis initiis vitae hominum tantam exhibuit philosophiam. Vt ergo et consolationem habeamus in tribulibus, et optimae philosophiae doctrinam, his conscriptis, ita recedamus, acmulemur athletam, eiusque certamina imitemur, vt et futura consequamur bona, gratia et benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem et cum quo Patri gloria, vna cum sancto Spiritu, nunc et semper et in saecula saeculorum. Amen.

HOMILIA II.

ter dixit: *iacturam excipere*. Das heisst bey mir, auffangen, was über Bord geworfen wird. Similis

sententia supra est p. 347. A. ταύτην τὴν ὑπογραφὴν ἐμπήξον τῷ συναδότι τῷ σὴ. Sine dubio ergo hic deest substantivum, veluti, ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς, καρδίαις, ἐννοιαῖς, διανοιαῖς, μνήμαις.

Chrysof. T. I. pag. 452. B. de re eadem habet: τῆτο ἔγγραφον τῇ διανοίᾳ. Et T. II. p. 154. C. ἐγγράφωμεν — ἐπὶ τῆς διανοίας αὐτό. et p. 197. D. ἔγγραφον τῇ διανοίᾳ σα. T. III. p. 14. A. ἐν ταῖς καρδίαις. Pro eodem

dicitur etiam ἐγχαράτταν et ἐσφραγίζεν. Philo pag. 629. C. ἐσφραγίζεται, βαδῆς τύπης ταῖς διανοιαῖς ἐγχαράτταν ὁσιότητος. p. 633. A. ἦν (ἀλήθειαν) πᾶσι τοῖς γνωρίμοις ἐγχαράτταν καὶ ἐσφραγίζεν ποδῆ.

199 ἀναχωρῶμεν] intellige, οἴκαδε.

200 ὡσε καὶ τῶν] Nisi hic desit membrum. Particula καὶ certe id videtur significare. Veluti: ὡσε καὶ τὰ παρόντα κατορθῶσαι καὶ τῶν μελλόντων. Aut, ὡσε καὶ τῶν παρόντων ἀπαλλαγῆσαι (περιγενέσθαι) κακῶν, καί.

ὍΜΙΛΙΑ Β. [Ζ.]

Ὅμιλία λεχθεῖσα ἐν τῷ ναῷ τῆς ἁγίας
ἀναστασίας.

Κ Ε Φ. Α.

356. Β. Βραχύς μὲν τῶν παρόντων ὁ σύλλογος, μέγας
δὲ ὁ πόθος· διόπερ εἶδὲ ὁ σύλλογος βραχύς.
ἔ γὰρ πλήθη σωματικῶν ἐπιζητῆμεν, ἀλλὰ γνώ-
μην παρεσκευασμένην, διανοίαν ἔπτερωμένην,
ἀεροσπῆν ὑψηλότερον γινόμενον τῶν βιωτικῶν
ἀπάντων. κἀν εἰς ὁ τοιοῦτος ἦ, ἱκανὸς ἐπαρκεῖσαι

Io. 4, 5 sqq. τῷ λέγοντι. ἔπει καὶ ἡ σαμμερεῖτις, γυνὴ καὶ
πτωχὴ ἦν, καὶ ἑναγής, καὶ ἀλλόφυλος· καὶ
ὅμως ἀξία τῶν μακρῶν ἐκείνων ἐνομίσθη λόγων εἶ-
ναι τῷ τῆς οἰκεμένης δεσπότῃ. καὶ δῖμες μὲν
παρέδραμεν ἰσδαῖκὸς πολλακίς, ἢ μὴ διαλεγόμε-
νος, ἢ συσκιάζων τὴν διάλεξιν· γυναικὶ δὲ βαρ-

С. βάρῳ καὶ πέντε ἄνδρας ἐχέσῃ, καὶ ἔκτω παρα-
νόμως συνοικέσῃ, μόνῃ διελέγετο, τὰς μαθητὰς
ἐπίτηδες

1 ἐπτερωμένη] διάνοια
ἐπτερωμένη, seu, mens alata,
est ea, quae, neglectis
humilibus, sublimia spectat.
Ita Chrysof. T. I. p. 256.
E. φιλόσοφος ψυχὴ καὶ ἐπτε-
ρωμένη. Et ibid. p. 780. Α.
ἐπτερωμένης τῆ γνώμῃ. Phi-
lo p. 169 F. ψυχῶν ὄμμα-
τα πτερωθέντα dixit. Ἐλ-
πίσι πτεροῦσθαι, spe attolli.
Gregor. Naz. p. 305. Ἐπτε-
ρωμένοι et πτερωθέντες saepe

apud Patres Graecos dicuntur
ii, qui, neglectis rebus
terrestribus, caelestia spe-
ctant. Dicitur vero etiam
in malam partem de homi-
ne vano, elato et ventoso.
Sic Chrysof. T. I. p. 249.
D. ἀνεπτερωμένη καὶ ἄσωτος,
de femina lasciva. Ibid.
p. 263. D. τοῖς ἀνεπτερωμέ-
νοις τῶν νέων. Apud Xenoph.
Sympos. 9, 5. ἀνεπτερωμένοι
est *suspensi*, de his, qui
rem

HOMILIA II. [VII.]

*Homilia habita in templo sanctae
Anastasiae.*

CAP. I.

Modicus quidem est praesentium conuentus, sed magnum desiderium: quapropter nec modicus conuentus est. Neque enim multitudinem corporum quaerimus, sed animum praeparatum, mentem, alis instructam, auditorem, terrenis omnibus sublimiorem. Si vel vnus talis sit, id concionanti satis esse possit. Etenim Samaritana mulier et inops erat, et detestanda, et alienigena, tamenque orbis domino digna visa est, quae longis illis frueretur sermonibus. Et ille quidem saepe inter populos Iudaicos circuiuit: aut non alloquens, aut sermonem adumbrans: mulieri autem barbarae, quae quinque viros habuerat, et cum sexto inique habitabat, soli loquebatur, cum discipulos

E 2

rem visam admirantur. Vide infra notam 173.

² ἐναγής] *μιαιρά*. Schol. Sophocl. *ἐναγής* explicat: *σεβασμιον, ἀγνόν, καὶ κατ' εὐφημισμὸν, μιαιρόν*. Paulo inferius pag. 356. C. vt de scorto loquitur. *πόρην* enim appellat, quod prorsus est contrarium τῷ ἀγνός. Βίβηλος καὶ ἐναγής, de re eadem habet Chrysoft. T. I. pag. 272. C.

³ συσκιῶζων] *sermonem adumbrans*, Interpret. Forte *obumbrans* voluit. Est autem h. I. *συσκιῶζαν τὴν διάλεξιν, παραβολικῶς καὶ ἀνιγμαιτωδῶς διαλέγεσθαι*. Demosth. p. 23. iungit *συγκρούει καὶ συσκιῶσαι*.

⁴ ἐχέσῃ] *quae* — *habuerat*, Interpret. Lege ergo *σχέσῃ*. Litteram *ε*. cum *σ*. permutauit vel scriba,

ἐπιτηδες εἰς τὴν ἀγορὰν πέμψας· ἵνα μὴ πτοή-
σῃ τὴν ἀγορὰν. τοσαύτη καὶ μιᾶς ψυχῆς τῶ δε-
σπότη τῆς οἰκεμένης πρόνοια, μόνον εἰὼν γνώμην,
καὶ προθυμίαν ἐπιδεικνύοντας ἕ τῇ ἀκροάσει τῶν
λεγόμενων ἐπιτηδέων εὐρη· ὅπερ καὶ ἐκείνη τότε
παρέσχετο. ἀπὸ γὰρ πόρνης εὐαγγελίστρια ἑ γέγο-
νε, μετὰ τὸς ἐλέγχους ἑ ἐκείνης βοῶσα καὶ λέγου-
σα·

Io. 4, 29. Samaritana laudes. δεῦτε, ἴδετε ἄνθρωπον, ὃς εἶπέ μοι πάντα, ὅσα ἐποίησα· μήτι ἕτος ἐστὶν ὁ χριστός; ἔξέπρι-
πτουσεν ἑ αὐτῆς τὸν βίον, καὶ εἰς μέσον ἤγαγε τὰ

D. πεπλημμελημένα, λέγων· πέντε γὰρ ἄνδρας
Io. 4, 18. ἔσχες, καὶ νῦν ὃν ἔχεις, ἐκ ἕξι σε ἀνήρ· ἀλλ' ἐκ
ἐπλήξεν αὐτὴν ὁ ἐλέγχος, ἀλλὰ μᾶλλον πρὸς οἰκείω-
σιν ἐπεσπάσατο. τοιοῦτον γὰρ αἱ γενναῖαι ψυχαὶ·
ὑφ' ὧν ἕτεροι σκανδαλίζονται, ὑπὸ τέτων ἐκείνηαι
διορθώνται. εἰ μὲν γὰρ τις ἦν ἕτερα, τῶν ἰο ἀγνω-
μόνων, καὶ ἐπλήγη τοῖς ἐλέγχοις ἱ, ἀπεπήδησε,
καὶ

ba, vel typhetha. Non enim habebat iam quinque maritos, sed habuerat. Sic est etiam Io. 4, 18. ἔσχες, quem locum mox laudat.

5 πτοήσῃ] Infra T. XII. p. 379. A. eodem sensu est, σοβῆσαι τὴν ἀγορὰν. Et T. VII. p. 172. E. σοβῆσαι τὴν ἀγορὰν, pro quo Euthymius Zigab. ad Matth. 4, 11. habet ἀπολοῖσθαι τὴν ἀγορὰν. Ἀποσοβῆσαι τὴν θῆραν habet Chrysost. T. I. p. 450. E. et p. 505. B. πτοῦν τὴν ἀγορὰν est capturam metu profligare, aut σοβῆσαι dissi- cere, dissicere. Etenim et piscatores, et aucupes, omnia solent amouere,

quae metum possunt incu- tere et ad fugam compelle- re pisces et aues.

6 ἐπιδεικνύοντας] id est, τὸς ἀνθρώπους. equidem hoc posuerim post εὐρη. meis quidem auribus h. l. valde molestum est. Forte vero prorsus excludendum. Nam de vna femina, seu ψυχῇ loquitur. Ergo de- beret esse ἐπιδεικνύσαν, seu ἐπιδεικνύσαν. Sed Acculati- vus feminini generis obscu- rum hoc reddidisset. Mox malim, ἕπερ καὶ. Alius probabit ἐπιδεικνύσας, id est, τὸν ἄνθρωπον, τὸν ἀκροατήν.

7 εὐαγγελίστρια] cucurrit enim

pulos de industria in forum misisset, vt ne mox capiendam praedam absterreret. Tanta domino orbis vel pro vna anima prouidentia erat, si animi et alacritatem inueniret ad audiendum procliuiem, quam illa tunc exhibebat. Ex meretrice igitur Euangelista facta est, post illa sibi allata argumenta clamans et dicens: *Venite, videte hominem, qui dixit mihi omnia, quaecunque feci; numquid ipse est Christus?* Illius vitam traduxerat, eiusque peccata in medium adduxerat, dicens: *Quinque enim viros habuisti, et nunc quem habes, non est tuus vir.* At illa conuicta, non perculsa fuit, sed illam Christus ad maiorem erga se affectum attraxit. Tales quippe sunt generosae animae, ex iisdem, de quibus offenduntur alii, illae corriguntur. Nam si ex ingratorum numero fuisset, si conuicta, perculsa fuisset, resiliisset, in iram et

E 3 indigna-

enim in urbem, laetumque de Messia attulit nuntium.

8 ἐλέγχες] arguerat enim eam Christus, post quinque maritos sexto iunctam, matrimonio non legitimo.

9 ἐξεπόμευσεν] intell. ὁ χριστός. ἐκπομπεύειν est divulgare, quod sane nimium est. Secreto enim egit Christus cum ista muliere, dimissis iam, vt modo ipse dixit Chrysostomus, discipulis. Sed hoc illi oratorium putant, contra veridicam rem augere aut minuire. Delectatur hoc vocabulo Chrysost. Ita habet contra Iudaeos. p. 224. ἐκπομπεύειν καὶ παραδειγμα-

τίσαν, et ibidem iterum. Ibid. p. 225. ἐκπομπεύειν τὰ κακά. Et p. 226. bis.

10 ἀγνώμων] Interpres: ingratorum. Malim red- dere, amentium, stultorum. Mox φιλοσοφίαν ei tribuit. Philo pag. 127. Φ. γνώμας ἀγνώμονες. Chrysost. T. I. p. 80. C. oppositum habet οὐκ ἐπιτελεῖς τὰ ἐν μόνον αἰδώς τὰ παρὰ τῆ δασπότης εὐκόλως φέρειν, καὶ λυπηρὰ ὄντα τύχη. Hic ἐγνώμων est moriger: ergo ἀγνώμων, inobediens, contumax. Ib. p. 82. A. de liberis loquens, εὐνοϊκῶς διακεμῆναι et ἀγνώμονας opponit. II καὶ ἐπλήρη — ἀγαν- ἀκτησιν]

- κἄν εἰς ὀργὴν διηγέσθῃ, καὶ ἀγανάκτησιν. αὕτη δὲ μετὰ τὴν κατηγορίαν μᾶλλον οἰκειᾶται τῷ διδασκάλῳ, καὶ περὶ μειζόνων αὐτὸν ἐρωτᾷ θεωρημάτων. εἶπε γάρ· ὅτι θεωρῶ, ὅτι προφήτης εἶσὺ καὶ ἀπὸ τῆς γνώσεως τῶν οἰκείων ¹² κακῶν αὐτὸν μαθῆσα, θαυμάζει μειζόνως, καὶ πυνθάνεται. ταῦτα ψυχῆς ἢν βελομένης φιλοσοφεῖν. εἰδὲ γὰρ ἐρωτᾷ τι περὶ βιωτικῆς πράγματος, εἰδὲ ὑπὲρ χρημάτων, εἰδὲ ὑπὲρ υἰγείας σώματος, εἰδὲ ὑπὲρ πενίας ἀπαλλαγῆς· καὶ ¹³ τῇ ἐσχάτῃ συζῶσα πτωχείᾳ· ἀλλὰ περὶ τῶν νόμων ¹⁴ τῶν ἱερῶν, περὶ πολιτείας προγόνων, καὶ λατρείας πατέρων ¹⁵, λέγεται· οἱ πατέρες ἡμῶν ἐν τῷ ὄρει τέτω προσεκύνησαν, καὶ πῶς ὑμεῖς λέγετε, ὅτι ἐν ἱεροσολύμοις ἐστὶν ὁ τόπος, ἐνθα χερὶ προσκυνεῖν. καὶ ἐν προομιῖοις δὲ τὸ αὐτὸ τέτω ποιεῖ, λέγεται· πῶς σὺ αἰτεῖς παρ' ἐμὲ πιεῖν, ἔστις γυναικὸς σαμαρείτιδος; ἔτω μεμεριμνημένην ¹⁶ εἶχε ψυχὴν, καὶ ἐπιτη-

ἀκτησιν] Interpres: Si concitata — concitata. Haec est arbitraria interpretatio, ex qua nihil licet colligere. Hoc autem quilibet sentit, ἀπεπήδησε carere copula. Ex interpretatione alius fortasse coniciat πληθῆσα et διεγερθῆσα. Sed locus ita videtur constituendus: κἄν ἐπλήγη τοῖς ἐλέγχοις, καὶ ἀπεπήδησε, κἄν εἰς ὀργὴν διηγέσθῃ καὶ ἠγανάκτησεν. Ita apte cohaeret oratio et concinnitatem habet. Forte tamen ita etiam scripserit: κἄν ἐπλήγη τοῖς ἐλέγχοις, κἄν ἀπεπήδησε,

κἄν εἰς ὀργὴν διηγέσθῃ καὶ ἀγανάκτησιν.

12 κακῶν] ἀμαρτιῶν.

13 καὶ τῇ ἐσχ.] συζῆν πενίας, fatis notum est. Sed καὶ τῇ, etsi ferri potest, malim tamen permutare cum, καίπερ ἐσχάτη, aut καὶ ταῦτ'. Qui καὶ retinent, reddent etiam. Unde autem hoc collegit Chrysostomus? Quod ipsa hauriendae aquae causa venit ad istum fontem.

14 τῶν νόμων τῶν ἱερῶν] Interpres: de sacris legibus. ἱεροὶ νόμοι, de lege Moisaica, mihi quidem mi-

nus

indignationem concitata. At illa post accusationem magis addicta doctori fuit, et de sublimioribus rebus ipsum interrogat. Dixit enim: *Video, quod Propheta es tu.* Atque ex malorum suorum notitia, ut iam gnara, magis ipsum admiratur, sciscitaturque. Haec animae erant, quae philosophari volebat. Neque enim interrogabat de saecularibus rebus, non de opibus, non de valetudine corporis, non de excutienda paupertate, et si in extrema degebat inopia, sed de sacris legibus, de vita maiorum, de religioso patrum cultu, dicens: *Patres nostri in monte hoc adorauerunt: et quomodo vos dicitis, quod Ierosolymis locus est, ubi oportet adorare?* Atque in prooemiis hoc ipsum facit, dicens: *Quomodo tu bibere a me possis, quae sum mulier Samaritana?* Ita sollicitam habebat animam, et ad salutem paratam. Ideoque is, qui arcana mentis nouit, inuenta pingui terra, lar-

E 4 ga

nus vsitatum videtur. Puto, Chrysostomum respicere ad Io. 4, 20. quem locum mox laudat, ubi Samaritana quaerit de loco cultus diuini, seu de templis et altari- bus. Locus autem, cultui diuino consecratus, appellatur *ierón*. In N. Test. multoties de templo Hierosolymitano est, τὸ *ierón*. Forte ergo scripserit: τῆ νόμος, περὶ τόπων *ierών*. Etiam in Ioannis loco est τόπος.

15 λέγασα] ἔρωτῶ λέγασα.

16 μεμερικνημένην] Similiter de Paulo loquitur

T. III. p. 173. D. ἀγρυπνόν τε καὶ μεμερικνημένην ἄχρη ψυχὴν. Et ibid. pag. 180. D. et pag. 269. D. Et T. IV. p. 351. B. de eunūcho Aethiope, de quo ibid. p. 350. D. ὁ βάρβαρος μὲν τὴν γλῶσσαν, φιλόσοφος δὲ τὴν διάνοιαν. Interpres: *sollicitam*. Immo, ut Chrysostomus loqui solet, φιλοσοφικήν. Nam μερικνην non ubique de cura et sollicitudine dicitur, sed de Philosophis etiam, qui cogitationibus et rebus philosophicis intenti sunt. Ita Xenoph. Mem. Socr. I, 1,

14.

ἐπιτηδείαν σωθῆναι. διὰ δὴ τῆτο καὶ ὁ τὰ ἀπόβ-
 ῆτα τῆς διανοίας ἐπιστάμενος, γῆν¹⁷ εὐρὸν λιπα-
 ραίν, δαψιλῆ τῇ χειρὶ τὰ σπέρματα κατέβαλε,
 κατὰ μικρὸν αὐτὴν ἀναβιβάζων.¹⁸ ταῦτα δὴ μοι
 ἅπαντα εἴρηται, ἵνα μάθητε, ὅτι ἐκ ἔστιν ἡμῖν
 βραχυς ὁ σύλλογος. εἰ γὰρ ἐκεῖ μία γυνὴ ἀρκῆν
 ἐγένετο θέατρον¹⁹, πολλῶ μᾶλλον ἡμεῖς, τοσού-
 τες μὲν ἄνδρας, τοσαύτας δὲ γυναῖκας ὁρῶντες, με-
 τὰ τοσαύτης προθυμίας ἐκ ἀποκνήσομεν· ἀλλὰ
 τῇ συνήθει χρησόμεθα διδασκαλία. εἰ γὰρ ὁ τῶν
 Β. ἀγγέλων δεσπότης, ὃν τὰ χερεβειμ φέρττει, ἔ-
 παρητήσατο πόρην γυναῖκι διαλεχθῆναι μόνῃ, τί-
 να αὐ σχοίημεν ἀπολογία, ποίαν δὲ συγγνώμην,
 τοσούτον παρατρέχοντες σύλλογον; Φέρε ἔν, τὴν
 συνήθη πάλιν²⁰ τραπέζαν ὑμῖν κατὰσκευάσωμεν,
 καὶ τὸν κρατῆρα σῆσωμεν, καὶ τὸν ἀκρατον²¹
 ἐκχέσωμεν, συμπόσιον ἐργαζόμενοι πνευματικόν. τὰ
 γὰρ δὴ κρέα ταῦτα ἔ διαβρῆγνυσι γαστέρα· ἀλ-
 λά

14. Ergo h. l. mens in-
 tenta, attenta ad res sa-
 cras et religionem. Eo-
 dem modo de Philosophis
 φροντίζων dicitur. Hinc
 Socrates appellatus est
 φροντιστής. Xenoph. Sym-
 pos. 6, 6. et Lucian. T. I.
 pag. 368. de Philosopho, ὁ
 ἐπὶ τῶν φροντίδων. Chry-
 sost. T. X. p. 452. E. ἔδεν
 βλάσφημον φέγγεται, ἀλ-
 λά καὶ σφόδρα εὐσεβές καὶ
 μεμεριμημένον, id est, co-
 gitatum, bene deliberatum.
 Ibid. pag. 536. A. opponit
 haec: ὁ χαῦνος καὶ διαλελυ-
 μένος et ὁ φροντίζων καὶ με-
 μεριμημένος.

17 γῆς] mentem istius mu-
 lieris nunc appellat agrum
 fertilem: doctrinam Chri-
 sti, semen.

18 ἀναβιβάζων] ἀναβιβά-
 ζων h. l. est, εἰς ὑψηλοτέρων
 δογμάτων ἔννοιαν ἀνάγειν,
 mentem erigere ad subli-
 miores cogitationes. Ita
 habet Philo p. 77. A. pag.
 874. G. et Chrysost. T. X.
 p. 183. E. et T. V. p. 290.
 A. κατὰ μικρὸν ἀνάγων αὐ-
 τῶν τὴν διάνοιαν καὶ περὶ τῶν
 τὴν γνώμην καὶ ἀναβιβάζων
 ἤτέμα. Sic apud eundem
 T. V. p. 384. perfectiores
 appellantur ἀναβεβηκότες.

ga manu femina iecit, paullatim illam erigens. Haec omnia a me dicta sunt, vt discatis, non modicum nobis adesse conuentum. Nam si illic vna mulier sufficiens fuit theatrum, multo magis nos, tot viros, tot mulieres cernentes, cum alacritate tanta, non fegnes erimus, sed consueta vtemur doctrina. Si namque angelorum dominus, quem cum horrore tremunt Cherubim, non recusauit meretricem mulierem solam alloqui, quam excusationem, quam veniam assequamur, si tantum conuentum praetercurramus? Age ergo, consuetam rursus vobis mensam apparemus, craterem statuamus, et merum effundamus, conuiuium agentes spirituale. Hae quippe carnes non ventrem dirumpunt, sed mentem muniunt. Hoc vinum non amentem reddit auditorem; imo

E 5 ebrium

19 *Θέατρον*] *Θέατρον* notat locum spectaculi, spectaculum et spectatores. Postrema significatio hic obtinet. Eodem modo habet Chrysof. T. II. p. 231. A. *ὅταν τὸ θέατρον ἀνω καθήμενον ᾖ.* T. V. pag. 203. C. *καθίζαν θέατρον.* Gregor. Naz. p. 134. *περίεταται δὲ αὐτὸς θέατρον συμμιγῆς συναλγύτων.* Et p. 160. *τὸ θέατρον ἐπὶ ταῖς ἀκτῆσι, τῶν μὲν ἐφθορμένων, τῶν δὲ ὀδυρομένων.* Vt autem spectatores in theatris non solum spectant, sed etiam audiunt: ita haec quoque Christi sermones audiebat.

Igitur *θέατρον* eam appellauit. Vide infra p. 388. D. pag. 389. B.

20 *τραπέζαν*] Vide supra Hom. I. notam 6.

21 *ἐκχέωμεν*] *κρατῆρ* est vas vinarium maius, vnde vinum effunditur in pœcula. Vide Iliad. γ'. 295. et Oppian. Halieut. 3, 226. Vt autem hic dixit: *διαρρήγνυσι γαστέρα*, ita occurrit apud eundem saepius et T. II. p. 98. C. bis. *ἔδδ' ἐσθθίσαι, ὡσετραφῆσαι, ἀλλ' ὡσε διαρρήγνυσι.* Et: *διαρρήγνυσι τὸν γαστέρα.*

λά ταχιζέει ²² διάνοιαν. ὁ ὄϊνος ἔτος ἐ παράφρο-
 να ²³ ποιεί τὸν ἀκρατῆν, ἀλλὰ καὶ τὸν μεθύοντα
 σώφρονα καθίστησι. τοιαύτη μὲν τῆς τραπέξης ταύ-
 τῆς ἢ φύσις, ἢ καὶ ἀντὶ παντευχίας ἡμῖν ἀρκέσαι
 δύναται. καὶ γὰρ καὶ ὄπλων ἡμῖν δεῖ· ἐπεὶ δὴ πόλε-
 μός ἐστιν ἡμῖν καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ἐ πρὸς ἀνθρώπους
 ὁμογενεῖς, ἀλλὰ πρὸς ἀσραάτους δυνάμεις, πρὸς
 C. τὰς Φάλαγγας τῶν ²⁴ δαιμόνων μυρίων, πολεμίων
 βαρβαρικωτέρων· πρὸς τύραννον ²⁵ ἀκατάλλα-
 κτον, καὶ ²⁶ ἀκήρυκτα ἡμῖν μαχώμενον, καὶ ἔτε
 προαγγέλλοντα τὸν τῷ πολέμῳ καιρὸν, ἔτε ὀρώμε-
 νον, ἀλλ' ἐξ ἀφανῆς βάλλοντα. τῆτον δὴ τὸν πό-
 λεμον ὑπογράφων ὁ μακάριος παῦλος, ὁ τῆς οἰκ-
 μένης στρατηγός, ἐβόα λέγων· τὸ λοιπὸν, ἀδελ-
 Ephes. 6, 10. Φοί, ἐνδυναμῶσθε ἐν κυρίῳ, καὶ ἐν τῷ κράτει τῆς
 ἰσχύος αὐτοῦ. καὶ πάλιν ἀλλάχῃ· ἐ γὰρ ἐστὶν ἡμῖν
 Ephes. 6, 12. ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα· ἀλλὰ πρὸς τὰς
 ἀρχαίς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τὰς κοσμοκράτο-
 ρας τῷ σκότους τῷ αἰῶνος τῆτε.

ΚΕΦ. Β.

²² ταχιζέει] ἐγγυσθαι et
 ταχιζέει] ὀπποnit etiam Gre-
 gor. Naz. pag. 146. med.
 μὴ ῥαγήναι τὸν νόμον, ἢ τε-
 ταχιζέει] Idem p. 246.
 τεταχιζέει] τῷ λκτρῷ. Lo-
 quitur de baptifmate. A
 propria fignificatione infle-
 xit etiam Demofth. p. 325.
 v. 22. 29. Sed tamen ibi
 ad ταχιζέει] refert, ὄπλα,
 πάλαις, λιμένας, ναῦς, qui-
 bus regio aliqua munitur.
 Cum vero cogito, ταχιζέει]
 τινὰ τῷ βαπτίσματι et κρεῖ

ταχιζέει] διάνοιαν, putem,
 Sanctos Patres modum
 translationum non feruaffe.
²³ παράφρων] Hoc loco
 παράφρων et σώφρων oppo-
 nuntur. Ille est ebrietate
 amens, hic sobrius.

²⁴ τῶν δαιμόνων μυρίων]
 male haec reddita sunt ab
 interprete. Locus ita di-
 ftinguendus est: πρὸς τὰς
 Φάλαγγας τῶν δαιμόνων, τὰς
 μυρίων πολεμίων βαρβαρικω-
 τέρας. Nam αἱ Φάλαγγες
 τῶν δαιμόνων μυρίων non est
 Graecum.

ebrium sapientem reddit. Talis enim est huius mensurae natura, quae pro omnis generis armatura nobis satis esse possit. Etenim armis nobis opus est; quoniam bellum est nobis quotidie, non contra homines congeneres; sed contra inuisibiles potestates, contra phalangas millium daemonum, magis barbaras, quam hostes; contra tyrannum irreconciliabilem, inexpiabile bellum nobis inferentem, qui non tempus belli nobis praenunciat, neque aperte, sed occulte nobis tela mittit. Hoc bellum subindicans beatus Paullus, orbis dux, clamabat dicens: *De caetero fratres, confortamini in domino, et in potentia virtutis eius. Et rursus alibi: Non enim est nobis colluctatio aduersus sanguinem et carnem: sed aduersus principatus, et potestates, et mundi rectiores tenebrarum huius saeculi.*

CAP. II.

Graecum. *Contra phalanges daemonum, infinitis hostibus magis barbarorum.*

25 ἀκατάλλακτον] quocum nulla est reconciliatio. Philo pag. 820. D. φιλονεικία ἀκατάλλακτοι μέχρις θανάτου. Idem p. 380. G. μιᾶν ἀκατάλλακτος. Demosth. pag. 153. πολεμῶν ἀκατάλλακτος.

26 ἀκήρυκτα] πόλεμος ἀκήρυκτος est tam is, qui nullo praecone indictus,

perfidiose est inceptus, quam is, qui tanta atrocitate geritur, ut nulli pacis conciliandae causa mittantur caduceatores. Vtrunque bene hic expressit Chrysostomus. Prius ita: ἡ προγγέλλοντα τὸν τῆς πολέμου καιρὸν. Posterius sic: πρὸς τύραννον ἀκατάλλακτον. Oratoric quoque explicat hoc vocabulum T. V. pag. 459. B. ἡ γὰρ οἶδεν ἀνακωχῆν ὁ πόλεμος (ἔστος) εἰδὲ ἔχει ἀκήρυκτος, εἰδὲ πρέσβας, εἰδὲ ἔλ-

Κ Ε Φ. Β.

D. ³Εἶδες, πῶς ἀλείφει ²⁷ τὰ Φρονήματα τῶν στρατιωτῶν; πῶς ἐγείρει τὴν διάνειαν; πῶς ὀπλίζει τὸ στρατόπεδον, τὴν τε βραδυμίαν ἐκκόπτων, τὸν τε ὄκνον ἐκβάλλων; ἐπειδὴ γὰρ ²⁸ δύο ταῦτα μάλιστα ἐν τοῖς πολέμοις τὰς στρατιώτας ²⁹ προδίδωσι, τότε δειλία προδῆναι τὴν ἀνδρείαν, τὸ τε ἀναπεπτωκότας αὐξήσαι τὴν βραδυμίαν καὶ δῆναι τοῖς πολέμοις ἀφυλακτοῖς αὐτοῖς ἐπιδέσθαι (ἔτε ³⁰ γὰρ ὁ δεδοικὸς ἀμετρεῖ, χρήσιμος ἂν γένοιτο ³¹ πολέμῳ, εὐχέρως τῷ πάθει γινόμενος· ἔτε ὁ καθόλου πάλιν ἀπηλλαγμένος τῆ δέου, δύναται ἂν περιγεγεῖσθαι τῷ πολέμιῳ, τῷ σφόδρα θαρσύνειν ἐκ ³² τῆς ἀδείας

λο τῶν τοιαύτων ἄδεν, ἀλλ' ἀκήρυκτός ἐστιν ἡ μάχη. Vide Xenoph. p. 598. C. Gregor. Naz. pag. 124. πολεμῶμεν ἀκήρυκτά τε καὶ ἀκατάλλακτά. Cinnam. pag. 31. διὰ μέσης ἐχώρεα τῆς περσῶν γῆς, ἀκήρυκτὶ διαβιβάζων τὸ στρατεύμα. Nullo ea de re misso praecone aut legato, qui eius rei veniam rogaret. Ibid. pag. 122. ἡ μὲν ἀκήρυκτὶ ἐπ' αὐτὰς ἦλθεν, ἀλλὰ γράμματα — ἐδήλω. Vide infra p. 359. B. Mox displicet interpretis, subindicans. Id enim foret ὑπερφαινών. Ἐπογράφων plus est, scilicet adumbrans, pingens. Chrysof. T. I. p. 254. D. ὑπέγραψας τὸν χαρακτήρα. Et T. III. p. 292. C. τὸν χαρακτήρα, ἀκριβῶς ἡμῖν ὑπογράψασιν.

27 ἀλείφει] Ita habet etiam Tom. V. p. 155. E. ἀλάφην vngere, etiam eo sensu, quo magistri gymnasium certaturos vngunt. Xenoph. Sympof. 2, 4. Inde est aliquem praeparare, incitare, exercere. Eiusmodi vnctor appellatur ἀλείπτης, aut si totum eius officium spectatur, παιδοτρούβης. Ἀλείπτης, quod Pollux lib. III. p. 348. in dubium vocat, habet Aristot. Eth. ad Nicomach. lib. II. cap. 6. Philo p. 44. E. τοῖς ἀθληταῖς οἱ ἀλείπται παραγγέλλασιν. Idem pag. 261. A. τὰς αὐτῶν ψυχὰς ἐπὶ ταῦτα ἤλειψαν. p. 748. C. πρὸς λησιείας καὶ ἀρπαγὰς αὐτὰς ἀλείφουσι. p. 772. E. καὶ ἐκάστην ἡμέραν ἤλειφε καὶ συνεκρότα τὸν ἄνδρα, κηδέν

C A P. II.

Vidistin', quomodo militum animos inungit? quomodo mentem erigit? quomodo armat exercitum, ignauiam excindens, pigritiamque eiciens? Quia enim haec duo maxime in bellis milites produnt, si ex pauore fortitudinem prodant, et si, custodia neglecta, occasionem dent hosti se incautos aggrediendi. Neque enim is, qui supra modum timet, ad bellum idoneus fuerit, cum ex metu captu facilis sit; neque is, qui omnis formidinis est expers, poterit hostes superare, si ex fiducia nimia, et ex animi confidentia, non sese ad

δὲν ἀνίεναι σπαδῆς. Chrysof. Tom. VI. pag. 192. D. ὡς περ ἀθλητῆς εἰς παλαιστράην εἰσὶν ἀλειφόμενος καὶ ἀπολαύων τῶν χαρῶν τῆ παιδοτριβῆς. *palaestrici doctōris.* Accedebant autem Athletae ad certamen indusio vncto oleo, quod certaturi deponebant. Chrysof. T. II. p. 12. B. εἶχ' ἕτω φαίνοντα (εὐεπταῖνοι οἱ ἀθληταί) ἐπειδὴ τὸ διάβροχον ἔλαμπ πάντοθεν ἱμάτιον ὡς περιβεβλημένοι· ἀλλ' ἕταν αὐτὸ ἕφαντες γυμνοὶ πρὸς τὰ σπάμματα ἔλκωντα. Substantivum ἄλειμμα, incitamentum, habet T. V. pag. 145. D. Apud Platonem, Isocratē, Xenophontē et eius generis scriptores non meminī legere, ἀλείφειν φρονήματα.

28 ἐπειδὴ γὰρ] Longior haec periodus, quae terminatur in vocabulis φέρων εἰς μέσον, pessime distincta erat. Sola ergo distinctione locum restituiimus, solo vocabulo γὰρ, post ἀμφότερα, cieceto.

29 προδίδωσι — προδένω] vitrumque recte dicitur; tantum molestum est, bis legi idem vocabulum; pro priori ergo scribere poterat ἀπόλλυσι.

30 ἔτε — παρασκευῆν] haec perspicuitatis causa signis inclusi.

31 γένοιτο πολέμῳ] Etsi χρήσιμος πολέμῳ non in dubium voco: tamen malim, γένοιτ' ἐν πολέμῳ.

32 ἐκ τῆς ἀδείας] Idem est, ac si dixisset, διὰ τὴν ἀδειαν. Sed τῷ σφῶδρα θάρσυν

- ἀδείας τῆς ψυχῆς ἐκλύων τὴν παρασκευήν.) ἀμφο-
 τερα γὰρ ³³ ταῦτα διορθόμενος ὁ παῦλος, καὶ ³⁴
 E. ἐναγωνίως ποιεῖ, ἵνα μὴ ἐραθυμήσωσι, τὴν φά-
 λαγγα τῶν πολεμίων ὑπογράφων, καὶ θάρσει
 πάλιν παρασκευάζει, ἵνα μὴ καταπέσωσι, τὴν
 δύναμιν τῆς στρατηγῆτος ἐν τοῖς τοιούτοις πολέμοις
 χριστὸν φέρων εἰς μέσον. διὸ δὴ, καθάπερ ἀριστος
 στρατηγός, συγκροτᾷ ³⁵ τὴν φάλαγγα, τὰ πάθη,
 τὰ λυμαινόμενα τῇ ἀνδρείᾳ, τῆς διανοίας ἐξορίζων
 τῶν πιστῶν, καὶ τὴν ἀγάπην ἐπιδεικνύμενος τὴν αὐ-
 τῆ, καὶ τὰς σφοδρὰς ἀφροσύνας αὐτῆ κατὰ τὴν
 τῆς πολιτείας ³⁶ ἀκρίβειαν, τῶ τῆς συγγενείας ³⁷
 Ephes. 6, ἀναπάτων ὀνόματι. τὸ λοιπὸν γὰρ, φησὶν, ἀδελ-
 10. φοὶ μὲ. καὶ γὰρ πολλῶ μείζονα περὶ πάντας ³⁸
 358. A. ἐπιδείκνυται φιλοσοφίαν ἔτος, ἢ οἱ τὰς αὐτὰς
 λύσαντες ὠδύνας ἡμῖν, καὶ ἐν τῇ ψυχῇ τὴν οἰκτιμέ-
 νην ³⁹ περιέφερε. τοσῶτον ἦν τῆς ἀγάπης αὐτῆ τὸ
 πλάτος!

ἔαν et ἐκ τῆς ἀδείας τῆς ψυ-
 χῆς idem plane notant.

33 γὰρ] Hoc est istud
 γὰρ, quod exterminandum
 censeo. Relegenda tota
 periodus, vt id intelliga-
 tur. ἀμφοτέρα διορθόμενος,
 id est, τὴν θαλίαν καὶ τὴν
 ἐραθυμίαν.

34 καὶ ἐναγωνίως] duo
 membra periodi per καὶ
 iunguntur: καὶ ποιεῖ — καὶ
 παρασκευάζει. Haec autem
 sunt illa ἀμφοτέρα.

35 συγκροτᾷ] phalangem
 ordinat, iungit. συγκρο-
 τῶν, siue a numero fab-
 brorum, malleis incudem
 pulsantium, sono, siue ab

manuum coniunctione et
 plaufu repetatur, notat
 coniungere, aptare, para-
 re, incitare, perficere.
 Suidas explicat: συνάγειν,
 αὔξειν, συνιστᾷν, συνδᾷν, πρὸς
 ἀρμονίαν ἄγειν, συνέχειν,
 συμπράττειν. Xenoph. p.
 46. A. συγκροτᾷ τῷ ἄρῳ.
 Demosth. p. 520. συγκροτᾷ
 καὶ διδάσκειν τὸν χορόν. Gre-
 gor. Naz. pag. 271. χοροὶ
 συνεκροτῶντο παμπληθεῖς.
 Herodian. p. 243. πεινηγύ-
 ρεις συνεκροτεῖ. Philo p. 150.
 A. πόλεμον. p. 156. A. δύ-
 ναμιν ἰππικὴν. p. 539. A.
 τὰς ὑφ' αὐτὸν ἄπαντας ἤλει-
 φε καὶ συνεκροτᾷ πρὸς κοινω-
 νίαν. p. 496. F. συνεκροτῶν
 ἄλλας

ad congressum apparet. Haec enim ambo corrigens Paulus, et ad pugnam paratos reddit, ut ne torpeant, dum hostium phalangem describit: rursusque illis fiduciam audaciamque indit, ut ne concidant: potentiam ducis in talibus bellis, Christum scilicet, afferens in medium. Ideoque, sicut optimus dux, phalangem conuocat, vitia, quae animae fortitudinem labefactant, a fidelibus eliminans, et caritatem suam exhibens, atque illos, qui secundum accuratum vitae institutum multum a se distabant, cognationis nomine copulans. Nam ait: *De caetero, fratres mei.* Hic enim multo maiorem erga omnes exhibet dilectionem, quam ii, qui nobiscum eodem partu nati sunt, et in anima sua orbem totum circumferebat. Tanta erat caritatis

ἄλλος ἄλλον, μὴ ἀποκάμνειν. Chrysof. T. IV. p. 31. A. τὰ τοῦ μάξιμα συνέχεα καὶ συγκροτῆ τὴν ζωὴν τὴν ἡμετέραν. Ita saepius iungit τῷ συνέχεον. Ne quis legendum putet συγκροτῆ, quod tamen alibi eodem sensu habet. Συγκεροτημένους, qui rem aliquam egregie callet. Demosth. p. 23. συγκεροτημένοι τὰ τῶ πολέμα. Mox est, ἔμπειρος πολέμα καὶ ἀγώνων. Philo p. 498. B. οἰωνοσκοπίαν ἐν τοῖς μάξιμα συγκεροτηκῶς ἐθαυμάζετο. Etiam in malam partem. p. 162. D. ἀμαρτήματα ἐν πολλῶ συγκροτημένα, inueterata, obfir-

mata. Addit enim: πρὸς ἀληθὴν ἐπιδεδωκότα.

36 πολιτείας ἀκριβεῶν] vita accurata, inculcata, vitae integritate et sanctitate. Chrysof. T. I. p. 77. C. βίη ἀκριβεῶν. Ibid. p. 610. D. αἰλικρινῆς πολιτεία καὶ βίος ἐνάρετος. Tom. X. pag. 512. D. πολιτείας ἀκριβεῶν.

37 συγγενείας] Quod fratres eos appellat.

38 ἐπιδοκίμωτα] Preter vicinum περιέφερε malim ἐπιδοκίμωτο.

39 περιέφερε] Chrysof. tomus in animo videtur habuisse Philipp. I, 7, 2 Cor. II, 28. ἡ μέριμνα πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν,

πλάτος! καὶ ἔκ ἐν ἀδείᾳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν κινδύνοις. καὶ γὰρ δεσμοτήρια οἰκῶν, καὶ θάνατον προσδοκῶν, καὶ περὶ τῶν ἐσχάτων κινδυνεύων, τῶν μαθητῶν ἐκίδητο· καὶ τὰς ἐπιστολάς πολλαῖς ἀπὸ δεσμοτηρίων ἔγραφε, τῇ χειρὶ⁴¹ τὴν ἄλυτον περιειμένη, τῇ δεξιᾷ τῇ δεδεμένη· καὶ ἐν δικαστηρίῳ εἰσιῶν, καὶ μέλλων εὐδύναις ὑπέχειν, καὶ τὴν ἐπὶ θάνατον⁴² ἀγεσθαι, τότε εἰς τὰς δικαστὰς ἦκον, πάντα ἐκείνα ἀφείς, τὸν φόβον, τὸν κίνδυνον, τὰς ἀπειλάς, τὰς θανάτους, τὰς τιμαφείας, τὰς κολάσεις, τὰς δημίας, τῶν ἀρχόντων τὸν θυμὸν, τῶν ἐπιβλεπόντων τὰ μηχανήματα, τὰς μάστιγας, τῶν πιστῶν ἐμέμνητο· καὶ ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἕτως ἦν αὐτῷ ἡ ψυχὴ τῶν συνδέσμων ἀπαλλαγέστα τῷ σώματι, ἕτω, καὶ ἐν σαρκὶ πολιτευομένη, τῆς ἀψίδος⁴³ ἀντέχετο τῆς θρανίας, καὶ

B.

ἐκκλησιῶν, et loca similia, in quibus Paullus suum erga omnes testatur amorem. περιφέρων autem dixit, tanquam de matre, quae se cum fert embrionem. Ita Maccab. II, 7, 27. οὐδὲ ἐλέησόν με, τὴν ἐν γαστρὶ περιεγματούσαν σε μήνους ἐνέει. 40 τῇ χειρὶ] Dicitur Graece: γράφω τῇ χειρὶ τὴν ἄλυτον περιειμένη; Neutiquam. Corrige ergo, τῇ χειρὶ τῇ τὴν ἄλυτον περιειμένη. Ita mox τῇ δεξιᾷ τῇ δεδεμένη. Alias corrigi etiam potuisset, τῇ χειρὶ τὴν ἄλυτον περιειμένον. Loquendi forma repetita est ex Act. 28, 20. τὴν ἄλυτον ταύτην περιειμα. περιει-

στάς τι, est indutum, vestitum, cinctum esse aliquo, veluti persona, (Maske) zona. Herodian. pag. III. 179. Deinde ad alia etiam transfertur.

41 ἐπὶ θάνατον ἀγεσθαι] repete μέλλων. Dicitur autem ἀγεσθαι ἐπὶ θανάτῳ et ἀγεσθαι τὴν (ὁδὸν) ἐπὶ θανάτῳ. Hanc formulam explicant Doruill. ad Charit. p. 383. et Kuhn. ad Aelian. Var. Hist. I, 30. Chrysof. T. II. p. 508. A. ἀπάγεσθαι ἐπὶ θανάτῳ. Ergo hic quoque θανάτῳ corrigendum videtur. Sed Tom. I. p. 198. E. idem habet: τὴν ἐπὶ θάνατον ἀπὸ τῶν. T. VI. pag. 135. C. οὐ τὴν ἐπὶ θάνατον ἀπαγό-

caritatis illius amplitudo. Neque in tranquillitate modo; sed etiam in periculis. Nam cum in carceribus esset, mortem expectaret, et de extremis periclitaretur, discipulorum curam gerebat, et epistolas saepe e carceribus scribebat, manu cate- nis circumdata, et dextera ligata; et ad iudiciale tribunal ingressus, poenasque daturus, atque ad mortem ducendus, ad iudices, mittens omnia, ti- morem nempe, periculum, minas, mortes, sup- plicia, carnifices, principum iram, insidiantium machinas, verbera; fidelium memor erat: et illo ipso tempore anima eius ita erat a vinculis corpo- ris libera, ita in carne vitam ducens, fornicem tenebat caelestem, ut ad illam transferenda for- tem: sic omnia in terra degens agebat. Utque

discatis,

ἀπαγομένοι. *ibid.* p. 292. C. εἰδέτε ποτε τὰς ἀπαγομένους ἐπὶ θάνατον. T. I. p. 470. B. ἐξήγετο τὴν ἐπὶ θάνατον ὁδόν. Denique etiam T. III. p. 142. E. habet: ἀπήγοντο τὴν ἐπὶ θάνατον φέρουσαν ὁδόν. Mox in versione addendum: *ad iudices* quidem quod attinebat, *mit-*

42 ἀψίδος] Caeli verticem, ut habet Virgil. Aen. I, 230. De spiritu huius vocabuli vide Eustath. ad II. p. 574. v. 24. Λέγουσιν, enim inquit, ὅτι φιλέται τὸ ἀ παραδόξως, καίτοι ἐκ τῆς ἀπται γινόμενον. Alii Grammatici contra disputant. Philo p. II. G. πρὸς

Vol. I.

τὴν ἄκραν ἀψίδα παραπεμ- φθεῖς τῶν νοητῶν. p. 86. C. ἢ ἐξωτάτω τῆ παντὸς ἕρανῃ ἐσχάτος ἀψίς. p. 132. E. τῆς ὑστάτης τῶν λεγομένων ἀπλα- νῶν ἀψίδος ἐξήγησε. Idem de mente humana loquens p. 830. F. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον τοσάτον ἀπὸ γῆς ἀνα- πηδῶν, ὡς δὲ αἴρος εἰς αἰθέρα ἀνέρχεται καὶ μάλιστα περὶ τὴν ἐσχάτην τῶν ἀπλανῶν ἀψίδα ἵσασθαι. Pro for- nice habet Gregor. Naz. p. 323. vbi etiam ἐρείσματα sustentacula, fulcra memo- rat, super quibus fornices isti exstruuntur. Hic paulo inferius sensu eodem est, ἀπὸ τῆς κορυφῆς τῶν ἕρανῶν. pag. 358. D.

F

καὶ, ὡς πρὸς τὴν ἐκεί μεθορμισαμένη⁴³ λῆξιν⁴⁴ ἔτως ἅπαντα, καὶ ἐν τῇ γῇ διατρίβουσα, ἐπρα-
 τε. καὶ ἵνα μάθητε, ὅτι ἔχ ὑπερβολῆς τὰ ῥημα-
 τα, ἐδὲ κολακείας τὰ εἰρημένα, ἀκροσον αὐτῶ
 Philipp. 1, 7. τῆτο λέγοντος⁴⁵. καθὼς δίκαιον ἐμοὶ τῆτο Φρο-
 νεῖν περὶ ὑμῶν, διὰ τὸ ἔχεν με ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν·
 ἐπήγαγε· ἐν τε τοῖς δεσμοῖς με, καὶ ἀπολογία,
 C. καὶ βεβαιώσας τῶ εὐαγγελίῳ. ὁρᾷς, πῶς ἐδέποτε
 τῆς διανοίας αὐτῶς ἐξέβαλεν; εἰ γὰρ δεσμῶ, καὶ
 δικαστήρια, καὶ ἄλυσις ἐκ ἐλυμάνετο τὴν μνήμην,
 πολλῶ μᾶλλον⁴⁶ οἱ τῆς ἀνέσεως καιροί. διὰ τὸ
 ἔχεν με ἐν τῇ καρδίᾳ, φησὶν, ὑμῶς. ὁρᾷς κατὰ
 μικρὸν τὸν λόγον αὐξόμενον. μέγα μὲν τὸ καὶ ἐν
 τῇ

43 μεθορμισαμένη] ὄρμος
 inter alia est portus, sta-
 tio nauium. De ὄρμος et
 λιμῆν disputat Eustath. II.
 p. 130. v. 1. Est proprie
 pars portus, terrae proxi-
 ma. Ponitur tamen etiam
 pro portu. Deinde addit:
 ἐνθά καὶ ὄρμῃ ἢ ναῦς καὶ ὑπὸ
 τῶν ναυτῶν ὀρμίζεται. Xe-
 noph. p. 429. E. ὀρμίσαντο.
 p. 439. D. πρὸς τὴν γῆν ὀρ-
 μισθᾶς. Ita μεθορμίζεν,
 aliam occupare stationem,
 relicta statione in aliam
 subducere naues. Xenoph.
 p. 456. C. ἐκ ἐν καλῶ ἔφη
 αὐτῶς ὀρμᾶν, ἀλλὰ μεθορ-
 μίσαι — παρῆνα πρὸς τε λι-
 μένα καὶ πόλιν. Hic est
 μετέρχεσθαι, e loco in lo-
 cum transire. Philo p. 652.
 C. μεθορμίζεν πρὸς ζωὴν
 ἀνυπαίτιον. pag. 276. F.
 μεθορμίζεσθαι ὡς παιδείαν

ἐξ ἀμαθίας. p. 943. G. περὶ
 ψυχῆς etiam: πρὸς τὴν
 ἀπλανῆ φύσιν μεθορμίζου-
 μιν. Vide etiam infra pag.
 388. B.

44 λῆξιν] sedem. Λῆξις
 est haereditas, fors, pos-
 sessio ex successione, loci
 vacuefacti occupatio, pos-
 sessio, fedes, regio. Vide
 Harpocrat. pag. 121. Inde
 est apud Philon. p. 174. A.
 λῆξις χώρας. pag. 129. F.
 ἐπάνοδος εἰς τὰς ἀρχαίας
 λῆξας, et de fluuio p. 109.
 D. τὰ — αἰένουα νάματα
 ἄληκτον ἔχα τὴν Φορᾶν,
 ἐπικαταλαμβάνοντος αἰς τὴν
 λῆξιν τῶ ἐπιοντος ρεύμα-
 τος. Videtur ergo hic re-
 spicere ad etymologiam in
 ἄληκτος et λῆξις. Igitur
 etiam Suidas inter alia ex-
 plicat per παῦσις. Sed in-
 terpretatio

discatis, haec verba non hyperbolen esse, neque adulationem, audi illum hoc dicentem: *Sicut est mihi iustum hoc sentire de vobis, eo quod vos habeam in corde*; subiunxitque, *Et in vinculis meis, et in defensione et confirmatione Evangelii*. Viden⁹, quomodo illos nunquam ex mente sua eiecit? Si enim vincula, tribunalia et catena, eius memoriam non labefactarunt; multo minus tranquillitatis tempora. *Eo quod*, inquit, *habeam vos in corde*. Viden⁹ paullatim augeri sermonem? Magnum quidem est in corde habere; multo magis autem, etiam in catenis: maius quoque est, in defensione

F 2

et

ερpretatio κληρος ducit ad etymologiam ex λαγχάνω. Hinc etiam est ληξίς δίκης, vt δίκην λαχῶν, de quo Harpocrat. ibid. Apud Gregor. Naz. p. 111. et 160. est ληξίς ἐψα, νότιος, βόριος, ἀσπέριος. Chrysof. T. I. p. 134. C. τὴν ἀράμιον ληξίον ἔχων, καὶ μετὰ ἀγγέλων πολιτευόμενος. Et ibid. pag. 494. E. τὴν μακαρίαν καὶ ἀγῆρον ληξίον. Mox est εὐκληρία. T. X. pag. 426. A. synonymice ponit βελτίονα χῶρον et ἀμείνω ληξίον.

45 λέγοντος — ἐπήγαγε] Fluctuat hic oratio. Igitur interpres ἐπήγαγε reddidit, *subiunxitque*. Sed istud *que* in Graeco non compareret. Lenissima correctio est, si δὲ addatur post ἐπήγαγε. Forte tamen ita

scripserat: λέγοντος. ἐπὶ ἡμῶν γὰρ καὶ θῶς δίκαιον — ἐμῶν ἐπήγαγε. Paulo ante etiam notandus pluralis et singularis, μάθητε — ἀκούσον. Sed nihil hic mutandum. Pro τῷ τῷ tamen malim ταῦτα.

46 πολλῶ μᾶλλον] Interpretes: *multo minus*. Intelligenda est ergo ex superioribus particula negatiua, πολλῶ μᾶλλον ἀδὲ οἱ, aut, ἐκ ἐλυμαίνοντο. Similis constructio est T. X. p. 265. D. εἰ δὲ ἐν τοῖς πνευματικοῖς ἔχη περιεργάζεσθαι, πολλῶ μᾶλλον ἐν τοῖς σαρκοῖς, ἀλλ' ἡσυχάζαν. Euthymius Zigabenus ad Ioann. III, 8. p. 99. εἰ γὰρ τῷ ἀσθητῷ πνεύματος ἔδυνασαι καταλαβεῖν τὴν ὁρμήν — πολλῶ μᾶλλον τῷ τῷ. Idem ad VI, 41.

τῇ καρδίᾳ ἔχειν, πολλῶ δὲ μείζον, (τὸ καὶ ἐν ταῖς⁴⁷ αἰλύσειν. ἔστι δὲ μείζον, καὶ ἐν τῇ ἀπολογία, καὶ βεβαιώσαι τὴ εὐαγγελίᾳ. ἐνταῦθα γὰρ μοι δοκεῖ τὸν καιρὸν αἰνίττεσθαι. καὶ ὄν πρὸς τὰς δικάζοντας εἰσήγετο, τὸν περὶ τῶν ἐσχάτων ὑπομένων κίνδυνον. καὶ ἐκεῖ, Φησιν, ἔσως, ἢ τῆτο ἐσκόπεν, ὅπως ἀπαλλαγείην τῶν ἐπιχειμένων κινδύνων, εἰδὲ πῶς διακρέσομαι⁴⁸ ταῖς ἐπιβελείαις.

D. ἀλλ' ἐντροφῶν⁴⁹ ὑμῶν τῇ ἀγάπῃ, καὶ ἀπέσι διαλεγόμενος· καὶ⁵⁰ ἔτε ὁδὸ μῆκος, ἔτε πραγμάτων ὄχλος, ἔτε κινδύνων μέγεθος, ἔτε ἀρχόντων φόβος, ἢ δῆμων ἐπανάστασις, ἢ θάνατος ὀρώμενος, ἢ ξίφη γυμνέμενα, ἢ δημίῳ πλήθῃ, ἐκ ἄλλο τῶν τοιούτων εἰδὲν ἀπήγέ με τῆς ὑμετέρας μνήμης. εἰδὲν γὰρ ἀγάπης τυραννικώτερον, εἰδὲν αὐτῆς ὑψηλότερον, πάντων ἀνωτέρω τῶν βελῶν τέτων ἵπταται, καὶ ὑψηλότερα τῶν τῶ διαβόλε καλάμων ἐσίν, ἀπὸ τῆς κορυφῆς τῶν ἐρειψῶν ἅπαντα κατοπτρεύουσα καὶ καθαίτερ ἀνέμῳ⁵¹ ῥύμη χαρδαία προσπίπτουσα ἐνοχλεῖσαν κοινὴν ἀποσοβεῖ. ἔτω καὶ ἡ τῆς ἀγάπης ἰσχὺς τῶν πατρῶν πάντων

47 αἰλύσειν] At enim vero apud Paullum legitur, ἐν ταῖς δεσμοῖς μου. Sed talia Chrysostomus non curat, etiam si locum aliquem de industria atque ex ordine interpretetur. Ingenium enim ei et memoria, fallax saepenumero, pro Codicibus et diligentia critica fuit. Norunt hoc, qui scripta eius diligentius tractarunt.

48 διακρέσομαι] Forte διακρέσσωμαι.

49 ἐντροφῶν] ἐντροφῶν τινος dicitur is, qui se in re aliqua iacet, cui res aliqua vehementer placet, qui re aliqua fatiari nequit. Chrysost. T. II. p. 425. C. ἐντροφῶν ταῖς ὄψεσι τῶν εὐμορφῶν γυναικῶν. Heliodor. pag. 113. ἐντροφῶν ταῖς περιπλοκαῖς. p. 142. ἐντροφῶν τῇ θείᾳ. Dionys. Halicarn. T. II. p. 52. τῇ τύχῃ ἐντροφῶν, fortuna immoderatus, impotentius vii. Apud Xenoph. p. 511.

A. est

et confirmatione Euangelii. Hic enim videtur mihi subindicare tempus, quo ad iudices adducebatur, cum de extremis periclitaretur. Et illic flans, inquit, non cogitabam, quomodo ab iminentibus periculis eriperer, nec quomodo insidias depellerem: sed in caritate vestra delicias, et absentes alloquens: ac neque viae longitudo, neque negotiorum tumultus, neque periculorum magnitudo, neque principum metus, non populorum insurrectio, non mors praesens, non stricti gladii, non carnificum agmina, nihil, inquam, huiusmodi, a vestri memoria me abduxit. Nihil enim est caritate vehementius, nihil sublimius. Altius enim volat, quam tela istaec, altiorque est diaboli retibus; a caelorum culmine omnia infra posita respiciens: ac sicut ventus vehemens molestum pulverem eliminat; sic vis caritatis, passionum omnium impetum propulsare solet. Quod etiam in Paulo contigit. Sufficientem in omnibus ha-

F 3

buit

A. est molliter, delicatius se gerere. Vide infra Hom. III. notam 73.

50 *καὶ ἄτε*] *καὶ* prorsus redundat, quod quilibet, relegens hunc locum, facile animaduertet. Alias duo participia, *ἐντροφῶν* et *διωλεγόμενος*, inter *ἐσκόπευ* et *ἀπῆγε* sine nexu sunt.

51 *ἀνέμω ἴσχυι βαρδαίω*] *ἴσχυι* est impetus vehemens. Suidas explicat: *ὄρμη βίακι*.

Exempla in promptu sunt. Vide hic inferius pag. 371.

A. et Tom. II. p. 227. A. T. I. p. 133. D. *πρὸς ἀνέμω βίαν βαρδαίω ἢ ἂν ποτε τοῖς κόνις λεπτή*.

et ibid. p. 145. A. iisdem verbis. *βαρδαίω* etiam est rapidus, violentus, vehemens. De torrentibus, *βαρδαίω ἰσχυμάτων*, habet Lucian. T. III. p. 512. Item de imbribus. p. 613.

βαρδαίω habet Chrysof. T. III. p. 458. A.

πάντων τὴν προσβολὴν ἀποσοβῆν ἔωθεν· ὁ δὲ καὶ ἐπὶ παύλει συνέβαινε. ἀρκῆσαν⁵² ἔχεν ἐν ἅπασι παραμυθίαν, τῶν ἀγαπωμένων τὴν σωτηρίαν, τὴν μνήμην. τί δέ ἐστι, βεβαίωσις τῆς εὐαγγελίης; εἰ γὰρ καὶ μία ἡ λέξις, ἀλλὰ πέλαγος⁵³ ἀχανὲς ἔχει νοημάτων. καὶ ταύτην⁵⁴ ἀναπτύξαι⁵⁵ πειράσομαι, καὶ πανταχόθεν αὐτὴν περιεργάσασθαι. μαργαρίτης⁵⁶ γὰρ ἐστὶν ὁ τῆς θεοῦ λόγος, διὰ πάντων ἀπολάμπων, ἕκ ἐν τῷ πλήθει τῶν ῥημάτων, ἀλλ' ἐν βραχυτέτῃ πολλὴν ῥημάτων δύναμιν ἐπιδεικνύμενος. ἀλλὰ διανόησις⁵⁷, καὶ ὄψασθε, πόσον ἡμῖν θησαυρὸν αὐτῆς τῆς λέξεως ἡ δύναμις ἀνακαλύπτει.

359. A.

Confirmatio euan-
gelli quid
sit.

Κ Ε Φ Γ.

Τί τοῖνυν ἐστὶ βεβαίωσις εὐαγγελίης, καὶ ποίαν βεβαίωσιν εὐαγγελίης καλεῖ, καὶ τίνας ἔνεκεν ταύτης μέμνηται τῆς λέξεως, δικαστηρίων, καὶ δεσμοτηρίων καὶ ἀλύσεως μνημονεύσας; ἠνίκα τὸ κήρυγμα

52 ἀρκῆσαν] Haud dubie scribendum, ἀρκῆσαν γὰρ ἔχεν.

53 ἀχανὲς] vastum sententiarum mare. Nimum profecto hoc. Moderatio-
ra sunt T. IV. p. 216. D. ἐν ὀλίγοις ῥήμασι πολλὴν ἐπι-
δείκνυται τῶν νοημάτων τὸν πλάτον. Philo p. 5. A. πολ-
λύβυτον γὰρ τὸ γε κενὸν καὶ
ἀχανὲς. Loquitur autem
de abyſſo. et pag. 490. C. ἀ-
χανὲς καὶ βαθύ πέλαγος.
Sensu proprio habet Chry-

sof. Tom. II. pag. 229. D. Suidas apposite: τὸ ἐπὶ πολ-
λὸ κεχρησ, quod longissi-
me patet. Cinnam. p. 103.
πελάγη τε ἐνταῦθα δανῶς
ἀχανὴ τέταται. Idem re-
petit Chrysof. infra p. 590.
A. et Tom. I. pag. 741. D. Obiter etiam noto, ἀχανὲς
dici etiam de eo, qui prae
stupore obmutescit. He-
fychius igitur explicat:
ἄφθογγος, ἄφωνος, μὴ ἀνοί-
γων στόμα. Ita habet Chry-
sof. T. II. p. 115. D.

buit consolationem, dilectorum nempe salutem, eorumque memoriam. Quid est autem, *Et confirmatione Evangelii*? Etli enim vna vox est, at pelagus immensum sententiarum continet, illamque explicare et vndique scrutari conabor. Margarita quippe est dei verbum, per omnia fulgens, non in multitudine dictorum, sed in breuitate multam dictorum vim exhibens. Sed surgite, et videbitis, quantum nobis thesaurum vis illius dicti reuelet.

C A P. III.

Quid est ergo confirmatio Evangelii, et quam Evangelii confirmationem dicit, et cur hoc dictum memorauit, cum de tribunalibus, carceribus et catena ageret? Cum praedicatio disseminata est;

F 4

necessè

54 ταύτην] τὴν λέξιν.

55 ἀναπτύξαι] explicare, exponere. Heliodor. pag. 108. ἀναπτύξαι τὸ βάλειμμα, patefacere consilium. Cinnam. p. 191. ἀναπτύσσαν — τὰς δέϊας — Φωνάς. Et Chrystost. infra p. 590. A. Item T. X. p. 687. C. τῶν λεγομένων ἀναπτύξαι τὴν αἰτίαν.

56 μαργαρίτης] Videtur alludere ad Matth. 13, 46.

57 διανύσῃτε] intellige, τοῖς διανοίσις, τοῖς ἀκοαῖς. Plura synonyma iungit T. VI. pag. 149. D. διανύσῃτε τοίνυν καὶ συντάνατε τὴν ἀκοήν, καὶ πᾶσαν βιωτικὴν φροντίδα ἐκβαλόντες, προσέχετε τοῖς λεγομένοις. Et T. II. pag. 86. A. διανύσῃτε τοίνυν καὶ μετ' ἀκριβοῦς προσέχετε τοῖς ἐρηθισσοῦμαι μέλλουσι. Philo p. 204. G. διανύσις ἐν καὶ ἀνεγάρων καὶ παραθήγων αἰεὶ διανοίαν.

ρυγμα κατεσπάρη· ἀνάγκη γὰρ ἀνωτέρω τὸν
 λόγον ⁵⁸ ἀγαγῶν, ὡσε σαφεσέραν ποιῆσαι τὴν
 διδασκαλίαν· πολλῶν θορύβων πάντα ἐπληρέστο,
 καὶ ταραχῆς ἦν ἅπαντα μετὰ. ἐπειδὴ γὰρ ἐν-
 δεκά ὄντες μόνοι πρὸς τὴν οἰκεμένην παρετάττον-
 το, παλαιῶν ⁵⁹ ἀναμοχλεύοντες συνήθειαν, χρο-
 νίαν καταλύοντες πλάνην, πατέραν, καὶ παί-
 πων καὶ προγόνων ἀνατρέποντες νόμους, τὰ πά-
 τρια τῶν πόλεων ἔδη διασαλεύοντες καὶ καθαι-
 ρευντες, καὶ ἀπεναντίας πᾶσι φθεγγόμενοι, φι-
 λосоφούς, ῥήτορας, ἄρχους, δικασταίς, τυράν-
 νοις, δήμοις, δέλοισι, ἐλευθέροις, γηπύνοισι, ναύ-
 ταις· πόλεμος ⁶⁰ ἀνεβρίπιζετο χαλεπός, καὶ ὅπερ
 ἔφθην εἶπων, ἅπαντα θορύβων ἦν μετὰ. πανταχῶ
 κρημνοί, πανταχῶ σκόπελοι, καὶ ἔχ' ἔτω θάλασσα
 μαινομένη, καὶ ὑπὸ ἐναντίων πνευμάτων διακοπτο-
 μένη, ταραττεται, ὡς ἡ οἰκεμένη τότε ἅπασα
 κεκίνητο· τῶν ⁶¹ μὲν παλαιῶν ἀνασπαιμένων ⁶²
 ἔθῶν,

58 ἀγαγῶν] ἀνωτέρω ἄγειν
 τὸν λόγον, altius abducere
 orationem, altius repetere
 orationem. Chrysof. T. I.
 p. 78. C. κατωτέρω τὸν λό-
 γον ἀγώγωμεν. et ibid. pag.
 316. B. μᾶλλον ἀνωτέρω τὸν
 λόγον ἀγώγωμεν. ἄγειν τὸς
 λόγους habet Xenoph. Mem.
 Socr. 4, 6, 15.

59 ἀναμοχλεύοντες] Ni-
 mium etiam hoc videtur
 mihi quidem. μοχλός est
 vectis, quo vtuntur ad
 onera sustollenda, ad mu-
 ros perfringendos, item ad
 claudendas fores. Habet
 Homerus, Aristoph. Lu-
 cian. et alii. Chrysof. T.

I. pag. 2. A. ἔτε θύρα, ἔτε
 μοχλός. Inde μοχλεύειν est
 moliri, ocludere, perfrin-
 gere. Et ἀναμοχλεύειν h. l.
 euertere. Chrysof. T. I.
 p. 85. B. ἀναμοχλεύειν τὴν
 νόσον. p. 565. E. τὸς νόμους.
 T. X. p. 18. E. πλάνην. Ib.
 pag. 497. A. παλαιῶς συνη-
 θίας θεμελίαι. T. III. pag.
 62. D. τὸν θεμελίον, bis.
 Et de mari ibid. p. 528. A.
 Heliodor. pag. 7. τί τῆς
 κινῆς καὶ ἀναμοχλεύειν; Lu-
 cian. T. I. pag. 496. ἀνα-
 μοχλεύωμεν τὴν Ὀσσαν πρῶ-
 τον. Vide Eufath. p. 1944.
 v. 24. seqq. vbi etiam ἐκ-
 μοχλεύειν notat. Adde Ari-
 stoph.

neceſſe enim eſt, ſermonem altius repetere, vt clarior doctrina ſit: magno tumultu et multa perturbatione omnia plena erant. Cum enim vendicim viri ſoli contra orbem totam aciem dirigerent, antiquam concutientes conſuetudinem, diuturnum diſſoluentes errorem, patrum, auorum et maiorum leges euertentes, paternos ciuitatum mores decutientes, et aduerſos omnes loquentes, philoſophos, rhetores, principes, iudices, tyrannos, populos, ſeruos, liberos, agricolas, nautas; bellum gruiffimum mouebatur, et, vt iam dixi, omnia tumultu plena erant. Vbique praecipitia, vbique ſcopuli, neque ita furibundum mare, et a contrariis ventis diſciſſum perturbatur, vt tunc orbis totus commouebatur; priſcis auulſis moribus, tam diuturno tempore firmatis; neque in vna, aut duabus, aut tribus ciuitatibus, ſed vbique terrarum; no-uis autem inductis dogmatibus, quae nullus vnquam

F 5 audierat,

ſtoph. Lyſiſtr. v. 425—433. vbi μοχλός, εκμοχλεύω et συνεκμοχλεύω. Εκμοχλεύειν τὰ ἄρδρα Chryſoſt. T. II. p. 682. E. luxare, diſtorquere.

60 ἀνεββίκετο] accendebatur, excitabatur. βίπις, eſt ſtabellum. Ariſtoph. Acharn. v. 888. Inde apud Gregor. Naz. p. 135. ἀνεμὸν ταῖς βίπις σοφίζεσθαι. ſtabellis ventum imitari, excitare. ἀνεγείρειν et βίπιζειν iungit Ariſtoph. Ran. v. 363. πρὸς ἀνέμων βίπιζεται τὸ ἴδιον. Philo p. 744. A. βίπιζεσθαι ταῖς ἑλπίτων. Alciphro pag. 380. edit. Bergl. Frequen-

ter exinde, πόλεμον ἀναββί-
πιζειν. Philo p. 73. B. Zo-
ſim. pag. 365.

61 τῶν μὲν] huc refer-
tur: καίνων δέ.

62 ἀνασπασμένων] euulſis
haud dubie voluit inter-
pres. ἀνασπᾶν eſt radicitus euellere. Chryſoſt. T. II. p. 232. βίζειν ἀνασπᾶσαι. T. X. p. 497. A. ἐκ βιάδρων ἀνασπᾶ νόμους. Philo pag. 147. αὐτόπρεμνα βίζειν αὐ-
ταῖς ἀνασπᾶσαι. et p. 550. F. βίζειν αὐταῖς ἀνασπᾶσαι. Xenoph. pag. 521. D. ὄρεα ἀνασπᾶσαι, limites euelli. Heliodor. pag. 162. de an-
chora habet.

ἔθαν, τῶν ἐν τούτῳ χρόνῳ παγέντων· καὶ ἐκ ἐν
 μιᾷ, καὶ δύο καὶ τριτὴ πόλεσιν, ἀλλὰ πάντα χεῖ
 τῆς οἰκισμένης· καινῶν δὲ εἰσαγομένων δογμαμάτων,
 καὶ ὧν εἰδὲς εἰδέποτε πρότερον ἦκασεν. ἐντεῦθεν
 ἀκηρυκτος πρὸς αὐτὰς ⁶³ ἦν ἅπασι πόλεμος. καὶ
 γὰρ οἰκίαις ⁶⁴ διήρην, καὶ συγγενείας διέσπων. ἢ
 C. γὰρ ⁶⁵ τῆ κηρύγματος φύσις, ὁδῶ βαδίζουσα, καὶ
 πολλὰς οἰκισμένη, πολέμους ⁶⁶ καθίστη τοῖς μὴ
 δεχομένοις τὸν τῆς εὐσεβείας λόγον, καὶ πα-
 τῆρ υἱὸν ⁶⁷ ἀπεκήρυττε, καὶ γυναῖκος ἀνὴρ κατ-
 εφρόνει, καὶ δεσπότην ⁶⁸ οἰκέταις ἐπολέμει,
 καὶ ἀρχομένοις ἀρχόντες καὶ παντὸς ἐμφυλίου
 πολέμου πικρότερος ἦν· εἶγε πόλεμον αὐ-
 τὸν καλεῖν χεῖρ, ἀλλ' ἐκ ἀλλότι τέτρε βαρύτε-
 ρον.

63 πρὸς αὐτὰς] πρὸς τὰς
 ἑνδεκά, πρὸς τὰς ἀποστόλους.

64 οἰκίαις] familias. Sic
 infra Hom. IV. nota 96.
 γάμων διακρίσεις.

65 ἢ γὰρ τῆ κηρ. φύσις]
 ἢ φύσις τῆ κηρύγματος du-
 plici modo accipi potest,
 vel per periphrasin, pro
 τὸ κήρυγμα. Ita T. V. p.
 134. C. τῆς ἀγάπης ἢ φύσις,
 id est, ἢ ἀγάπη. T. IV. p.
 362. C. τῶν ὑδάτων ἢ φύσις,
 id est, τὰ ὑδάτα. T. V. p.
 265. C. τῆ σώματος τὴν φύ-
 σιν, id est, τὸ σῶμα. Et
 sic multoties; vel de initio
 et origine praedicationis,
 id est, ἢ γένεσις, ὅτε οἶοναι
 εἶναι τὸ κήρυγμα καὶ ἦν ἔστα-
 γεν. Hoc enim est, ὁδῶ
 βαδίζαν. De ecclesia chri-
 stiana T. V. p. 366. A. ha-
 bet; ἀρχομένη γὰρ αὐτῆς

(τῆς ἐκκλησίας) φύσεως,
 συνεχῶς ἐπετίθεντο (impetus
 in eam faciebant) πάντες,
 Diog. Laërt. lib. VII. pag.
 288. φύσιν δὲ, ποτὲ μὲν
 ἀποφαίνοντα τὴν συνέχεσαν
 τὸν κόσμον, (ita habet Philo-
 p. 735. D. ἀναγκαῖον ἔν καὶ
 τὴν τῆ κόσμου φύσιν γλί-
 χουσαι τῆς τῆ ὅλας διαμο-
 νῆς.) ποτὲ δὲ τὴν φύσιν τὰ
 ἐπὶ γῆς. Ibid. p. 290. δοῦναι
 δὲ αὐτοῖς, τὴν μὲν φύσιν ἔ-
 νοιαν πῦρ τεχνικόν, ὁδῶ βαδι-
 ζον αἰς γένεσιν. Id est, via,
 ordine, ratione procedens
 ad generationem, ad ge-
 nerandum. Ὅδῶ βαδίζαν
 dicitur etiam de iis, quae
 bene procedunt. Heliodor.
 p. 117. ὁδῶ βαδίζαν τὴν σκέψιν
 εὐαγγελιζόμενος. Etiam de
 iis, quae ordine sunt. Chry-
 sost. T. I. p. 455. C.

audierat. Hinc irreconciliabile contra illos bellum ab omnibus motum est. Etenim domos diuidebant, cognationes distrahebant. Nam praedicationis natura progressa, et multos sibi concilians, bellum mouebat apud eos, qui pietatis verbum non receperent. Pater filium abdicabat, vir uxorem despiciebat, et heri aduersus seruos bellum gerebant, et subditi aduersus principes, et bellum istud omne ciuile bellum superabat; si tamen hoc vocare bellum oportet, et non quidpiam bello grauius. In bellis enim par vtrique aciei ratio est, et armbo exercitus telis impetunt et impetuntur. Tunc autem non ita res gerebatur. Nam ille quidem cum

66 πολέμους καθίστη] Et si ex historia constat, eos, qui se Christianos appellabant, alios, non gentiles tantum et Iudaeos, sed aliter etiam sentientes Christianos, ferro et igne aggressos esse: tamen Paulli aetate, de qua nunc loquitur, gentiles potius et Iudaei Christianos persequebantur. Hoc ergo mihi suspicionem mouet contra hunc locum. Malim ergo leni mutatione: πολέμους καθίστη τὰς μὴ δεχόμενους. Haec magis etiam conueniunt iis, quae mox subiiciuntur: οἱ δὲ ἐπολεμῶντο μόνον κ. τ. λ.

67 ἀπεκήρυττε] abdicabat, exhaeredabat. Ita de Themistocle Aelian. Var.

Hist. II, 12. Chrysof. T. III. p. 62. A. de re eadem ita: πατέρες παῖδας παρέδωκαν, καὶ πάντες πατέρας ἠγνόησαν μητέρας ὠδίνων ἐπελάθοντο καὶ οἱ τῆς φύσεως ἀντεράπησαν νόμοι.

68 δεσπόται οἰκῆται] Quae pugna potest esse dominorum erga seruos? Malim ergo: δεσπόταις οἰκῆται. Serui gentiles, freti magistratum gentilium auctoritate, pugnabant contra dominos Christianos. Aliud est, quod additur: Ciuiibus principes. Gentiles enim erant principes aut etiam Iudaei, vt Hierosolymis. Hi ergo pugnabant contra ciues, qui facris Christianis erant initiati.

ρον. ἐν μὲν γὰρ τοῖς πολέμοις ἐξίσης τὰ τῆς πα-
ρατάξεως, καὶ βάλλει καὶ βάλλεται ἐκάτερος
τὰ στρατόπεδα· τότε δὲ ἔχ' ἕτως ἦν· ἀλλ' ὁ
μὲν⁶⁹ ἐπ' ἐξουσίας ἐπολέμει· οἱ δὲ ἐπολεμῆντο μό-
νον, βάλλειν δὲ αὐτοῖς ἐκ ἐχρήν, εὐδὲ ἀμύνεσθαι
τῆς⁷⁰ ἐπιβελούοντας· ἕτω γὰρ ὁ τῆς παρα-

Matth. 10. 16. τάξεως στρατηγὸς ἐκέλευε λέγων· ἀποσέλλα
ὑμᾶς, ὡσπερ πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων. γίνεσθε
ἐν φρόνιμοι, ὡς οἱ ὄφεις, καὶ ἀκέραιοι, ὡς αἱ πε-
ριβεραὶ· καὶ τοῖς ἐπιβελούουσιν εὐ μόνον ἐπεξίναται
ἐκ ἐκέλευεν, ἀλλὰ καὶ παρέχειν ἐντροφῶν⁷¹ τῇ
παρουσίᾳ, λέγων⁷². τὸ γὰρ τὴν δεξιάν σφύρειν
σιαγόνᾳ, καὶ τὰ πρόβατα πέμπειν ἐν μέσῳ λύ-
κων, εὐδὲν ἄλλο ἀνίττεται, ἢ ὅτι τὸ πάσχειν
αὐτοῖς⁷³ συνεκλήρωσεν, ἵνα λαμπρότερον τὸ τρέ-
παιον γένηται; πῶς; ὅτι ἕνδεκα ὄντες τῆς οἰκισμέ-
νης

69 ὁ μὲν — ἐπολέμει] Si
singularis hic locum habet,
aliter accipi nequit, quam
de principe. Ὁ ἐπ' ἐξουσίας
enim est, qui potestatem
habet, princeps. Cum ve-
ro antea et ἀρχόντες plurali
numero legatur, et ut de
duobus exercitibus dicatur,
haec fortasse ita corrigen-
da: οἱ μὲν — ἐπολέμουν.
De diabolo hic nemo cogi-
tabit. Ita autem ἐπ' ἐξου-
σίας coniungitur cum ἐπα-
λέμουν, id est, licenter pu-
gnabant. Ἐπ' ἐξουσίας κρη-
σθαί τινι, pro libitu. Sy-
nef. T. II. p. 80. ἐπ' ἐξου-
σίας τὸ πρῶγμα ἦν ἐμοί. Lu-
cian. Tom. II. pag. 670.

70 τῆς ἐπιβελούοντας]

etiam hoc pluralem firmat
paullo ante.

71 ἐντροφῶν τῇ παρουσίᾳ]
ἐντροφῶν τινι est etiam illu-
dere aliquem, contume-
liosè tractare. Hoc loco
de verberibus dicitur. Ita
Heliodor. p. 221. ἐντροφῶν
τῇ ἡμετέρᾳ περὶ τεκνοποιίας
ἐπιθυμίᾳ, id est, ludit.
ἐπὶ πάσης ἀδείας τοῖς τῶν ἀρ-
χομένων κακοῖς ἐντροφῶν.
Zosim. p. 530. ταῖς ἐτέρων
ἀτυχίαις ἐντροφῶν. Philo p.
433. C. Τῇ παρουσίᾳ, iniu-
riis, contumeliis. Quid
sit proprie παρουσία, docet
Xenoph. Sympos. VI, 2.
Hoc loco idem est, quod
ὑβρις. Παρέχων est facul-
tatem dare. Sic os prae-
bere

eum potestate bellum gerebat, hi autem bello impetebantur tantum: impetere autem non licebat illis, neque insidiantes sibi propulsare. Ita enim aciei dux iubebat, dicens: *Mitto vos, sicut oves in medio luporum. Estote ero prudentes, sicut serpentes, et simplices, sicut columbae.* Et insidiantes non modo non aggredi iubebat, sed etiam facultatem praebere, ut in iniuria inferenda gauderent. Nam *dexteram maxillam praebere, et oves mittere in medio luporum*, nihil aliud subindicat, quam quod illis patiendi sortem adscripserit, ut splendidius tropaeum esset. Quomodo? Quia undecim cum essent, totum orbem vicerunt; quia patientes, non agentes; perculsi, non percutientes; insidiis appetiti, non insidiantes; flagellati, non flagellantes; pulsi, non pellentes; persequutionem

bere ad contumeliam. Liu. IV, 35, 10. Terent. Adelph. II, 2, 7. Παρέχων autem cum infinitivo frequenter occurrit. Παρέχων ἀναβαίνων, de equo. Xenoph. p. 94f. E. παρέχων τὸ πρόσωπον καταπτύεσθαι. Athenaeus lib. VI. cap. 13. pag. 249. Ἐπεξιέναι proprie est exire contra hostes. Isoer. p. 358. μηδὲ πρὸ τῶν ταχῶν τολμᾶν ἐπεξιέναι τοῖς πολέμοις. Deinde omnino vlicisci, iudicio contendere. Plato Euthyph. §. 6. Dicitur etiam ἄς τινα. Maxim. Tyr. p. 22. ἐπεξιέναι ἄς τὸν ἀδικήσαντα.

72 λέγων] aut λέγων tollendum est, aut post λέγων

addendum Matth. 5, 39. ὅσις σε βιάσῃ ἐπὶ τὴν δεξιάν σου σιαγόνα, σρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην. Sed alia etiam est difficultas. Nam aut δεξιάν permutandum cum ἄλλην, aut βιάσῃ cum σρέψον. Verum hic nulla correctione opus. Memoria enim lapsus videtur Chrysostomus. Sufficit tollere λέγων.

73 συνεκλήρωσεν] attribuit. Proprie, sorte. Etiam confociare, coniungere, dare. Aeschines de Demosth. p. 345. edit. Reisk. ἡ τύχη συνεκλήρωσέ με ἀνδρώπῳ σκόφαντῃ. Maximus Tyr. p. 298. ψυχὴ χρηστῷ δαίμονι συνεκλήρωμένη. Ibid. pag. 330.

- E. νης περιεγένοντο, ὅτι πάσχοντες ἔ ποιῶντες, βαλλόμενοι, καὶ ἔ βάλλοντες, ἐπιβηλεύόμενοι, καὶ ἐκ ἐπιβηλεύοντες, μασιζόμενοι, καὶ ἔ μασιζοντες, ἐλαυνόμενοι, καὶ ἐκ ἐλαύνοντες, διακόμενοι καὶ ἔ διακόντες, ἀναιρέμενοι, καὶ ἐκ ἀναιρέντες, καὶ ὅτι, καθάπερ πρόβατα εἰς σφαγὴν ⁷⁴ προκείμενα, τὰς λύκας ἀπαντὰς πρὸς προβάτων ἡμερότητα μετέβαλλον, τὰς μαινομένους ⁷⁵, τὰς ⁷⁶ Φόνων πνέοντας, τὰς θηρίων ἀγρίωτέρας γινομένους. τρέχοντας ⁷⁷ τοῖνυν τῶ ⁷⁸ λογῶ, καὶ τῆς εὐσεβείας σπειρομένης, πανταχόθεν ἀνίπτοντο ⁷⁹ πυρὰ, καὶ ἀπέχθειαι, καὶ πόλεμοι ἔχι τοῖς διδασκάλοις μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς μαθητευομένοις. ὁμῶ γὰρ τις ἐδέξατο τὸν λόγον,
360. A. καὶ κοινὸς πολέμιος περιήει πᾶσι, καὶ πατριδος ἠλαύνετο καὶ πρὸς τὴν ὑπερορίαν ⁸⁰ μετακίετο, καὶ εὐσίας ἐξέπιπτε, καὶ περὶ τῆς ἐλευθερίας αὐτῆς, μᾶλλον δὲ περὶ αὐτῆ τῶ ζῆν ἐκινδυνεύε· καὶ ἐδὲν ἰσχυε τότε τῆς φύσεως ἢ τυραννίς, ἀλλ', ὅπερ ἐφθην εἰπῶν, καὶ παῖδες κατεφρονῶντο, καὶ ἀδελφοὶ καὶ συγγενεῖς ἐν τάξει πολεμίω ἦσαν, καὶ μετὰ τῶν διδασκάλων οἱ μαθηταὶ τὰ ἀνήκεσα ἔπασχον.
- καὶ

300. πᾶθα. Et p. 334. τῶ ἰππων γένεσ συγκελήρωται πρὸς σπηρίαν δρόμος. Chrysof. T. VI. p. 184. E. τὴν συγκληρωθῆσαν αὐτοῖς φωνήν. *Tributam a natura animalibus vocem.*

⁷⁴ εἰς σφαγὴν προκείμενα] Ita fere Zofim. p. 380. Πάσιονεσ εἰς ἀρπαγὴν τοῖσ βαρβάροισ προκίεοντο.

⁷⁵ τὰσ μαινομένουσ — γινομένουσ] haec est ἰπεξήγησισ

vocabulorum τὰσ λύκασ, vt apparet, quos lupos dicat. Homines nimirum, ita affectos. Nam si de lupis, animalibus, haec accipiantur, non locum habebit vocabulum θηρίων. Interpretes tacite intulit scilicet.

⁷⁶ Φόνων πνέοντας] πνέαν tam cum accusativo, quam cum genitivo coniungitur. Exempla accusativi in promptu sunt. Chrysof. T.

II. pag.

tionem patientes, non inferentes; occisi, non occidentes. Et quia, sicut oves, ad caedem propositae, lupos omnes ad ouium mansuetudinem adducebant, furentes scilicet, caedem spirantes, belluis ferociore. Currente itaque verbo et pietate vbique disseminata, vndique rogi apparabantur, inimicitiae, bella, non tantum doctoribus, sed etiam discipulis. Statim atque enim quis verbum acceperat, omnibus hostis communis circuibat, a patria quiuis pellebatur, et in exsilium transferebatur, a facultatibus excidebat, et de libertate, imo de vita ipsa periclitabatur. Nihil nunc poterat naturae tyrannis; sed, vt iam dixi, fratres, cognati, in hostium ordine erant, cum doctoribus discipuli intolerabilia patiebantur. Et haec ipsa significans Paulus, dicebat: *Rememorami enim pristinos dies, in quibus illuminati magnum certamen sustinuisistis passionum, et in altero quidem opprobriis et tribulationibus spectaculum facti,*

II. pag. 484. θυμῶν πνέοντες. Heliodor. p. 2. φρονήματος δὲ εὐγενῆς ἐστὶ πνεῦσα. Alciphr. p. 338. σιμφύλων καὶ κούρας πνέοντα.

77 τρέχοντος τοῖνον] redit ad superiora p. 359. C. ἢ γὰρ τὸ κρηύματος. Τρέχων autem idem notat, quod superius, ἰδὲν βαδίζαν. Gal. 5, 7.

78 τῆ λόγῃ] λόγον nunc κατ' ἐξοχὴν appellat euau-

gelicam doctrinam. Vide Act. 4, 4. Sic et mox p. 360. A.

79 ἀνήπτοντο] primo περιεῖ, proprie, deinde bis translate.

80 ὑπερορ. μετακίετο] μετακίεσαν τινα, est aliquem mutata sede in alium locum locare. Hoc loco est, in exilium eicere, quod ὑπερορία, locus extra patriae fines, additur. Chrysoft. T. I. p. 68. D.

καὶ ταῦτα αὐτὰ ⁸¹ δηλῶν ὁ παῦλος ἔλεγεν· ἀνά-
 Hebr. 10, 32. 33. 34. μινήσκεισθε γὰρ τὰς πρότερον ἡμέρας, ἐν αἷς φω-
 τισθέντες πολλὴν ἀθλήσιν ὑπεμείνατε παθημά-
 των· τῆτο μὲν ονειδισμοῖς καὶ θλίψεσι θεατριζό-
 μενοι. τῆτο δὲ κοινωνοὶ τῶν ἔως ἀναστρεφομένων

B. γενηθέντες. καὶ γὰρ τοῖς δεσμίοις συνεπαθήσατε,
 καὶ τὴν ἀρπαγὴν τῶν ὑπαρχόντων ὑμῶν μετὰ
 χαρᾶς προσεδέξασθε· γινωσκοντες ἔχειν ὑμᾶς
 κρείσσονα ὑπαρξίην ἐν θρανοῖς, καὶ μένεσαν. καὶ
 1 Theff. 2, 14. 15. πάλιν θεσσαλονικεῦσιν ἐπισέλλων ἔλεγεν· ὑμεῖς
 γὰρ μιμηταὶ ἐγενήθητε, ἀδελφοί, τῶν ἐκκλησιῶν,
 τῶν ἔσῶν ἐν τῇ ἰσδαία, ὅτι καὶ ὑμεῖς τὰ αὐτὰ
 ἐπάθετε ὑπὸ τῶν ἰδίων συμφυλετῶν, καθάπερ
 καὶ ἐκεῖνοι ὑπὸ τῶν ἰσδαίων, τῶν καὶ τὸν κύριον
 ἀποκτεινάντων, καὶ ὑμᾶς ἐκδιωξάντων, καὶ πα-

Gal. 3, 4. σιν ἀνδράποισ ἐναντίων. καὶ γαλατάταις δὲ πάλιν
 γράφων ἔλεγε· τοσαῦτα ἐπάθετε εἰκῆ· εἶγε καὶ
 2 Cor. 6, 4. εἰκῆ. καὶ τὰ αὐτῶ δὲ πάθη διηγέμενος ἔλεγε· ἐν
 5. et II, 27. ὑπομονῇ πολλῇ, ἐν σενοχωρίᾳ, ἐν φυλακαῖς, ἐν
 C. κόποις, ἐν ἀγρυπνίαις, ἐν λιμῶ, ἐν δίψει καὶ γυμνά-

2 Cor. 11, 24. 25. τητι. καὶ πάλιν· τεσσαράκοντα παρὰ μίαν ἔλα-
 βον, τρεῖς ἑβδομήκοντα, ἀπαξ ἐλιθάσθην, νυχθῆ-
 μερον ἐν τῷ βυθῷ πεποίηκα· κινδύνοις ποταμῶν,
 κινδύνοις λησῶν, κινδύνοις ἐκ γένεος, κινδύνοις ἐν

2 Cor. 11, 28. 32. 33. ἐρημίαις. καὶ πάλιν· ἢ ἐπισύσασίς με ἢ καθήμε-
 ραν, ἢ μέριμνα πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν. καὶ πάλιν·
 ὁ ἐθναρχὴς ἀρέτα τῷ βασιλέως ἐφῆρξε τὴν δα-
 μασκινῶν πόλιν, πιάσαι με θέλων, καὶ διὰ τῷ
 θυρίδος ἐν σαργάνῃ ἐχαλάσθην διὰ τῷ τείχεος,
 καὶ ἐξέφυγον τὰς χεῖρας αὐτῷ. καὶ πάλιν ἀλ-
 λαχῆ·

68. D. de monacho: πατρι-
 δα ἐκ ἔχει, ἵνα τὴν ὑπεροχίαν
 ἰκανοποιήται (intellige τας.)
 Patriam non habet, ut ei

aliquis exilium minetur.
 Ibid. pag. 344. B. ἀπὸ τῆς
 ὑπεροχίας ἰκανῆσθε, de re-
 gina, in exilium expulsa.

facti, et in altero socii taliter conuersantium effecti. Nam et uinctis compassi estis, et rapinam bonorum uestrorum cum gaudio suscepistis, cognoscentes, vos habere meliorem substantiam in caelis, et manentem. Et rursus Thessalonicensibus scribens, dicebat: Vos enim imitatores facti estis, fratres, Ecclesiarum, quae sunt in Iudaea, quia et vos eadem passi estis a contribulibus uestris, sicut et ipsi a Iudaeis, qui et dominum occiderunt, et nos persequuti sunt, et omnibus hominibus aduersantur. Galatis quoque scribens, dicebat: Tanta passi estis sine causa, si tamen sine causa. Illa autem, quae ipse passus est, enarrans, dicebat: In patientia multa, in angustia, in carceribus, in laboribus, in uigiis, in fame, in siti et nuditate. Et rursus: Quadraginta una minus accepi, ter uirgis caesus sum, nocte et die in profundo maris fui, periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, periculis in solitudine. Et rursus: Instantia mea quotidiana, solitudo omnium Ecclesiarum. Iterumque: Praepositus Aretae regis custodiebat ciuitatem Damascenorum, uolens me comprehendere, et per fenestram in sporta demissus sum per murum, et euasi manus eius. Et rursus alibi: Aestimati sumus, sicut oues occisionis. Et alibi iterum: Det misericordiam deus

Onesiphori

81 ἀντὶ ἀγγέλων] Forte etiam, ἀντὶ ἀγγέλων.

82 τῆ θυρίδος] Deberet esse τῆς. Sed quia nec per

Vol. I.

Aretae fenestram uidetur erupisse, nec Damasceni unam tantum in tota urbe uidentur habuisse fenestram,

G

Rom. 8, 36. 2 Tim. 1, 16. 17. D. λαχῆ· ἐλογίσθημεν, ὡς πρόβατα σφαγῆς. καὶ ἐτέρωδι παλιν· δάη ἔλεος ὁ κύριος τῷ ὀνησιφόρῳ οἴκῳ, ὅτι τὴν ἀλυσὶν με ἐπησχύνθη ⁸³ ἐκ· ἀλλὰ γινόμενος ἐν βῶμῃ σπερδαϊότερον ἐζήτησέ με καὶ ευρε.

Κ Ε Φ. Δ.

Τί ἂν τις ἔποι τὰ τῶν ψευδαποστόλων, τὰ τῶν ψευδαδελφῶν, τὲς μυρίας καὶ πολυειδεῖς πολέμους; ἔ γάρ δὴ μόνον αἱ τιμωρίαι καὶ αἱ καλοῖσεις ἐκινῆντο· ἀλλὰ καὶ δεινότητες ῥητόρων καὶ φιλοσόφων ⁸⁴ κατασκευαί, καὶ ἔ παρ' ἐκείνων δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ παρὰ ἀνδρωπῶν ἀγοραίων ⁸⁵ πολλὰ ἤρετο μηχανήματα κατὰ τῆς ἐκκλησίας· ἄπερ ⁸⁶ ἀνιττομενος ἔλεγεν· ἀλέξανδρος ὁ χαλκεὺς πολλὰ μοι κακὰ ἀνεδείξατο ⁸⁶, ὃν καὶ σὺ φυλάττε. ⁸⁷ λῖαν γὰρ ἀνδέστηκε τοῖς ἡμετέροις λόγοις. ἄσπερ ἔν ἡ θάλασσα κυμάτων ἐκ ἔτι χωρὶς, ἔτω καὶ ἡ παύλε ψυχὴ πεπλήρωτο μυρίων πειρασμῶν, καθημερινῶν κινδύνων, ἔξωθεν, ἔσωθεν, δια ῥημάτων, δια πραγμάτων, δια ⁸⁷ χρημάτων, δια δόλων.

2 Tim. 4, 14. 15.

E.

stram, ideo articulus prorsus tollendus.

83 ἐπησχύνθη ἐκ] ἐκ anteponendum esse, per se intelligitur.

84 κατασκευαί] κατασκευῆ et κατασκευάζαν, cum de philosophis dicitur, est: demonstratio, demonstrare. Opponuntur λύσις et λύσαν. Vide Aristot. Rhet. II, 26, 5. II, 24, 19. Hermog. p.

126. Diog. Laërt. pag. 118. Ut autem paullo ante est τιμωρίας καὶ κολάσεις κινῶν· ita Demosth. p. 216. dixit, ὅπλα κινῶν. Dicitur etiam πόλεμον κινῶν. Plura substantiva ita iungit Chrysof. T. III. p. 512. C. de re simillima exponens. Et T. III. p. 142. D. τιμωρίας καὶ κολάσεις καὶ ἀπάλαι καὶ πάντα συνεικνῆστο τὰ ἐν ἀνθρώποις εἶναι δοκῶντα δεῖναι.

Onesiphori domui, quia catenam meam non erubuit: sed, cum Romam venisset, solícite me quaesivit et inuenit.

C A P. IV.

Quid dici possit de falsis Apostolis, de falsis fratribus, de bellis diuersis et innumeris. Non solum enim supplicia et cruciatus mouebantur; sed etiam rhetorum grauitas, et Philosophorum apparatus. Nec ab illis tantum, sed etiam ab hominibus forensibus multae machinae contra Ecclesiam mouebantur, quae ille subindicans dicebat: *Alexander acrius multa mala mihi ostendit: quem et tu deuita: valde enim restitit verbis nostris.* Sicut ergo mare nunquam fluctibus expers est: sic et Pauli anima plenã erat mille tentationibus, quotidianis periculis, foris et intus, per verba, per opera, per pecunias, per dolos. Nullusque sermo poterit explicare illam telorum nubem, illam

G 2 fluctuum

85 ἀγοραίων] Intelligit nunc homines humiles et viles, circumforaneos. Mox enim memorat fabrum acriarium. De ἀγορασος et ἀγοραίος vide Ammon. pag. 4. edit. Valck. Putant tamen nonnulli istam distinctionem ortam esse a recentioribus Grammaticis.

86 ἀνεδάξατο] Corrigen- dum, ἐνεδάξατο. In N. T.

nulla est varietas, nec ἀναδάκνυσθαι ita dicitur.

87 χρημάτων] χρήματα et πράγματα inter se habere relationem, nemo negat; quomodo autem χρήματα et δόλοι iungantur, non video. Interpres: per pecunias, per dolos. Si χρημάτων sanum est, explicari debet de rebus omnibus, quae in yfũ sunt vitae

δύλων· καὶ εἰδὲς παραστῆσαι δυνήσεται λόγος τῶ
 νέφη⁸⁸ τῶν βελῶν ἐκείνων, τὰ πλήθη τῶν κυμά-
 των. ἐπεὶ ἔν⁸⁹ ἐν τέτοις τὰ πράγματα ἦν, ἔ-
 τοῖς εἰρημένοις⁹⁰, ἀλλὰ καὶ πολλῶ⁹¹ πλείοσι, καὶ
 ἔ διδάσκαλοι μόνον, ἀλλὰ καὶ μαθηταὶ ἐκινού-
 νευον, καὶ ἔ μαθηταὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ διδάσκα-
 λοι· (εἰ μὲν⁹² γὰρ θάτερον μέρος ἦν ἐν πειρα-
 σμῶ, τὸ δὲ λοιπὸν ἐν ἀδείᾳ, ἔμελλε τῆτο ἐκείνω
 369. A. παράκλησις γίνεσθαι· νυνὶ δὲ ἀμφοτέρω⁹³ ἦν ἐν τῶ
 πολεμείσθαι καὶ βιάλλεσθαι) καὶ⁹⁴ ταῦτα ἐρῶν-
 τες πολλοὶ τῶν ἀσθενεσέρων, ἐξελύοντο⁹⁵ ἐν ἄρ-
 κην⁹⁶, ἀλύοντες⁹⁷ διετέλεν· τὰ μὲν⁹⁸ χρεῖσά
 Τῆ

tae quotidianae, quae ne-
 cessariae sunt ad vitam.
 Propter vocabulum δόλος
 cogitabam de μαχῶν. Nam
 δόλος et μάχη opponuntur.
 Item de μηχανημάτων. Nam
 et haec interdum palam ad-
 mouentur. Aut ἐγχερημῶ-
 των. Aut etiam, duplici
 correctione, διὰ νοημάτων,
 διὰ λόγων, loco δόλων. T.
 II. p. 489. A. iungit ἑήμα-
 τα, πράγματα, γράμματα.
 Tom. V. p. 279. B. πόσαι
 ἐπιβλαῖ; πόσαι συκοφαν-
 τία; πόσα μηχανήματα κα-
 τὰ τῶν ἀποστόλων ἤρετο; Sed
 in nullo horum acquiesco.

88 νέφη] mox idem di-
 cit proprie πλήθη. νέφος
 enim multitudinem etiam
 notat. Νέφος de re eadem
 habet Heliodor. pag. 203.
 Eustath. ad II. pag. 1126.
 v. 36. explicat τὸ πολὺ πλῆ-
 θος. Forte autem mox le-

gendum, aut τὰ τε πλήθη,
 aut ἀδὲ τὰ πλήθη.

89 ἐπὶ ἔν] Huc inferius
 refertur, ὅσα, πῶς. p. 369.
 B. Sed multa interposuit.
 Pessime hic quoque locus
 erat distinctus. Igitur cor-
 rexi.

90 ἔ τοῖς εἰρημένοις] ἐν
 τέτοις et τοῖς εἰρημένοις sunt
 eadem. ταῦτα enim sunt,
 τὰ εἰρημένα. Ergo haec
 sensu carent. μόνον er-
 go alicubi interponendum.
 Aut, ἔ μόνον δὲ τοῖς εἰρημέ-
 νοις, aut, ἔ τοῖς εἰρημένοις
 δὲ μόνον. Τὰ πράγματα, est
 res religionis. Conditio-
 nem enim et fata religionis
 exponit. Ἐν τέτοις ἔνω⁹³
 est, ea esse conditione. Ἐν
 τέτοις, nimirum τοῖς δανοῖς.
 Interpretem non intelligo
 in his: non eae — plures.

91 πλείοσι] id est, δανο-
 τήροις, χείροσιν. Ita πλείων
 κίνδυνος,

fluctuum multitudinem. Quoniam igitur in illo statu et conditione res tunc erant, non eae, quas diximus tantum; sed longe plures. Nec solum doctores, sed etiam discipuli periclitabantur, nec discipuli modo, sed etiam doctores; nam si alia pars in tentatione, alia in tranquillitate fuisset, potuisset altera alteri consolationem afferre. Tunc autem utraque pars oppugnabatur: et haec videntes multi ex infirmioribus, dissoluebantur, obtorpescebant, anxii erant: bona quidem praedicationis in spe videntes, regnum, resurrectio-

G 3 nem,

κίνδυνος, maius periculum, id est, magis timendum, gravius.

92 εἰ μὲν γὰρ] Haec usque ad βάλλεσθαι signis inclusi.

93 καὶ τῶτα] καὶ non est opus. ταῦτα sunt ea omnia, de quibus dixit ante parenthesisin.

94 ἐξελύοντο] ἐκλύεσθαι dicuntur, qui vires amittunt, qui animum abiciunt, aut etiam dissolute viuunt. Demosth. pag. 411. ἐκκελύεσθαι μοι δοκέει. Idem pag. 219. iungit ἐκλύειν et μαλακίαν. Ita de Spartanis, qui a pristina virtute defecerant. Lucian. T. I. pag. 335.

95 ἐνάρκη] torpebant. νάρκη et ναρκήσας est apud Philon. p. 710. E. F. καίτοι

προθυμίας ἐνάρκησα. Synes. T. II. pag. 62. Nam προθυμίας et ναρκήν sibi opponuntur. Dicitur etiam ναρκήν. Chrysof. T. I. p. 546. B. ναρκή καὶ ἀναδύεται, torpet ac refugit. Et compositum T. V. p. 445. D. ἐλπίζοντες ἐκ ἀποναρκώμεν.

96 ἀλύοντες διετέλκν] semper in tristitia et moerore erant. Schol. Sophoc. pag. 86. explicat δυσφορεῖν, ἀδημονεῖν, etiam γεγηθένας. Vide eundem p. 57. et 383. Adde Erotian. p. 11. et Eustath. ad Odys. pag. 1636. v. 21. seqq. Disputat etiam de hoc vocabulo Plutarch. de audiendis Poëtis Cap. V.

97 τὰ μὲν χρησά] reddit rationem, cur ita affecti fuerint. Bona omnia erant in spe: mala omnia praesentia et vrgentia.

τῆ κηρύγματος, ἐν ἐλπίσιν ὀρώντες, βασιλείαν, καὶ ἀνάσσειν, καὶ ἀφθαρσίαν· τὰ δὲ λυπηρὰ, ἐν ταῦτα, ἐν τῇ πείρᾳ καὶ ὑπομονῇ, τήγανα⁹⁸, καμίνες, δεσμοτήρια, πολέμους, ἔχθρας, ἀπεχθείας, θανάτους, κινδύνους· καὶ τὰς διδασκάλους⁹⁹ αὐτῶν, οὖν μὲν ἐν δεσμοτηρίοις, οὖν δὲ ἐν¹⁰⁰ ἀπαγωγαῖς, ὑβριζομένους, ἀπαγομένους· καὶ¹⁰¹ πανταχόθεν ἦσαν νέφη κακῶν, καὶ βαθεῖάν τινα νύκτα πειρασμῶν ἔχον, ἢ πάντας κατέχευε, καὶ θορυβεῖσθαι αὐτὸς ἐποίηε σφοδρὰ καὶ ταράττεσθαι ὅρα¹⁰², πῶς διὰ μιᾶς λέξεως¹⁰³ ἀνίστησιν αὐτῶν τὸ φρόνημα; ποιεῖ μὲν γὰρ¹⁰⁴ αὐτὸ καὶ ἄλλοθεν, ἐν ἑτέρᾳ ἐπιτολῇ λέγει· διὸ τὰς παρεστέλλοντας χεῖρας, καὶ τὰ παραλελυμένα γόνατα ἀνορθώσατε· ἔ¹⁰⁵ περὶ γονά-

B.
Hebr. 12,
1.

98 τήγανα] genera malorum (τῶν λυπηρῶν) iam recenset; in his primo loco supplicia atrocissima. Vide supra Homil. I. notam 63.

99 καὶ τὰς διδασκάλους] repete ex superioribus ὀρώντες.

100 ἐν ἀπαγωγαῖς] Interpretis callide hoc transfiliit. De loco hic sermo est, ut quilibet videt. Nemo ergo de notione ἀπαγωγῆς, quam Harpocrat. pag. 19. notat, cogitabit. Corrigendum ergo, ἐν συναγωγαῖς. απ. et τυν. facile in Codicibus confunduntur; nam σ. in superiori parte iungitur litterae υ. υ. vero et ν. invicem iunguntur. Res autem ipsa nota est ex N.

Testamento. Praedixerat hoc eis Iesus Matth. 10, 17. Etiam si autem ἀπαγωγή aliquis accipere velit, vel de iis, qui rapiuntur ad supplicium, vel de exilio, quomodo non tautologicum erit, iunctum τῷ ἀπαγομένους. Ceterum tamen ἀπαγωγὰς inter similia memorat Tom. II. p. 115. D. τὰς πολέμους, τὰς ἐκπαινήσεις, τὰς ἀπεχθείας τὰς κάραι πάντων, τὰς μίσσησας, τὰ δεσμοτήρια, τὰ δικαστήρια, τὰς ἀπαγωγὰς. Eandem enim ibi sententiam tractat. T. III. p. 382. D. est, τὴν ἐπὶ θάνατον ἀπαγωγὴν.

101 καὶ πανταχόθεν] repete ex principio periodi ἐπὶ. καὶ ἐπὶ πανταχόθεν.

nem, et incorruptionem; tristitia autem hic in experimento et patientia: sartagine nempè, fornaces, carceres, bella, inimicitias, odia, mortes, pericula: et doctores suos, nunc in carceribus, nunc abductos et contumelia affectos; vndique malorum nubes ingruerant, et in profunda tentationum nocte erant, quae omnes inuadens, in perturbatione magna tenebat. Vide, quomodo vna voce animum illorum erigat? Id enim facit in alia epistola, dicens: *Ideo manus remissas et genua debilia roborate.* Non de genibus et manibus loquens, sed de cogitationibus internis et latentibus, quae per tentationes dissoluebantur. Deinde post data monita, consolationem affert

G 4 maxi-

102 ἄρα, πῶς] Haec est ἀπόδοσις longioris periodi.

103 λέξεις] Intelligit vocem βεβραϊώσις. Vide pag. 358. E.

104 αὐτό] refertur hoc ad ἀνίστησι τὸ φρόνημα αὐτῶν. Per particulas μὲν γὰρ autem hic vinciri oratio nequit. Aut ergo, ποιῶ μὲν ἂν αὐτό, aut ποιῶ δὲ αὐτό scribendum videtur. ἄλλοθεν, aliunde, proprie de loco. Sed hic aliunde est: aliunde repetitis argumentis. Alii in mentem venire possit, scriptum fuisse ἄλλοθι, idque deinde explicatum esse, inculcatis, ἐν ἑτέρῃ ἐπιστολῇ. Aut, ἄλλοθεν, aliunde. Aliunde enim hoc argumentum ac-

cepit, nimirum ex Iesaiæ 35, 3. Inferius p. 369. C. in conclusione est: καὶ ἔτω καὶ αὐτῶν.

105 ἢ περὶ — ἐκλυομένων] Haec ad verbum in suam catenam, Photii tamen nomine, transfulit Pseudo-Oecumenius Tom. II. p. 422. A. Nam Tom. XII. p. 279. C. D. ubi haec data opera explicat Chrysostomus, haec non leguntur. Igitur nec Theophylactus, nec Damascenus habet. Habet autem Oecumenius: ἢ περὶ γονάτων δὲ καὶ χειρῶν λίγα, ἀλλὰ περὶ λογισμῶν χαλεπόντων τῆς πληθῆς τῶν παρασμῶν καὶ ἐκλυομένων. Puto ergo ex hoc loco ante ἐκλυομένων addendum

των, καὶ χειρῶν λέγων, ἀλλὰ περὶ λογισμῶν
χωλευόντων τῷ πλήθει τῶν πειρασμῶν ἐκλυομε-
νων· εἶτα ¹⁰⁶ παραινήσας, καὶ παραμυθίαν εἰσάγει

Hebr. 10, 37. ¹⁰⁶ μεγίστην, λέγων· ἔτι γὰρ μικρὸν ὅσον ὅσον, ὁ ἐρχό-
μενος ἔξει, καὶ ἔχρονιει. ἀλλὰ καὶ ¹⁰⁷ ἐπειδὴ
τὸ τοῦτέως ἐν ἐλπίσιν ἦν, καὶ ἐτέρως πάλιν αὐτὸς
προτρέπεται, ἐκ ἐξ ἀλλοτρίων, ἀλλ' ἐξ οἰκείων
παραδειγμάτων εὐθυμοτέρως ποιῶν. ἀναμιμήσκε-

Hebr. 10, 32. ¹⁰⁸ σθε, φησι, τὰς πρότερον ἡμέρας, ἐν αἷς Φω-
τισθέντες, πολλὴν ἀδελφῶν ὑπεμείνατε παθη-
μάτων. ὑμᾶς αὐτὸς αἰσχύνθητε, τὰ ὑμέτερα
κατορθώματα ἐντραπίητε, μὴ ἀνάξιον ἐπιδείξη-
τε ¹⁰⁹ τῶν προοιμίων τὸ τέλος, οἴκοθεν δεχέσθε
τὴν παρακλήσιν. παρακαλέσας τοίνυν καὶ ἔτω, κα-
κείως, παρακαλεῖ καὶ διὰ τῆς λέξεως ¹¹⁰ ταύτης.

C. ¹¹¹ πῶς, καὶ τίνι τρόπῳ; τὰ δεσμά καὶ τὴν ἀλυσιν,
βεβαίωσιν εὐαγγελίᾳ λέγων. ἔ γὰρ δὴ μόνον ἀνι-
στάμενοι

dum esse καί. Interpres
χωλευόντων reddidit: inter-
nis et latentibus. Sed
Chrysof. sine dubio respec-
xit Hebr. 12, 13. ἵνα μὴ τὸ
χωλὸν ἐκτραπή. Quid er-
go interpres in animo ha-
buit? Forte Φωλευόντων
aut ἐμφωλευόντων, quae
profus aliena sunt ab hoc
loco. Eodem modo Chry-
sof. T. I. p. 518. C. dixit:
μέρος χωλεῖον. Nemo ve-
ro Oecumenii auctoritate
ita abutatur, vt hanc ho-
miliam Photio tribuat. Re-
cte enim Noeffeltius, Vir
Doctissimus, monuit ad
Theodoret. in epist. Paull.
p. 310. In illis Oecumenii

scholiis alienis nominibus
nihil frequentius.

¹⁰⁶ εἶτα παραινήσας] me-
moriter haec laudavit; mul-
to enim ante leguntur, non
post ista, quae laudauerat.
Ita vir diuinus saepe etiam
memoria labitur tum, cum
data opera litteras sacras
tractat. Notabile exem-
plum memoravi in mea
N. Testamenti editione ad
Matth. 27, 49. Sed hoc
illi ad recensionem Tatia-
ni referunt, quam fortasse
breui post sunt edituri.

¹⁰⁷ ἀλλὰ καὶ ἐπειδὴ]
Malim ἀλλ' ἐπειδὴ καί.

¹⁰⁸ φησι] Ante φησι de-
sidero γάρ.

maximam, dicens: *Adhuc modicum aliquantulum, et, qui venturus est, veniet, et non tardabit.* Sed quia illud interim in spe erat, alio modo rursus eos cohortatur, non alienis, sed propriis exemplis animos ipsis faciens. *Rememoramini, inquit, pristinos dies, in quibus illuminati, magnum certamen sustinistis passionum.* Vos ipsos pudore afficite, bona vestra opera reuereamini, ne indignum proe-miorum finem exhibeatis, a vobis ipsis cohortationem accipiatis. Cum ergo illos variis monuisset modis, per hoc dictum illos hortatur. Quomodo et qua ratione? Vincula et catenam dicens confirmationem esse Euangelii. Non solum enim mortui suscitati, vel leprosi mundati, vel daemones expulsi, sed nos etiam victi Euangelium confir-

G 5

mamus.

109 ἐπιδάξτε] inter tres imperatius est vnus coniunctiuus, pro ἐπιδάξτε, propter particulam μή. Sed imperatius etiam locum habebat, qui fortasse aliis probabitur. Pluribus enim in locis coniunctiuus temere accessit ex correctione. Poterat etiam ἐπιδάξασθε, voce media, dicere. In his enim formulis Actiuum et Medium aequè obtinet, tametsi, cum *se iactare, se ostentare* notat, necessario Medium requiritur. Plato p. 253. τοιγάροτ' ὅς ἂν οἴηται τραγωδίαν καλῶς ποιῆν, ἂν ἔξωθεν κύκλω περὶ τὴν ἀττικὴν κατὰ τὰς ἄλλας πόλεις

ἐπιδανύμενος (vt se ostendet) περιέρχεται, ἀλλ' εὐθὺς αὐτὸ φέρεται καὶ τοῖς ἐπιδανύουσιν (exhibet) ἀκότως. Isaeus pag. 106. ἐπιδανύμενοι, (docentes, demonstrantes) ὅτι ἔπερι κλέωνος χρήματα ποίμεθα τῶν οἰκείων, εἰδ' ἂν πάνυ πονηροὶ ᾖσι. Aeschines pag. 282. Φανερώς ἐπιδανύμενος τῆν θερακίαν.

110 λέξωσ ταύτης] intelligit, vt dixi, vocabulum βασιώσεως.

111 τὰ δεσμὰ] sua vincula dicit, vt constat ex Philipp. 1, 7. quem locum hic tractat.

εἰσόμενοι ¹¹² νεκροί, Φησιν, εἰ δὲ λεπροὶ καθαίρομε-
 νοι, εἰ δὲ δαίμονες ἐλαυνόμενοι, ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς,
 δεσμέμενοι, βεβαιῶμεν τὸ εὐαγγέλιον. πῶς, εἰπέ
 μοι, καὶ τίνι τρόπῳ; καινὰ γὰρ τὰ εἰρημένα,
 καὶ ἀνίγμωσι τὰ πολλὰ ἔοικε. λοιπὸν ἄκουε ¹¹³,
 πῶς; εἰ ¹¹⁴ ἀδεῶς ἐκηρύττομεν, μηδὲν πάσχοντες
 ἀηδὲς, μηδὲ δεινόν, καὶ ¹¹⁵ πολλοῖς τῶν βελομέ-
 νων ἡμᾶς διαβάλλεν ἔδοξεν ὑποπτον εἶναι τὸ κή-
 ρυγμα. νῦν δὲ, ἐλαυνόμενοι, διωκόμενοι, τεμνό-
 μενοι, καίόμενοι ¹¹⁶, κατακρημνιζόμενοι, μυρία
 πάσχοντες, καὶ μὴ ἐνδιδόντες, ἀλλὰ προθυμό-
 τεροι ταύτῃ γινόμενοι, καὶ τοῖς σφόδρα ἀνασχυ-
 τῆν ¹¹⁷ βελομένοισι ἰκανὴν παρέχομεν ἀπόδειξιν,
 τὴν ἀληθείας εἶναι κήρυκας ¹¹⁸, καὶ θεῖαν τινὰ δύ-
 ναμιν ἐν ἡμῖν εἶναι, καὶ ¹¹⁹ πάντα ταῦτα ἐξευμα-
 ρίζωσαν ¹²⁰, καὶ ἐκ ἑώσαν τῶν πειρασμῶν τὸ πλῆ-
 θος περιγενέσθαι τῶν κηρυττόντων, καὶ ταῦτα,
 ὀλίγων

¹¹² ἀνισόμενοι νεκροί] Si-
 ne villo dubio Sanctus Pater
 respicit Matth. 10, 8. Nam
 ibi ex Matth. 11, 5. multo-
 ties infert, νεκρὰς ἐγείρετε.
 Sed ista illo loco excluden-
 da sunt. Cui autem tem-
 pus suppetit, is euoluat
 Chrysof. T. VII. p. 375. D.
 et ibid. in fine. p. 376. C.
 p. 378. D. T. VIII. p. 281.
 D. p. 300. D.

¹¹³ λοιπὸν ἄκουε] Etiam
 haec inepte distincta erant,
 quod vel ex Latina inter-
 pretatione discitur.

¹¹⁴ εἰ ἀδεῶς] Malim: εἰ
 γὰρ ἀδεῶς. Post ἐκηρύττο-
 μεν desidero etiam ἡμᾶς.

Senu haec iudicantur. Er-
 go nemini obtrudo.

¹¹⁵ καὶ πολλοῖς] vti καὶ
 mihi superfluum videtur,
 ita ἂν requiro. Forte er-
 go, καὶ πολλοῖς, aut, subla-
 το καὶ, ἔδοξεν ἂν ὑποπτον.

¹¹⁶ κατακρημνιζόμενοι]
 κρημνός est locus praecipis
 ac profundus. Inde κατα-
 κρημνίζειν τινὰ, aliquem praeci-
 pitare. Xenoph. p. 457.
 D. Pro eodem est κρημνί-
 ζων. Gregor. Naz. p. 126.
 καθ' ἑαυτὸν οἱ κρημνιζόμενοι τὰς
 πλησίον πέτρας λαμβάνου-
 ντες. Κρημνός ergo expli-
 cat πέτρας. Habet etiam
 infra Chrysof. p. 391. C.
 et T. III. p. 262. B. ἄς τὸ

τῆς

mamus. Quo pacto, dic mihi? Noua enim sunt dicta illa, et pleraque aenigmati similia. Audī demum, quomodo. Si absque timore praedicaremus, nihil ingratum vel graue patientes; multis eorum, qui nos calumniis impetere volunt, suspecta videretur esse praedicata; nunc autem pulsī, persequutionem patientes, secti, adusī, per praecipitia acti, innumera patientes, nec cedentes, imo hinc alacriores facti, etiam impudentioribus offerendam habemus demonstrationem, quod veritatis simus praecones, quodque diuina quaedam virtus in nobis sit, quae haec omnia leuiora reddat, nec permittat, vt tot tentationes praedicatores superent: ita, vt, cum pauci illi sint, per tot impedimenta vincant. Si quis ergo voluerit claram percipere

τῆς ἀπωλείας βάρυτρον φέροντες ἑαυτὰς κατακρήμνισαν.

117 ἀναίσχοντῶν] intellige: ἐν τῷ διαβάλλαν ἡμᾶς, vt paullo ante dixit. Nam ἀναίσχοντῶν, quod est impudentem esse, tam factis, quam sermonibus, alibi etiam e nexu orationis explicandum.

118 κήρυκας] intellige, ἡμᾶς. Mox rursus repete τῶ, καὶ τῆ θείαν, vt paullo inferius ἀπάδαζιν, τῆ θείαν.

119 καὶ πάντα ταῦτα] ex meo sensu tollendum καὶ. δύναμις est subiectum; de ea duo dicit, quae per vnum καὶ coniungit: πάντα — ἐξευμαρτζισσων καὶ ἐκ ἑώσων.

120 ἐξευμαρτζισσων] ἐξευμαρτζισσων τι est aliquid, quod molestum est, reddere facilius. Vtitur hoc Chrysost. T. XI. p. 533. C. T. I. p. 134. B. ποίαν δυσχέρειαν ἐκ ἂν ἐξευμαρτζισσων; Ibid. pag. 237. E. Frequenter habet Philo p. 14. A. p. 294. B. ἐγχεροίζον γὰρ ἔδος ἐξισσῶται φύσει πολλάνις, ὡς καὶ τὰ δυσυπομόνητα καὶ δυσκατέρητα βραδίως ἐπελαφρίζαν, τὰς ὑπερβολὰς τῶν φοβερῶν ἐξευμαρτζισσόντων. Hic ergo synonymum ἐπελαφρίζαν. Ἐυμάρεω habet Xenoph. Oec. 5, 9. Chrysost. T. I. pag. 12. A. Schol. Sophocl. pag. 338. explicat ῥυσσῶν.

ἀλίγων ὄντων, διὰ ¹²¹ τούτων κρατῆσαι καλυμά-
 ταν. εἴ τις ἔν ¹²² βέλοιο σαφῆ λαμβάνειν ἀπόδει-
 ξιν, τῆ θεῖαν εἶναι δύναμιν, τὴν ἡμῖν ¹²³ ἐνηχῆσαν,
 τὰς πειρασμὸς λαμβανέτω ¹²⁴, τὰς κινδύνους, τὰς
 ἀλύσεις, τὰ δεσμοτήρια. ἔ γάρ ἐστι ἀνθρωπίνης
 δυνάμεως, διὰ τούτων κρατῆσαι ¹²⁵ κρημνῶν,
 διὰ τούτων πλεῦσαι κυμάτων, διὰ τούτων
 χωρῆσαι βελῶν· ἀλλὰ θεῖας καὶ ἀμάχε ταῦτα
 ἰσχύος. ὡς βεβαίως τῆ εὐαγγελίᾳ, ἢ ἀλύσει,
 ἔκ ἐκείνοισ ¹²⁶ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡμῖν, τοῖς πάσχε-
 σι. δοκιμώτερος γὰρ ἡμᾶς ἐργάζεται, ἰσχυροτέ-
 ρος, μᾶλλον καταφρονεῖν ποιεῖ τῶν ἐπιβέλων.
 Rom. 5, 3. διὸ καὶ ἔλεγεν ἡ θλίψις ὑπομονὴν καταργάζεται.
 4. 5. ἢ δὲ ὑπομονὴ δοκιμὴν· δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα· ἢ δὲ ἐλπίς
 ἔ καταισχύνας.

Κ Ε Φ. Ε.

121 διὰ τούτων κρατῆσαι
 καλυμάτων] κρατῆσαι διὰ τι-
 νος habet etiam T. II. pag.
 166. D. Sed haec abrupta
 sunt a reliqua oratione;
 quomodo enim haec cohae-
 reant? ἴν δὲ — παρέχου-
 μεν ἀπόδειξιν — τῆ θεῖαν εἶναι
 δύναμιν — ἐκ εἰσῶσαν περιγε-
 νήσθαι τῶν κρημνῶν, ἀλί-
 γων ὄντων, deinde: διὰ τού-
 των κρατῆσαι καλυμάτων.
 Necessario ἐκ εἰσῶσαν περιγε-
 νήσθαι postulat coniunctio-
 nem aduersativam, siue ἀλ-
 λά, siue δέ. Ita nimirum:
 ὄντων, ἀλλὰ διὰ τούτων
 κρατῆσαι καλυμάτων. Aut,
 διὰ τούτων δὲ κρατῆσαι κα-
 λυμάτων. In hac constru-
 ctione vero ex ἔξουμαρξή-
 σαν et ἐκ εἰσῶσαν intelligen-

dum ποιῶσαν. Haec est le-
 nissima, vt credo, corre-
 ctio. Obiter in editione
 noto duo vicina vitia κη-
 ρυπτόντων et κολυμάτων.
 Περιγένεσθαι et κρατῆσαι in-
 fra etiam iungit. pag. 370.
 C. Male autem interpres:
 cum pauci illi sint. Immo:
 cum pauci simus. De se
 enim ac de reliquis Aposto-
 lis loquitur.

122 βέλοιο] Grammati-
 ca ratio non est contraria
 optatiuo. Malim tamen
 ὀριστικῶς, βέλεται.

123 τὴν ἡμῖν ἐνηχῆσαν]
 quae aures nostras perfo-
 nat. Sed aliquid maius re-
 quiro. Forte: τὴν ἡμῶς
 ἐισχύουσαν. Gregor. Naz.

pag. 38.

cipere demonstrationem, quod diuina quaedam virtus sit, quae nos intus inspiret, tentationes sumat ac recenseat, pericula, catenas, carceres. Neque enim humanae virtutis est, per tot praecipitia vincere, per tot fluctus et procellas nauigare, inter tot tela progredi; sed diuinae et inexpugnabilis virtutis. Itaque catena est confirmatio Euangelii; non illis modo, sed etiam nobis, qui patimur: probatiores enim fortioresque nos reddit, efficitque, vt insidias magis despiciamus. Quapropter dicebat: *Tribulatio patientiam operatur: patientia autem probationem: probatio vero spem: spes autem non confundit.*

CAP. V.

pag. 38. πῶς τὸ ἄσθενὲς ἐνισχύσω καὶ τὸ πεπτωκὸς ἀναστήσω; Idem p. 128. τίς ὁ τὰς παραιμένας ἐνισχύων χεῖρας, καὶ γόνατα παραλειμμένα παρακαλῶν; Gregorium nunc non curo. Sed γόνατα παρακαλῶν non est Graecum. Vtunque ferri possit ἀνκαλῶν. Idem p. 134. τὸ ἄσθενὲς ἐνισχύοντος. Possunt haec notari ad Wetstenii animaduersionem ad Luc. 22, 43. vbi ita habet: *Saepe dicunt LXX. ex aliis non laudatur.* Tamen Stephanus in thesauro habet ex Gennadio: *διὰ δὲ τῆ πνεύματος αὐτῆ ἐνίσχυσε τὰς ἀποστόλους.*

124 λαμβανέντῳ] intellige, ὑπόδειξι.

125 κρατήσαι] rursus haereo; cogito enim πλεῦσαι, χωρῆσαι. dissimile ergo κρατήσαι. Aliud est superius: διὰ τῶσάτων κρατήσαι κωλυμάτων. Ac fortasse hoc ipsum imposuit scribae negligentissimo. Coniicio ergo περάσαι. Ita apud Xenoph. p. 966. A. est, τάφρος ἀσφαλῶς περᾶν. Theocrit. Id. II, 50. περῆσαι. Βαδίσαι nimis recedit a lectione vulgata, nec eam vim habet. Propius addit πατήσαι. Sed id alienum est.

126 ἐκείνοις] intellige, τοῖς βελομένοις διαβάλλαν ἡμᾶς τὰς ἀποστόλους καὶ χριστιανῶν, aut breuius, τοῖς ἐχθροῖς ἡμῶν.

370. A.

Κ Ε Φ. Ε.

- Ὁραῖς, πῶς ἡ θλίψις βεβαίωι τὸ εὐαγγέλιον. διὰ
 δὴ τῆτο καὶ ἀλλαγῆ, αἰτῆντι αὐτῶ τῶν περα-
 σμῶν ἀπαλλαγῆ, καὶ πολλάκις ὑπὲρ τῆτων
 2 Cor. 12, προσελθόντι ¹²⁷, ἤκειν ¹²⁸. ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις με·
 9. ἡ γὰρ δύναμις με ἐν ἀσθενείᾳ τελειῖται. ἀσθέ-
 νειαν ἐνταῦθα, τὰς διωγμὰς καλεῖ, τὰς περα-
 σμας, τὰς κινδύνους, τὰς ἐπιβηλαίς, τὰς ἐπηρεαίαις.
 ὁ δὲ λέγει, τοιούτων ἐσὶν ἡδυνάμην ¹²⁹ ταῦτα κω-
 λῦσαι, Φησι, καὶ σβῆσαι τὸν πόλεμον, καὶ ἀνα-
 σῆλαι ¹³⁰ τὰ κύματα· ἀλλ' ἐκ ἐποίησα, ἵνα μειζρο-
 νας ἡ δύναμις με δειχθῆ. ἔ γὰρ ἔτιωσ ἐδείκνυτο
 αὐτῆ ἡ δύναμις, τῆτων μὴ γινομένων, ὡς γινομέ-
 νων μὲν, ἐκ ἰσχυόντων δὲ. ἐπεὶ καὶ κυβερνήτην ἐκεῖ-
 νον ἀριστον εἶναι φαμεν, ἔ τὸν ἐν γαλιηῶ πόντῳ
 B. Similitudo de gubernatore
 navis.
 De Medi-
 co.
 De belli
 duce.
 De pastore.
 διτάμενον κατευδύνειν τὸ σκάφος, ἀλλὰ τὸν με-
 ταξὺ σκοπέλων καὶ κυμάτων, καὶ χειμώνων καὶ
 πνευμάτων διασώζοντα τὰς ἐμπλέοντας· καὶ ἰα-
 τρὸν ¹³¹, τὸν μυρίων νοσημάτων ἐπιχειμένων ἐξαρ-
 πάζοντα τὸν κάμνοντα· καὶ στρατηγὸν, τὸν
 πανταρχόθεν πολεμίων ἐπιτεθέντων καὶ βαλλόν-
 των, δυνάμενον σῆσαι τὸ τροπαιον· καὶ ποιμένα,
 τὸν, μυρίων λύκων ἐπιχειμένων, καὶ ἐτέρων ἐπι-
 βηλων, διατηρῆντα τὴν ἀγέλην ἐν ἀσφαλείᾳ·
 ἔτιω δὴ καὶ τότε τῆτο μάλιχα ἐποίησ τὸ θαῦμα,
 ὅτι δὴ μυρία πάσχοντες ἐκράτην, καὶ ¹³² περιε-
 γέγοντο τῶν πονέντων ¹³³ αὐτῶν. ὅτε γὰρ τὸν πέ-
 τρον

¹²⁷ προσελθόντι] intelli-
 ge, τῷ χριστῷ. cum saepius
 ea de re precibus adiret
 dominum.

¹²⁸ ἤκειν] Loco lauda-
 to, ante ἀρκεῖ, legitur ἄρη-
 κεν, quod in locum τῆ ἤ-
 κειν substituendum est. ὁ

rhen, intellige, ὁ κύριος.
 De dativis absolutis hic ne-
 mo cogitabit.

¹²⁹ ἡδυνάμην] Dei sermo
 est. Ταῦτα, id est, τὰς
 διωγμὰς κ. τ. λ.

¹³⁰ ἀνασῆλαι] compone-
 re, sedare fluctus. Cin-
 nam.

C A P. V.

Viden, quomodo tribulatio confirmet Euangelium? Ideoque alibi, cum peteret, ut a tentationibus liberaretur, ac saepe illa de causa accederet, audiuit: *Sufficit tibi gratia mea. Nam virtus mea in infirmitate perficitur.* Infirmitatem hic, persecutiones vocat, tentationes, pericula, insidias, molestias. Hoc autem vult significare: Poteram hoc impedire et bellum extinguere, atque fluctus comprimere; sed non feci, ut virtus mea magis demonstraretur. Non enim ostensa fuisset eius virtus, si haec non facta fuissent; ut cum facta quidem sunt, et nihil potuerunt. Nam gubernatorem illum optimum dicimus, non qui in tranquillo mari potest nauem recte ducere; sed eum, qui inter scopulos, et fluctus, et tempestates, et ventos, vectores conseruat: et medicum peritum dicimus eum, qui, mille ingruentibus morbis, aegrum seruat: et exercitus ducem optimum, qui, hostibus undique irruentibus et oppugnantibus, tropaeum potest erigere: et pastorem bonum, qui, mille lupis, aliisque insidiatoribus irruentibus, gregem in tuto custodit. Ita tunc quoque res hinc mirabilis efficiebatur, quod innumera patientes vincerent, et eos, qui se affligebant, superarent. Quando igitur Petrum et Ioannem, filium tonitruum, et fundamentum fidei, in carcerem coniecerunt; cogita,

nam. p. 187. τὴν ὁρμὴν ἀνα-
 πάλιντες, reprimere. Item
 Aelian. Var. Hist. 3, 27. 12,
 64. Philostorg. pag. 93.
 τὰς ἐπιδρομὰς ἀναστρέλλοντα.
 Pro eo habet Heliodor. p.
 224. τὸ κλυδώνιον — κατέ-
 σκελλε.

131 ἰατροὺν] intellige, ἄρι-
 στὸν φάμεν.

132 περιεγίνοντο] Forte
 περιεγίνοντο. Nulla enim
 caussa est mutati temporis.

133 πονάντων αὐτῶν] Scri-
 ba Codicis, scriba, qui Co-
 dicem transcripsit, inter-
 pres,

τρον καὶ τὸν ἰωάννην, τὸν υἱὸν ¹³⁴ τῆς βροντῆς, καὶ τὴν κρηπίδα τῆς πίσεως, εἰς δεσμοτήριον ἐνέβαλον, ἐνόησον, πῶς ἀφεθέντων ¹³⁵ αὐτῶν, διαπορεύσιν. ἀγαγόντες ¹³⁶ γὰρ αὐτοὺς, ἐν ¹³⁷ μέσῳ

Αἰ. 4, 16. τῷ θεάτρῳ λέγῃσι· τί ποιήσομεν τοῖς ἀνθρώποις τέτοις; ἰεδαῖοι, οἱ αἵμασιν ἐντραφέντες προφητικοῖς, δῆμος μεμηνὼς καὶ λυσσῶν, ὁ τὰ θυσιασθῆρια ¹³⁸ κατασκάψας, ὁ τὰς προφήτας ἀποκτείνας, ὁ φόνους συνανατραφεὶς, ὁ θηρίων ἀγριώτερος, ὁ σάξων ἀπὸ ¹³⁹ τῷ αἵματος ἔτι τῷ δεσποτικῷ, ὁ σαυρώσας ἔτος, δύο λαβὼν ἀλίεας, ἀγραμμῶτες ¹⁴⁰, ἰδιώτας, ἀσήμες, ἰχθύων ¹⁴¹ ἀφρονότερες, ὧν

pres, editor, corrector, typosheta, omnes inter se videntur coniurasse, vt has homilias quam corruptissime editas infamarent. Forte ergo corrigendum, τῶν ποιόντων αὐτά. Αὐτῶ, intellige τὰ κικῶ, quod paulo ante etiam in μυρία πάσχοντες intelligitur.

¹³⁴ τὸν υἱὸν — πίσεως] Frustra haec h. l. adscripsit Chrysostomus. Si enim Ioannes talis ac tantus erat, non sine causâ Iudaei dubitabant, quid ipsi facerent. Vt humilem et imbellem cum oportebat notare, quod mox recte etiam fecit. Praeterea in collocatione vocabulorum offendit. Etenim τὴν κρηπίδα τῆς πίσεως ad Petrum referendum. Ita hic infra etiam vocatur Hom. IV. p. 273. C. Videntur ergo post πί-

τρον inferenda esse. Vide l. l. notam 43.

¹³⁵ ἀφεθέντων] non ex carcere, sed ex synedrio, vt, iis dimissis, deliberare possent. Id intelligitur ex l. l. Actuum.

¹³⁶ ἀγαγόντες] In Actibus Apostolicis diserte traditur, haec dicta esse in synedrio, semotis illis. Quomodo ergo ἀγαγόντες locum habebit? Simul ergo ac eodem tempore erant et dimissi (ἀφεθέντων) et adducti (ἀγαγόντες.) Coniicio ergo, vel ἀπαγαγόντες, vel ἐξαγαγόντες. In Actibus est, κελεύσαντες ἔξω τῷ συνεδρίῳ ἀπελθεῖν. Deinde est, διαπορεύσι· τί ποιήσομεν κ. τ. λ. Ἐν μέσῳ igitur refero ad λέγῃσι. Sed hic locus aliter etiam constitui potest. ἐνόησον, πῶς συναχθέντων αὐτῶν (i. e. τῷ συνεδρίῳ,

cogita, quomodo ipsis dimissis dubitant. Cum adduxissent igitur illos in medium theatrum, dixerunt: *Quid faciemus hominibus istis?* Iudaei, qui in Prophetarum sanguinae ianutruti erant, populus furens et rabie ductus, qui altaria destruxerat, qui Prophetas occiderat, qui in caedibus educatus fuerat, qui belluis ferocior erat, qui adhuc dominici sanguinis stillas emittebat, qui ipsum crucifixerat. Hic duobus apprehensis piscatoribus, illiteratis, idiotis, obscuris, mutis magis quam pisces, quorum alter ne osliariae quidem minas simplices tulerat. Hos, inquam, comprehensos,

συνεδρίας, τῶν ἰουδαίων.) διαπορεύσιν. ἀγαγόντες (ex carcere in synedrium) γὰρ αὐτὰς, (hic iam non monet, eos dimissos esse ex synedrio) ἐν μέσῳ. In Actibus deinceps ita est: 1) ἔθεντο αὐτὰς εἰς τήρησιν. v. 3. Chrysofost. ἐνέβαλον εἰς δεσμωτήριον. 2) συνήχθησαν οἱ ἄρχοντες αὐτῶν. v. 5. (hoc ergo ex mea correctione hic esset συναχθέντων.) 3) ἐσήσαντες αὐτὰς ἐν μέσῳ. v. 7. Chrysofost. ἀγαγόντες. 4) θεωρῶντες ἐθαύμαζον. v. 13. 5) κελύσαντες ἐξῶ ἀπελθόντων ἐνέβαλον λέγοντες· τί ποιήσομεν; Aut sic: ἐνόησον, πῶς διαπορεύσιν. ἀγαγόντες γὰρ αὐτὰς, καὶ ἀφεθέντων αὐτῶν, ἐν μέσῳ. Aut: ἐνόησον, πῶς διαπορεύσιν. ἀγαγόντες γὰρ αὐτὰς ἐν μέσῳ τῶ θεάτρῳ, καὶ ἀφεθέντων αὐτῶν, λέγουσι.

Vol. I.

137 ἐν μέσῳ τῶ θεάτρῳ] ἐν τῷ συνεδρίῳ.

138 κατασκάψας] Respicit Rom. 11, 3. et loca similia V. et N. Testamenti. Quod vero additur: ὁ τῶν προφητῶν ἀποκτείνων, a superioribus, οἱ αἵμασιν ἐντραφέντες προφητικαῖς, ita differt. Προφητοκτόνοι ἴσαν καὶ αὐτοὶ (h. c. ἀποκτείνων) καὶ ἐκ πατέρων προφητοκτόνων (h. c. ἐντραφέντες.).

139 σάζων ἀπὸ] Apud Heliodor. p. 38. et 42. est ἀποσάζαν αἵματος.

140 ἀγραμμάτως] Act. 4, 13. Theodoretus ad 1 Cor. XII, 8. p. 244. de iisdem loquens, habet: ἄνδρες ἀλιεῖς καὶ ἀποχαροβίτοι, καὶ γραμματῶν ἀμύητοι. Eodem vocabulo utitur ibid. ad Rom. I, 7. p. 16. Habet etiam Xenoph. p. 218. B. et alii. Qui ma-

H

numm

- ὡν θάτερος ¹⁴² ἐδὲ θυρωρῆ ψιλὴν ἀπειλὴν ἤνεγκε·
 D. τέτρες δὴ λαβόντες, ἐν μέσῳ ἔχοντες, δεδεμένους,
 γυμνῆς, ἔ χρημάτων περιβεβλημένους ¹⁴³ περι-
 σίαν, ἔ σωμαίων ἰσχὺν, ἔ λόγων δεινότητα, ἔ
 ξητορείας δυνάμιν, ἔ γένους περιφάνειαν, ἔ πατρι-
 δος μέγεθος, ἀλιείας ¹⁴⁴ ἐξ ἀλιείων, ἐσχάτη πτωχείαι
 συνεσηκότητας ¹⁴⁵, ἀπορῆσι, τί ¹⁴⁶ αὐτοῖς χρήσονται·
 καὶ Φασί: τί ποιήσομεν τοῖς ἀνδρώποισι τέτοις;
 ὄρας, ἠλίκον ἀρετῆ; πῶς οἱ πειρασμοὶ βεβούωσις
 τῆς εὐαγγελίς; καὶ λέγῃσι πρὸς αὐτῆς· ἔ παρὰ γ-
 ΑἸ. 5, 28. γελία παρηγγελισαμεν ὑμῖν, μὴ λαλεῖν ἐπὶ τῷ ὀνό-
 ματι τέτρω; καὶ βέλεσθε ἐπαγαγεῖν ἐφ' ἡμᾶς τὸ
 αἶμα

*num labore viduum quae-
 ritant.*

141 ἐχθύν] Prouerbia-
 lis haec est oratio, quam
 ingeniose hic de piscatori-
 bus adhibuit. Ita habet T.
 III. p. 473. D. τὰς ἀφάνους
 ἐχθύναι. Et ibid. p. 556. A.
 λίθων ἀφωτότερος. Et T.
 IV. p. 29. A. Neque ve-
 ro, nisi prouerbialis fuisse
 oratio, ita dixisset. In-
 iuriosum enim fuisset. Ei
 δὲ σοι καθεύδων ἦδον, ἐγὼ
 μὲν ἠσυχάσομαι σοι, καὶ πο-
 λὺ ἀφωτότερος ἴσομαι τῶν
 ἐχθύνων. Lucian. T. II. pag.
 704. Vide eundem T. III.
 p. 113. Ceterum, quomo-
 do hoc consentit cum Aët.
 4, 8. τότε πέτρος πλησθεῖς
 κ. τ. λ. et 13. θεωρῶντες τὴν
 παρῆστίαν; Talia Homi-
 letae non curant, modo
 rem augere oratione pos-
 sūt.

142 θάτερος] Petrus. Ita
 plane de eodem Chrysoth.
 T. I. p. 570. A. ἐδὲ θυρωρῆ
 ἀπαλὴν ἤνεγκε. Vide Io. 18,
 17. Hic autem non est
 ἀπαλή, sed ψιλὴ ἐρώτησις
 καὶ πένσις. T. XII. pag.
 455. C. de eodem habet:
 ἔχι θεραπεινίδος εὐταλῆς ῥή-
 ματα δέσας; Mox γυμνῆς,
 non est sine vestibus, sed
 sine armis. Intelligitur
 γυμνῆς ὄπλων καὶ συμμαχῶν.
 Apud Heliodor. p. 198. or-
 ponuntur γυμνοὶ et οἱ ἐν
 ὄπλοις. Apud Zosimum p.
 67. γυμνός est satellitibus
 destitutus, quamuis ipse ar-
 matus. Quid? quod ipse
 infra Hom. III. p. 391. D.
 ita habet: οἱ γυμνοὶ τὰς
 ὀπλισμένους.

143 περιβεβλημένους] Tam
 late dicitur hoc vocabu-
 lum, vt his omnibus, quae
 hic

henfos, in medio habentes, ligatos, nudos, non pecuniarum ope instructos, non corporea fortitudine, non sermonum grauitate, non rhetorica vi, non generis splendore, non patriae magnitudine, piscatores ex piscatoribus, extrema paupertate laborantes, dubitant, quomodo cum illis acturi sint, et dicunt: *Quid faciemus hominibus istis? Vident, quanta res sit virtus? Quomodo tentationes confirmatio sint Euangelii? Illisque dicunt: Nonne praecipiendo praecipimus vobis, ne loqueremini in nomine isto? Et, vultis inducere super nos sanguinem hominis istius.* Si

H 2. homo.

hic leguntur, accommodari possit. Lucian. T. I. p. 366. de athleta crasso et carnoso: *τοσούτους σάρκας περιβεβλημένους.* Chrysof. T. VI. p. 30. D. *περιβεβλημένος ἡλδρον.* Et mox ibid. E. *δυνασείας περιβολή.* Nam substantiuum quoque ita dicitur. Et T. V. p. 277. A. *χρημάτων περιβολή.*

144 *ἀλίαις ἐξ ἀλίων*] ex egenis ergo et ipsi egeni. Sic Tom. III. pag. 445. C. *ἄτιμον καὶ ἐξ ἀτίμων.* Et ibid. pag. 257. E. *πένης καὶ ἐκ πενήτων.* Et pag. 543. D. *ὁ ἀσημος καὶ ἐξ ἀσημων.* De patria autem monet, quod Galilaei erant. Ergo, contenti.

145 *συνεσηκώτας*] Interpretis: *extrema paupertate laborantes.* *Συνεσηκώτας* πτωχάφι inauditum est Graecis

auribus. In mentem alicui venire possit *συνεσηκώτας.* Chrysof. T. X. p. 384. B. habet: *τῇ πενίᾳ προστέθηκε.* Sed magis etiam accedit ad vulgatum, *συνεσηκώτας.* Millies est apud Chrysofomum et apud alios etiam *συσζῆν πενίᾳ.* Theodoret. ad 1. epist. Paulli ad Corinth. 15, 22. pag. 269. τῶν ἀκολασίας συνεσηκώτων.

146 *τί αὐτοῖς χρῆσοντα]* Ita Isacus pag. 136. *ἀπορῶν, ὅ, τι χρῆσαιτο τῷ παρόντι κακῷ.* Andocides pag. 6. *Χρῆσθε ἐμοὶ ὅ, τι ἂν ὑμῖν δοκῆ.* et p. 14. *χρησασθε μοι ὅ, τι βέλτεσθε.* Heliodor. pag. 15. *κὲχρησα ὅ, τι βέλεα,* intellige ἐμοί. Quae vero mox addit Chrysofomus, ea alio tempore acciderunt, vt constat ex Actibus. Sed hoc non curat.

- E. αἷμα τῷ ἀνθρώπῳ τέτα; εἰ ἀνθρώπος ἐστὶ φίλος, τί ¹⁴⁷ δέδοικας; εἰ ¹⁴⁸ θεός ἐστι, τίος ἐνεκεν εἰ προσ-
 Matth. 27. 25. κυνεῖς; ἐκ ἐβροας πρώην λέγων· τὸ αἷμα αὐτῷ ἐφ' ἡμᾶς, καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν; ποθεν δέδοικας τὸ αἷμα; τί σε τὴν διάνοιαν διέσεισεν; ἐκ ἔδησας; ἐκ ἐμάσιξας; ἐκ ἐσαύρωσας; εἰ νεκρὸν εἶδες καὶ θαιρέ-
 μενον ἀπὸ τῶ σαυρῶ; εἰ θραπτόμενον ἐθεάσω, καὶ τῇ γῆ κρυπτόμενον; εἰ σήμαντρα ¹⁴⁹ ἐπέδησας τὰ τάφῳ; ἐκ ἐπείω τὸς στρατίωτας; εἰ φήμην διέσπειρας, ὅτι ἔκλεψαν αὐτὸν οἱ μαθηταί; τί δέδοικας νῦν; τί τρέμεις αὐτῷ τὸ αἷμα; ὁρᾷς τὴν ἀλήθειαν, διὰ πάντων λάμπουσαν. ἐπειδὴ γὰρ
 371. A. εἶδον, μετὰ τὴν ¹⁵⁰ ἐπιβελὴν ἐκείνην, τὸ ¹⁵¹ πρῶ-
 γμα αἰρόμενον ¹⁵², καὶ τὰ προοίμια ¹⁵³ λαμπρὰ καὶ ἡλὶς ¹⁵⁴ φανότερα, καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς ¹⁵⁵ βαλβί-
 dos

147 τί δέδοικας] Iudaeos nunc omnes, hostes Christiani nominis, numero singulari alloquitur.

148 εἰ θεός] Forte: εἰ δὲ θεός.

149 σήμαντρα] meminit nunc eorum, quae capite ultimo evangelii Matthaei leguntur. Xenoph. p. 682.

A. ἀνοίξαντας τὰ σήμαντρα. pag. 926. B. τῷ δημοσίῳ ση-
 μάτρῳ. Habet etiam Chry-
 sost. T. VII. p. 801. E. Sic etiam Tom. I. pag. 788. B. σφραγίδας ἐπιτέθημι.

150 ἐπιβελὴν] quas dicat infidias, nescio. Quod enim sepulcrum obfignarunt, quod milites corrupserunt pecunia, quod rumorem sparserunt, eae nul-

lae sunt infidiae. Ad haec infidiae vivis parantur, non mortuis. Vix ergo dubito, quin corrigendum sit ἐπιβολή, id est, ἐπιχείρη-
 σεις, μηχανή. Multoties enim haec duo vocabula permutata sunt. ἐπιβολή vero optime convenit his, de quibus dixi.

151 τὸ πρῶγμα] τὴν ἀλή-
 θεαν, τὴν εὐαγγελικὴν διδα-
 σκαλίαν. Mox opponit,
 τὴν πλάνην.

152 αἰρόμενον] proprie, in altum tolli; dicuntur autem αἰρεσθαι ea, quae incrementa capiunt virium, gloriae etc. Aeschines pag. 336. ἢ (εἰρήνη) τὸν δῆμον ὕψη-
 λὸν ᾔρει. Demosth. p. 20. ἤρθη μίγας, vbi opposi-
 tum

homo est tantum, quid times? Si deus est, cur illum non adoras? Annon clamabas nuper: *Sanguis eius super nos et super filios nostros?* Vnde sanguinem times? Cur mentem tuam exagitas? Nonne ligasti? Nonne flagellasti? Nonne crucifixisti? Nonne mortuum vidisti ex cruce detractum? Nonne sepultum vidisti et terra opertum? Nonne signa sepulcro imposuisti? Nonne milites precio emisisti? Nonne famam sparsisti, quod discipuli eius ipsum furati fuit? Quid nunc times? Cur eius sanguinem formidas? Vides veritatem per omnia fulgentem. Quia enim videbant post illas infidias, rem efferrī, atque iuitia splendida esse, et ipso sole lucidiora, et ab ipso cursus principio exhibita, quodque totum orbem comprehensura esset,

H 3

tum est *καθαρεθῆναι*. Duplicem et contrariam huius vocabuli notionem notat Schol. Sophocl. pag. 70. *αἴρια τὰ ἀφανίζω καὶ τὸ ὑψῶ*. Philo pag. 494. *Ἔπαντα αἰροντες τῷ λόγῳ πρὸς τὸ μεγαλῆεν*. Inferius p. 371. B. repetit: *τὸ κήρυγμα ἤερο*.

[153 τὰ προίμια] nimirum τῆ πραγματος, primordia euangelii nunc appellat *προίμια*, id est, sensu proprio *προόδος*. Est enim *προίμιον* ex *πρὸ* et *οἶμη*, *ὁδός*. Ita habet T. III. pag. 478. C. *προίμια ἀνατολῆς*, de sole oriente.

[154 *φανότερα*] Splendidiora. Ita saepius habet Chrysof. Veluti Tom. V.

pag. 319. A. *ἡλῆς φανότερον*. *Σποτωδέτερα* et *φανότερα* opponit Plato pag. 424. De speculo habet Philo p. 651. B. *Τῆ πυρφόρῳ τῶν ὄντων λαμπρῶτι φανότερον τελάντων*. Heliod. pag. 197. et, *τοῖς καθαρωτάτοις καὶ φανωτάτοις θεῶν ἡλῆς τε καὶ σελήνης*. pag. 214. Harpocrat. p. 144. *φανόν* explicat *λευκόν*. Sed Schol. Aristoph. ad Ecclef. v. 347. *λαμπρῶ, καθαρά*.

[155 εἰς αὐτῆς τῆς βαλβίδος] statim ex carceribus, a linea. Pollux T. I. pag. 343. de iis, qui in stadio currunt, *ὄθεν μὲν ἀφίεντοσ, ἀφείσι, καὶ ὑσπληγῆ καὶ γρυμμῆ καὶ βαλβίς*. Vnde emittuntur, vnde cursui incipiunt.

δος ¹⁵⁶ επιδεικνύμενος, ὅτι πᾶσαν ἀθρόον καταλήψεται ¹⁵⁷ τὴν οἰκεμένην, καὶ κατ' ἀκρας ¹⁵⁸ ἐλάσσει τὴν πλάνην, καὶ εἰδὲ ἐνεργεῖν δυνήσεται ¹⁵⁹ τὴν ἀφαιτον αὐτῆ ¹⁶⁰ ῥύμην ¹⁶¹. καὶ τὴν δύναμιν δεδούκασιν, ¹⁶² τρέμεσι τὰς δεσμώτας, τὰς καταδίκας, τὰς ¹⁶³ μασιχθέντας, τὰς ἐπιβελευθέντας ¹⁶⁴, τὰς δύο, τὰς ἰδιώτας. διὰ ταῦτα παῦλος βεβαίωσιν εὐαγγελίᾳ καλεῖ, τὰς πειρασμούς. διὰ ταῦτα καὶ ἀλλαχῆ φησι. γνώσκων δὲ ὑμᾶς βέλομαι, ἀδελφοί,

incipiunt. Latini *carceres* dicunt. Accuratio est Harpocrat. p. 35. ἡ ἀρχὴ κρηται δὲ ἀπὸ τῶν δραμέων. ἢ ὑπὸ τὴν ὑσπληγμα γινομένη γραμμῇ, διὰ τὸ ἐπὶ ταύτης βεβηκέναι τὰς δραμέας βαλβίς καλεῖται. Et Schol. Sophocl. pag. 219. βαλβίς καὶ ἀφετηρία· ἡ ἀρχὴ τῆ δραμῆ. Philo pag. 538. C. ἐκ αὐτῆς βαλβίδος ἐστὼς, ἵνα τὸν δρόμον διανύη. Heliodor. pag. 74. ἐφωσῆκε τῆ βαλβίδι τὸν δρόμον ἀσθμαίνων. Similiter fere, ut hic, Cicero in Bruto Cap. 47. qui vix e carceribus exierit, cum palmam iam primus acceperit. Virgil. Georg. III, 104. ruuntque effusi carcere currus. Est autem ἐξ αὐτῆς βαλβίδος prouerbialis oratio de iis, qui statim sub initio alicuius negotii, quales sint, demonstrant. Chrysoft. T. I. pag. 108. E. ἐκ βαλβίδος αὐτῆς τρόπος ἐστίν. Pro

eodem habet ibidem pag. 158. D. ἀπ' αὐτῆς γραμμῆς ἐπιδαξάμενον. et ibid. pag. 316. E. et T. II. p. 501. A. ἀπὸ βαλβίδος αὐτῆς καὶ προοιμίων αὐτῶν. T. X. p. 617. B. ἐκ προοιμίων et ἐξ αὐτῆς τῆς βαλβίδος.

156 ἐπιδεικνύμενος] τὰ προοίμια ἐπιδακνύται, ὅτι καταλήψεται. Interpretis exhibitio falsum et obscurum est.

157 καταλήψεται] intellige τὸ πρῶγμα, ob proximum αὐτῆ.

158 κατ' ἀκρας] profusus profligabit errorem. De κατ' ἀκρας (scribuntur enim haec uno et duobus vocabulis, tam in Codicibus, quam in editionibus) vide Suidam et Hesych. in hoc vocabulo. Adde Thucyd. p. 302. Cinnam. p. 210. τὸ γὰρ εἶδος κατ' ἀκρας αὐτῶν περιγεγονὸς ἐπισκότα τοῦ ὄψεσι δανῶς. Dicitur etiam κατὰ κράτος et ἀνὰ κράτος eodem

esset, atque errorem ad extrema depellendum esse, nec posse eius vim ineffabilem sustinere: virtutem eius timent, victos formidant, damnatos, flagellatos, insidiis appetitos, duos nempe idiotas et ignavos. Ideo Paulus tentationes, confirmationem Evangelii vocat. Propterea alibi dixit: *Scire autem vos volo, fratres, quia, quae circa me sunt, magis ad profectum venerunt Euan-*

H 4 *gelii:*

eodem sensu. Chrysoft. T. X. p. 328. D. τὰς βαρβάρους κατὰ κράτος ἐλάσαι. T. V. p. 258. B. πάντα κατὰ κράτος ἡλαίνετο. Demosth. p. 913. κατὰ κράτος ἐξελογχόμενος τὰ ψευδῆ μάρτυρων. Synes. T. II. pag. 66. ἔφουγεν ἀνακράτος ἐξελαίνων. Philostorg. pag. 131. ἐπὶ θρόνῳ ἡλαίνα, καὶ μάχῃ συμπλακίαι τοῖς βαρβάρους — ἀνακράτος φεύγει. Philo p. 68. E. ἀνακράτος νικᾷν.

159 δύνησται] ἡ πλάνη.

160 αὐτῶ] τῆ πρώμματος.

Post φύμην malim tollere καὶ et ponere post δεδοίκασι.

161 φύμην] superius iam explicauimus ὄρμη. ἄφατος φύμη seu ὄρμη non voco in dubium. Dicitur tamen etiam ἄσχετος. Erat autem haec quoque periculis male distincta. Isti distinctioni debemus proximum καὶ, quod sine dubio tollendum est. Nam nec interpres Latinus id

inculcare potuit. Si autem hoc seruetur, aliud καὶ addendum erit ante τρέμσει.

162 δεδοίκασι] perfectum, vi praesentis, ut centies alibi. Vno exemplo defungar. Lucian. T. I. pag. 363. δέδια, μὴ ὕστερον μετανοήσητε, metuo, ne postea vos poeniteat.

163 τὰς μασιχθέντας] haec ipse finxit. Nam Act. 4, 21. est: οἱ δὲ προσπειλησάμενοι ἀπέλυσαν αὐτὰς, κωδὸν εὐρίσκοντες, τὸ πῶς κολάσωσιν αὐτάς. Tamen alio tempore haec accidisse, notum est.

164 τὰς ἐπιβληθέντας] Interpres: insidiis appetitos. Malim, insidiis circumuentos. Act. 4, 15. legitur: κελεύσαντες δὲ αὐτὰς ἔξω τῆ συνέδρις ἀπέλθαι. Nescio ergo, annon alicui in mentem venire possit, τὰς ἐμβληθέντας. Ab Chrysoftomi ingenio certe hoc non abhorret.

ἀδελφοί, ὅτι τὸ κατ' ἐμὲ μᾶλλον εἰς προσηπὴν τῆ
 Phil. 1, 12. εὐαγγελίᾳ ἐλήλυθεν. ὥσε τὰς πλείονας τῶν ἀδελ-
 14. φῶν ἐν κυρίῳ πεποιθότας τοῖς δεσμοῖς μὴ περισσο-
 B. τέρως τολμᾶν ἀφόβως τὸν λόγον λαλεῖν. τίς εἶδε,
 τίς ἤκουσεν, ὅτι δεσμὰ θάρος ποιεῖ, καὶ ἄλυσις
 παβήσιαν ἐργάζεται, ἐ τῷ δεδεμένῳ¹⁶⁵ μόνον,
 ἀλλὰ καὶ τοῖς μαθητευομένοις¹⁶⁶; ἀλλ' ὅμως,
 ὅτε ταῦτα¹⁶⁷ ἐγένετο, διὰ τῶν ἐναντίων τὸ κήρυ-
 γμα ἤρετο, καὶ οἱ μαθηταί, τῆ διδασκαλίᾳ πολε-
 μεμένε, καὶ ἐπιβουλευόμενε, καὶ δεσμεμένε, μᾶλ-
 λον ἐθάβρον, μᾶλλον ἐσκίρτων, μᾶλλον ἐπήδων.
 ἐπηνέσαστε¹⁶⁸ τοῖς εἰρημένοι· λοιπὸν μιμησάμεθα
 τὴν ἀνδρείαν, ζηλώσωμεν τὴν ἀρετὴν, καὶ μηδ-
 C. ἐν¹⁶⁹ ἡμᾶς¹⁷⁰ πτοεῖτω, μηδὲν θορυβεῖτω¹⁷¹ τῶν
 πειρασμῶν. ταῦτα γὰρ¹⁷² ἄμματα τῆς εὐσε-
 βείας.

165 τῷ δεδεμένῳ] *vincto*
opponuntur discipuli. Sen-
 sit hoc interpret. Ergo
 furtim addidit eius. Haud
 dubie legendum: τῷ δεδεμέ-
 νῳ διδασκάλῳ μόνον. Duo vo-
 cabula, deinceps posita, et ab
 iisdem litteris incipientia,
 scribam, parum attentum,
 in fraudem pellexerunt.

166 ἀλλ' ὅμως] Haec in
 editione ita distincta sunt:
 ἀλλ' ὅμως ὅτε ταῦτα ἐγένε-
 το· διὰ τῶν ἐναντίων τὸ κή-
 ρυγμα ἤρετο· καὶ οἱ μαθη-
 ται. Sed hoc modo di-
 distincta sensu carent.

167 ὅτε ταῦτα ἐγένετο] *de*
distinctione modo mo-
nui; si autem haec sana
sunt, ταῦτα notat, τὸ δε-
δοσθαι τὸν διδάσκαλον. Lo-

cum autem, ita distinctum
et explicatum, probam ha-
bere sententiam, nemo for-
tasse negabit. Tamen ad-
huc dubius sum. Totus
enim in eo est Chrystosto-
mus, ut demonstret, tunc
aliquid accidisse, quod nun-
quam antea acciderit. Er-
go supra p. 370. B. dixit:
καὶ τότε τῶτο μάλιστα
ἐποίησεν τὸ θαῦμα. Suspi-
cabar ergo, hic corrigendum
esse: καὶ ὅμως τότε ταῦτα
ἐγένετο, διὰ τῶν ἐναντίων.

168 ἐπηνέσαστε] Fortasse
 manuum applausu, ut illo
 tempore in ecclesiis fieri
 solebat. Plura huius rei
 vestigia sunt apud Chry-
 soft. Veluti T. I. p. 730.
 A. 790. C.

gelli: ita, ut plures e fratribus in domino, confidentes vinculis meis, abundantius auderent sine timore verbum loqui. Quis vidit? Quis audiuit, quod vincula audaciam indant, et catena fiduciam, non vinclo tantum, sed etiam discipulis eius? Attamen, haec fierent, per contraria praedicatio extollebatur, et discipuli, cum magister oppugnaretur, infidiis appeteretur, vinciretur, magis fidebant, magis exultabant, magis infilibant. Dicta laudastis. Tandem fortitudinem imitemur, virtutem aemulmur: nihil nos terreat, nullae nos tentationes perturbent. Haec enim sunt pietatis vincula, haec sunt philosophiae alae. Haec nos fortiores reddent, ve

H 5

capi

169 μηδὲν ἡμᾶς — μηδὲν] Malim vel viroque loco, vel saltem secundo loco μηδᾶς. Syllaba as in fine per siglam notatur, quam fortasse ignorabat, qui has transcripsit homilias.

170 προάτω] perterrefaciat. Heliodor. p. 122. εἰ μὴ λυπεῖν αὐτὸν ἢ προῦν ἔμελλον.

171 θορυβαίτω] turbet. θορυβᾶν τινα habet Polyb. T. II. p. 688. θορυβηθῆναι δια metu perturbari. Aelian. Var. Hist. I, 32.

172 ἀμματα] Hesych. εἰμματα· δεσμός. Phaurionus: σχοινίον. Suidas: δεσμός. Hinc Latinus interpret: pietatis vincula. Ita fere Ephes. 4, 3. et Colass.

3, 14. σύνδεσμος εἰρήνης, τελευτήτος. Exemplis non opus est, quibus confirmatur ἄμμαι aut ἄμμα (nam et ita non nulli scribunt:) esse vinculum. Sed haec notio huic loco mihi quidem non videtur convenire, quod nimis inter se sunt dissimilia ἄμματα, πτερὰ, ἰσχυρὰς, ἀχειρώτους. Accipio ergo pro ἀναμμα. Diog. Laert. pag. 287. ex mente Stoicorum solem appellat νεσρόν ἀναμμα. Plutarch. T. II. pag. 890. A. eodem modo: ἀναμμα νόσον ἐν θαλάττης. Heraclides Pont. pag. 457. edit. Galei. Amstel. 1688. ἀνάμματα πυρός. Longin. pag. 174. edit. Mori. ἀνάμματα τῶν

βείας, ταῦτα πτερά¹⁷³ τῆς φιλοσοφίας, ταῦτα ἰσχυρὲς καὶ ἀχειρώτατες κατασκευάζει, ταῦτα πλείονα πρὸς τὸν θεὸν δίδασσι παρῆρησίαν, μείζονα ἐπισπᾶται¹⁷⁴ τὴν εὐνοίαν, πολλὴν ἐπισκηνώσαι¹⁷⁵ ποιεῖ τὴν χάριν. ἵνα ἔν ἀπάντων τέτων ἀπολαύωμεν, φέρωμεν ἅπαντα, παρακαλῶ, τὰ συμπίπτοντα, διὰ πάντων τὸν θεὸν δοξάζοντες, ὅτι αὐτῷ πρέπει δόξα, τιμὴ, καὶ κράτος, ἅμα τῷ μονογενεῖ αὐτῷ υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τὰς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. ἀμήν.

τῶν φλεβῶν τὴν καρδίαν. Simplex etiam hoc sensu habet Philo pag. 899. F. φλόξ, ἄμμα γὰρ τροφῆς ἐστίν. De simplici ἕπταν notum est, idem saepe esse, quod ἀνάπταν, accendere. Aristoph. Ran. v. 1376. ἀλλά μοι ἀμφίπολοι λύχνον ἄφατε. ἄμμα ergo est id, quod

vim accendendi habet, fomes. Hoc sensu Gellius XV, 2. fomitem et incitulum ingenii virtutisque dixit. Hoc loco reddiderim: *incitamentum pietatis*.

173 ταῦτα πτερά τῆς φιλοσοφίας] τὰς παρρησίας δι-

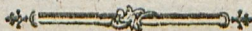
capi non possimus: haec maiorem apud deum dant fiduciam, maioremque attrahunt eius benevolentiam, multamque in nobis gratiam confirmant. Vt ergo his omnibus fruamur, omnia, quae accidunt, quaeso feramus, per omnia deum glorificantes, quia ipsum decet gloria, honor, imperium, vna cum vnigenito eius filio et sancto Spiritu, nunc et semper et in saecula saeculorum. Amen.

cit *alias philosophiae*, id est, quibus mens quasi alis se attollit ad excelsiorem virtutem. Ita in principio huius homiliae: *διὰ νοιαν ἐπερωμένην*. Quo sensu a Chrysoft. dicatur *φιλοσοφία*, monitum est ad Hom. I. nota 8. Apud Sophocl. etiam pag. 274. *πτα-*

γόν explicatur *πτήρωσι διανοίας*.

174 *ἐπισπᾶται*] ita cor-
rexi pro vitioso *ἐπισπᾶτο*.
Paullo ante malim, *δίδωσ-
την καθήσταν*. Sic mox.

Atque ita alibi loqui solet.
175 *ἐπισκηνώσας*] Forte
hoc expressum ex 2 Cor.
12, 19.

L I P S I A E,
EX OFFICINA BREITKOPFIA,
MDCCXCII.

Fb 1396

ULB Halle
007 679 459

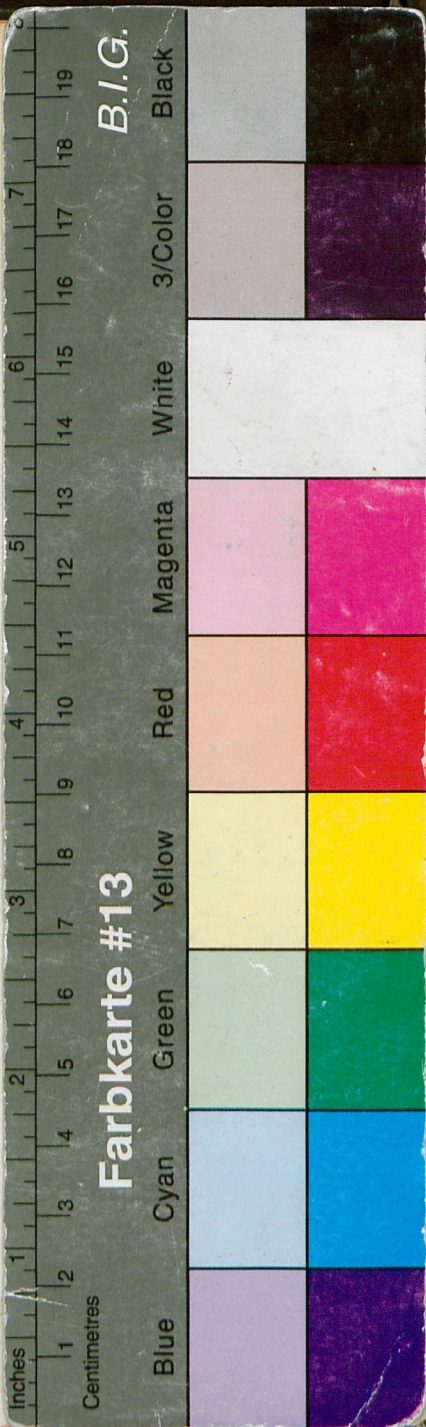
3

Vb18

au-

IOANNIS
CHRYSOSTOMI

HOMILIAE IV.

EX OMNIBVS EIVS OPERIBVS SELECTAE.
GRAECE ET LATINE.

SEMEL

PARTIM EX CODICE VATICANO, PARTIM
EX COISLINIANO

A

BERNARDO DE MONTFAVCON

ITERVM

NOTATIS ARGVMENTIS

ADDITISQVE ANIMADVERSIONIBVS ET INDICIBVS
EMENDATIVS

EDITAE

A

CHRIST. FRID. MATTHAEI

PROFESSORE VITEMBERGENSI.

VOLV MEN I.

MISENAE

IMPENSIS C. F. G. ERBSTEINI.

MDCXCII.